

ürün

SOSYALİST DERGİ

ocak 7
1975

- ÇAĞIMIZDA ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ VE KÖYLÜLÜK
- İRAN-faşist diktatörlükten bölgesel alt-emperyalizme II-
- «yeni CHP!» ve 22. KURULTAY
- TÜRKİYE, AET- ABD

TÜSTAV

A. Celik
tarafından
TÜSTAV'a
bağışlanmıştır

İÇİNDEKİLER

HABER - YORUM - İNCELEME

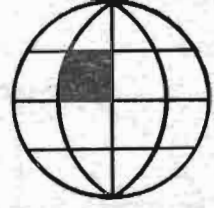
«yeni» CHP'den 22. Kurultaya	4
Türkiye'nin Ortak-Pazar Üyeliği, ABD Emperyalizmi ile Çelişmez	15
İran —faşist diktatörlükten bölgesel alt-emperyalizme II—	29

ÇEVİRİLER

Çağımızda Ulusal Kurtuluş Hareketleri ve Köylülük Rotislav OULIANOUSKI	53
Hindistan'da Tarımsal Evrim ve Sınıfların Oluşum Süreçleri Viktor RASTIANNIKOV	92

ürün
SOSYALİST DERGİ

Sahibi : Ural ATEŞER ● Yazı İşleri Müdürü : Selçuk UZUN ● Yönetim Yeri :
Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 38/2, İSTANBUL ● Yazışma ve Havale Adresi :
P.K. 41 Sirkeci/İSTANBUL ● Genel Dağıtım : DER-DA, Cağaloğlu Yokuşu,
Kemaliye Han, No: 4/14, İSTANBUL ● Ankara Dağıtımı : ANKARA DAĞITIM,
Bayındır Sokak 38/3 Kızılay/ANKARA ● Abone Şartları : Yıllık 100, Altı Ay-
lık 50 Lira. Dış Ülkeler için iki katıdır ● Dizgi - Baskı : BAŞARAN MATBAASI
● Kapak Baskı : EVREN OFSET

Bir devrimci genç daha, faşistlerce öldürüldü. Devrimci şehitler listesi giderek uzamakta. Sermayenin katilleri, «milliyetçi (!) cephe» ile aslında, «faşist cephe» yi fiilen kurmaya çabalamakta.

Bu arada, sözlü ve yazılı açıklamalarında, burjuvaziye has ahlâk yozluğunu, açıkça ifade etmekten çekinmeyen Irmak'ın, kurduğu «kemalist hükümet»; **faşizmi kurumlaştırma** adına bir adım daha atarak, «özel koruma» yasasını, en acil yasa olarak meclise getirmekte. **Yani, burjuvazinin, cinayetleri için, özel koruma birlikleri kurabilmesini yasallaştırmak için yasa hazırlanmakta.** Yani, şimdiye kadar burjuvazinin bir siyasal partisinin üstlendiği, «boz-it» kadrolar besleme işi yerine; yasayla, kapitalistlere, açıkça katil kadrolar kurma görevi yüklenilmekte.

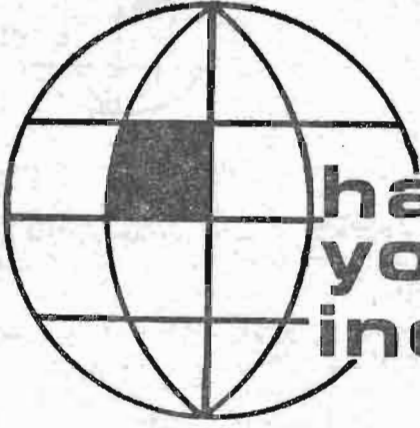
Bütün bunların karşısında, burjuvazinin alternatif olarak çıkarttığı, CHP demokratik - sol'unun önderi, kapitalistlerin katil kadrolarına «sevgi ile yaklaşmayı» önerirken; İsa'dan, Gandi'ye uzanan sosyal barış ve pasif direnme çizgisini devam ettirmekte. Ama sınıf kavgası, ne İsa, ne de Gandi'nin öğretisinde olmadığı gibi; «sınıf kavgası» öğretisini eskimiş (!) sayan demokratik - sol'un önderinin öğretisinde de yok. Faşizme karşı mücadelenin, sınıf kavgasıyla yani, işçi sınıfının sermayeye karşı kavgasıyla içiçe olduğunu inkâr eden; faşizmi, sınıf kavgasının ötesinde göstermeye çalışan; ve ezileni ezenin, yumuşak başlı kölesi yaparak, toplumsal çatışmayı «soyut ahlâk» alanına çeken; tüm öğretiler, pratikte görüldüğü gibi, son tahlilde, sermayenin çıkarına yaramakta.

Demek ki, devrimcileri bıçaklayan, kurşunlayan faşist zorbalara, «sevgi ile», «kardeşlikle» karşılık vermek; intihardan başka bir anlama gelmiyor. **Ancak, kavgayı, sermayenin istediği alanlarda — işçi sınıfından kopuk alanlarda — sürdürmek de, sosyalistlere ve işçi sınıfı hareketine yarar sağlamaz,**

Bu koşullarda, sosyalistlere ve tüm demokratik güçlere düşen görev nedir? Herşeyden önce, demokratik kitle eylemlerinin, faşistlerin ve gizli yada açık yarıdakılarının istediği yönde kanalize olmasının önlenmesi; yani: işçi sınıfından kopuk ve işçi sınıfı adına bireysel eylemlere dönüştürülmesine olanak verilmemesi; ve aynı zamanda faşist güçler karşısında gerilemeden, yalınlığa kapılmadan, kısacası pasifizme düşmeden güçlü, örgütlü, demokrasi ve sosyalizm için mücadele verilmelidir.

Provokasyona gelmeden, pasifizme düşmeden, demokrasi ve sosyalizm için örgütlü mücadele!

ürün

haber yorum inceleme

“yeni,, CHP'den
22. kurultaya

DÜNYA VE TÜRKİYE

CHP'de, son 7-8 yıla sığabilecek önemli dönüm noktalarından biri, geçtiğimiz ay içinde noktalandı. Bu noktanın konulduğu tarihin 1974 yılının bitimine rastlaması anlamlıdır. 1974 Türkiye'si önemli Politik/Ekonomik sorunların üst üste yığıldığı bir Türkiyedir.

Dünya koşulları, 1973 seçimlerinden çıkmış ve koalisyonla yönetilen Türkiye'den, önemli konularda kesin cevaplar istemiştir. Bu cevapları, Yeni CHP ve MSP'den kurulu bir koalisyon hükümeti vermek zorunda kalmıştır. Ama iktidar olmanın getirdiği ilişkiler, yeni ilişkileri üretmiş; Yeni CHP, değişik ilişkiler üreterek «eski»leşmiş, MSP'de daha değişik angajmanlar yapmak zorunluluğunu duymuştur... Yani bir fıkra yazarının dediği gibi CHP-MSP iktidarını yaşatmaya «kişilerin boyu» 1974 Türkiyesinde yetmemiştir...

Bu arada kapitalist sistemi saran ekonomik bunalım, gittikçe yoğunlaşmış ve kıskacı içindeki Türkiye'yi daha kararlı sıkıyönetim durumuna gelmiştir. Uzun zamandır, sinsin sinsin varlığını sürdüren

hastalıklı ekonomik yapı, Batı Ülkelerini, 1970'lerden sonra petrol bunalımı eliyle daha da ileri hasta bir yapı düzeyine çıkarmış ve bu gün siyasetçilerin ve iktisatçıların üzerinde titizlikle çalıştıkları ama aciz kaldıkları bir «düşman» görünümüne ulaşmıştır. Kapitalist sistemin en yetkili devleti; yaygınlaşan işsizlik ve enflasyonu ortadan kaldıracak tedbirleri alamamış, ancak bu iki yapısal hastalığı «düşman» ilan edebilmiştir. Çünkü: sistemi üzerinde inşa ettikleri iktisat kurallarına göre; işsizlikle, enflasyonun yanyana gelmesi mümkün değildir. Sistemin kurucuları böyle söylemiş ve böyle yazmışlardır. Bu sonuçlarla kapitalizm, ilk defa karşılaşmaktadır. İkinci bir burjuva Keynes aranmaktadır. Yada Keynes dahi bu soruna teorik bir çözüm bulamayacaktır...

CHP-SORUNLAR-SERMAYE

CHP, sorunların dış dinamiğinin de etkisiyle dev boyutlara ulaştığı bir dönemde iktidar olmak istemektedir. Ancak Türkiye'nin gündeminde bulunan sorunlar toplumun iki uc kesimini de rahatsız edecek düzeydedir. Geniş halk kitleleri işsizlik, pahalılık, düşük gelir vs. gibi bir çok dertten şikayetçi olmakta ve etkin bütün halk kitlelerine hakim bir sosyalist parti bulunmadığından, umudunu Ecevit'in liderliğinde ki CHP'ye bağladığını söylemektedir(!). Aynı sorunların ekonomik yapıda getirdiği sonuçlar yada böyle bir sonuç çıkaran ekonomik ilişkiler bütünü, bir kısım sanayici çevreleri de rahatsız etmektedir. 1975 yılına girerken Türkiye'nin sanayileşmesinin biçimini tesbit edebilecek, yada, böyle bir yetkiyi kendinde gören sanayi sermayesinin bir bölümü, CHP'ye umutlarını bağlamış işçi-yoksul köylü-memur kitlesiyle aynı doğrultuya girmektedirler. Bu ikili ilişki sonucunun siyasal örgüt olarak CHP'yi görmesi(!) gerek geniş halk kitleleri açısından gerekse bir kısım sanayiciler açısından anlamlıdır. 1974 yılı çıkarken geniş halk kitlelerinin refaha olan açlığı, her geçen gün yokların artması, kuyrukların çoğalması, fiyatların sürekli artarak gelirleri etkisizleştirilmesi, 1975 ve sonrası yıllarda görülmek istenmeyen olgulardır... Ancak Türkiye'yi, 1974'e getiren ekonomik yapıdan, kendi kendini üretemeyen duruma gelmiş sanayicilerde şikayetçi olabilmektedirler. Çünkü kendini yaşatmak zorunda olan sistem, üretim araçlarının özel yapısına el dokundurmaksızın, kendini üretecek yeterli finansmanı, enerjiyi, kalifiye elemanı ve pazarı bulmak zorundadır.

Türkiye'de sanayicilerin büyük bir kesiminin temel sorunudur, bu sorunlar. Belli sanayi ve banka çevrelerine yakınlığı bilinen Turgut Özal şöyle demektedir:

«Türkiye ekonomisi bu gün kritik bir noktaya gelmiştir. Bu kritik noktaya son on-onbeş aylık süre içinde devamlı olarak gelinmiştir. Yani gitgide durum daha da kritik hale gelmiştir...»

.....

«Kanımca, Türkiye'nin önümüzdeki bir iki yıl içindeki sorunlarının çözümünde radikal tedbirler yerine, daha ziyade akılcı, sosyal bünyemizi alt üst etmeyen, gerçekçi, yumuşak tedbirlerin alınması gereklidir. Ancak bunu söylemekle Türkiye'de ilerde radikal anlamda bazı tedbirlerin alınmaması gerektiğini ifade etmiyorum»⁽¹⁾

Görülüyor ki, sanayi burjuvazisinin en tutucu olabilecek kesimleri dahi gündemine «radikal» tedbirleri, bugün olmasa bile yarın alabilecek esnekliktedir. Bu sebepten 1975'ler de «radikal tedbirlerden» bahsetme, «sol» adına bir imtiyaz olma özelliğini yitirebilecek görünümündedir. Kaldı ki, kapitalist sistemi; kendi içinde, özüne dokunmadan 1975'lerden daha ilerlere götürebilmek için ekonomik - siyasal ilişkilerin nasıl üretileceği konusunda önemli adımlar atılmaktadır. Bu noktada dikkatle izlenmesi gereken sanayici, İstanbul Sanayi Odası'nın eski başkanı Ertuğrul Soysal'dır... Ertuğrul Soysal'a göre Ecevit; sanayiciler açısından gündemde olan sorunları «eleştiri ve uyarıya açık olan yapısıyla» çözebilecek bir liderdir...⁽²⁾ Aynı Soysal, Günaydın gazetesinde yayınlanan bir dizi yazısında kapitalist sistemin içinde bulunduğu hastalıklı dünya şartlarında, **sistemi şartlara intibak ettirip nefeslenmesini sağlayacak uluslararası reformcu sermaye çevrelerinin, Türkiye'deki temsilciliğini yapıyordu...**

Diyor ki :

«Her geri kalmışta olduğu gibi, Türkiyede de kalkınma stratejilerinde hatalar yapılmıştır. Bu hataları 15-20 yıl önce görmeyen politikacı ve plancıların kabahatleri de yoktur. Teknolojinin 20 yılda, yüzyılların gelişmelerini aştığı çağımızda, bütün ülkeler hata yaparken, Türk ekonomisini yönetenlerin de bu günden farklı düşünmüş olmalarını doğal karşılamak gerekmektedir. Ama bu gün, hala akılsız ve afyonlu bir tüketim ekonomisi modeli ile tarımı ve sosyal ilişkileri çiğneyerek, dışarıya tutkulu bir elit tabakası ile Türkiye'yi kalkındırma iddiasında bulunmak affedilecek hata değildir.

Geri kalmışlar için yepyeni stratejiler, politika ve uygulamalar getirilmesi zorunluluğuna inanıyorum. Sorunlar şunlardır: Politik ve yasal koşullar, Yeni bir plan disiplini, Tüketimde rasyo-

(1) 1 Aralık 1974 tarihli Milliyet.

(2) Türkiye Bir lider kazandı. 25 Ağustos 1974 Milliyet.

nalizasyon, Tarım ve Köy, Kentleşme, fon yetersizliği, Sosyal adalet, istihdam ve teknoloji...»⁽³⁾

Bütün bu sorunları; sanayicilerin bir kısmı, ta 1973 seçimleri sonucu alındığında; Türkiye halkının eğilimlerinin ağırlığı belli olduğunda; yine Ertuğrul Soysal'ın ağzından ifade etmişlerdir. Ecevit'in başkanlığında kurulan CHP-MSP hükümetinde «Atatürk'ün kurduğu CHP»'ye sahip çıkmışlardır(!). Neyin, nekadar, nasıl, nerde? üretileceğine karar verenler, sorunları saydıktan sonra Ecevit'den «bilenlere akıl danışmasını» istemişlerdir. CHP açısından «Yeni CHP» olarak iktidar olma yeni ilişkiler üretmiştir. Ekonomik alanda başlayan bu ilişkiler, Kıbrıs olaylarının başlamasıyla birlikte yüksek bürokratik çevrelerle de gelişmiştir. Bu ikinci etki kaynağı üzerinde aşağıda daha geniş durmak mümkündür. Ancak CHP-MSP koalisyonu kurulunca bir kısım sanayicilerle CHP arasında başlayan dialog, yeni ilişkileri üretmiştir. Bu siyasal ekonomik ürünlerin ifadelerini yine en uygun biçimde Ertuğrul Soysal'ın ağzından duymak mümkündür:

«MSP kanadının Atatürk armağanı Cumhuriyetimizin 50. yılında ibretle izlenen tutumu ve bunun karşısında Atatürk'ün kurduğu CHP çıkmazdır.»

Ya da yine Ertuğrul Soysal'ın deyimiyle «MSP'li bakanların çoğunlukta» olduğu ve «yüksek planlama kurulunun yetkilerini aşan», «planlama teşkilatını gölgeleyen» bir «Bakanlıklar Arası Ekonomik Kurulun» Erbakan başkanlığında kurulmuş olması Türk Ekonomisi için «hatalı» olmuştur...

Bütün bunlar, Yeni CHP ile MSP arasında kurulan koalisyonun bozulmasına yönelik ilişkilerin yaratıldığı merkezlerinden birinin neresi olduğunu göstermeye yetmektedir. Çünkü iktidar olduktan sonraki safhada; seçimlerden önce bizzat Ecevit tarafından, üstüne basılarak söylenen, Yeni CHP; eskilemiş, yada yeni şartlara göre kendi ilişkilerini üretmiştir. 1975 yılına girerken CHP'nin programıyla bir kısım sanayici çevrelerin programlarında uyum ve ortak noktalar söz konusu olmuştur. Her iki tarafta enflasyonun önlenmesini, işsizliğin yok edilmesini, enflasyonun sosyal yıkım etkisinin durdurulmasını, geniş halk kitlelerinin talep gücünün yükseltilmesini, vergi dışı kazancın bırakılmamasını, alt yapı tesislerinin kurulmasını, tasarrufların üretici nitelik taşımayan alanlara kaymasının önlenmesini, tarımla sanayi arasındaki ilişkinin düzenlenmesini, destekleme alımlarında uygun fiyatların tesbitini, tasar-

(3) 17 Aralık tarihli Günaydın.

rufları teşvik edici tedbirlerin alınmasını vs... istemektedirler. CHP'nin maliye bakanı ve bir zamanlar Yeni CHP'nin teorisyenlerinden olan Deniz Baykal iktisadi politikaları konusunda 3 Aralık tarihinde Abdi İpekçi'yle yaptığı sohbette şunları diyordu:

«Bu sorunların başında ben, Türk ekonomisindeki tasarruf açığını görüyorum. Öncelikle kamu tasarrufları, kalkınma hızındaki büyümeyi dahi izleyemeyecek durumdadır. Kamu tasarruflarını, kamu kesiminin elindeki kaynağı hızla artıracak tedbirleri bulmak mecburiyeti vardır. Diğer yandan Türk ekonomisinin gönüllü tasarrufları maksimize edecek en yüksek düzeye çıkarak ve en verimli kaynaklara doğru aktarabilecek mekanizmalarla donatılmasına gerek vardır... Tabii gelişmelerin önemli noktası, enflasyonun kontrol altına alınması olacaktır.»

CHP'nin 1973 seçimlerinden önce yayınladığı «Ak Günler» seçim bildirgesinde; «halk sektörü», «düzen değişikliği» gibi bulanık olan hedefler yanında, bu gün sanayicilerin istekleri arasında yer alan bir çok ortak nokta vardır: seçim bildirgesinde şu hususlar dikkati çekmektedir :

«Tarımdan yüksek gelir elde eden fakat genellikle çok düşük vergi ödeyen, bazıları hiç vergi ödemeyen zengin çiftçilerden gerçekçi ölçüler içinde vergi alınacaktır.»

«Bankacılık ve kredi düzeninde yapılacak değişikliklerle kredi kaynakları daha üretken alanlarda değerlendirilebilecektir.»

«Özel sektörün, plan disiplini içinde ve sosyal adalet ilkeleri içinde gerçek sanayileşmeye katkısı artırılacaktır» gibi...

CHP solculuğu(!) «düzen değişikliği», «halk sektörü» ile artık korkulacak bir solculuk(!) değildir. Üretim araçlarının özel karakterine yönelmeyen solculuk ancak kapitalizmin daha da uzun süre yaşamasını istemenin bir başka biçimi olacaktır. CHP içinde Demokratik Sol ekibin, kazanması dahi bunu değiştirmeyecekti... 22. Kurultay, Yeni CHP'nin eski yapısına; bürokratiklerin elinde olan «fırka» yapısına değil, 1973'lerde var olan hastalıklı ekonomik yapının iyileştirilmesini isteyen sanayiciler doğrultusunda «Yeni «fırka» yapısına değil, 1975'lerde var olan hastalıklı ekonomik sözde siyasallaştırılması doğrultusunda birleştirme ustalığını gösteren yöneticileri de iş başına getirdi...

CHP yöneticileri artık reformcu sermaye çevrelerinden de tam vize olarak «halk sektörü», «köykent», «insanca ve demokratik yaşama düzeni»ni gerçekleştirme yolunda ilerleyeceklerdir(!) Ve bu yolda hem vize aldıkları reformcu sermayedarları, hem de sanayi işçilerini, hem yoksul köylüleri insanca yaşatabileceklerdir(!) Yani sözün kısası CHP gemisi tek parti döneminin «imtiyazsız sınıfsız

kitlesini» 1975 lerde elinde «demokratik sol» anahtarla bulmak ya da yaratmak için yola çıkmış bulunuyor... Sermayedarların yanında, işçiler ve köylülerin haklarını savunduğunu söyleyerek (!)

YENİ CHP VE MUHTIRACI GENERALLER

Yeni CHP iktidar olduktan sonra içinde yaşadığımız 1970'li yıllara hakim olan güçlerle ilişki kurmanın biçimini üretmiştir. Bu konuda yeni CHP'nin mimarları olan Ecevit'ler, Baykal'lar, Güneş'ler kendi kendilerini yeni ilişkilerin biçimini yaratmada görevli kılmışlar yada zorunlu kalmışlardır. Sanayi sermayesi ile yeni ilişkiler «Yeni CHP»yi nasıl «eskileştirmiştir» bu sonucu, yukarda eldeki veriler imkanında anlatmaya çalıştık... Ancak CHP'nin «eskileşmesini» yalnız sanayicilerin bir bölümü istememiştir. Sanayicilerin de dışında bazı bürokratik çevrelerden gelen baskılar sonuç vermiştir. Ve 22. kongrede; ne «demokratik» olduklarını söyleyen solcular, ne de genel merkezin «halkın çizdiği yere kadar solcu olacağını söyleyen kadrolar» bu sonuca bir eleştiri getirmemişlerdir. 1970 sonrası uzun bir karanlık döneme damgasını basan 12 Mart muhtırasını imzalayan iki koca bürokratı, 22. kongre öncesi partiye sessizce alıvermişlerdir. Ve bu kararı bazı CHP içi ve dışı «ilerici» çevrelerde alkışlanmıştır da...

1971, 12 Mart'ında, muhtıranın; kendisinin temsil ettiği, Yeni CHP akımını engellemek için verildiğini söyleyen Ecevit ve ekibi, partideki görevlerinden istifa etmişlerdi. Muhtıracı generallerle işbirliği yapan partili arkadaşlarına karşı bir savaş açıp, partinin sahibi olan İnönü'yü bile sağlığında partisinden uzaklaştırmışlardı. Halk kitlelerinin demokratik eğilimleri doğrultusunda verilen bu mücadele sonucunda CHP, parti tarihinde kitlelerden, bağımsız şartlar altında en yüksek oyu almıştır... Ve seçimlerden önce 50. yılında CHP'yi tanıtmak için açtığı bir yarışmada şunları yazan bir yazıya birincilik ödülü vermişlerdir:

«Türkiye toplumunun gelişmesi içinde bürokratlar tarihsel yanlış doğrultuları sonucu, halkla karşı karşıya düşmüşler, halkçı yöntemlerden umutlarını kesmişlerdir. Türkiyemizin ana çelişkilerini doğru görememelerine rağmen, içlerinde hala vatansever duyguların ağırlığını taşıyanlar değişik yöntemlerle iktidar olmayı özlerken; artık iktidar olmaktan umudu kesip mülk sahibi sınıf olmayı seçenler ise, bürokrasiyi bozan düzenin sürdürülmesi için sermaye sınıflarına koltuk değneği olarak vermeye çalışmışlardır.

İşte partideki son dönüşüm partiyi yıllardır halkın umudu, halkın örgütü olmaktan, halkla bütünleşmekten alıkoyan bu zihniyetin tasfiyesidir...»(4)

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde «tarihi bürokratik güçlerin» antidemokratik isteklerine CHP; AP ile beraberce «demokratik düzen için» karşı çıkmışlardır(!). Bu uğurda parlamento grubunda Kırıkoğlu'nun başını çektiği bir ekibe karşı da kararlarının doğruluğunu savunmuştur ve «cuntacı»larla işbirliği yapan Kırıkoğlu ekibini tasfiye etmişlerdir. Sanki bu mücadeleler hiç verilmemiş gibi 12 martın iki cuntacı başını partiye alacak ilişkilere rahatlıkla gelmişlerdir. MSP ile 7 ay kadar fiilen devam eden koalisyona bir kısım sermaye çevrelerinden gelen baskılardan daha yoğun baskı; «devlet» ile kendini özdeş gören ve devleti kurtarmak için her türlü girişimde bulunabilecek «kadro»lardan gelmiştir. Bu kadrolarla yürütülen diyalog, hem CHP açısından hem de «kadro»cu generaller açısından inandırıcı ve düşüncenin evrimiyle izah edilebilecek bir olgu değildir... Batur'un 24 Kasım 1974 tarihli Hürriyet gazetesinde çıkan açıklaması aynen şöyledir:

«Türkiye için gerekli sosyal ve ekonomik bazı atılımların yapılması için yapıldı —12 Mart Muhtırası—. Bu atılımların eylem yolu değişik. CHP normal olarak her parti gibi, seçimle işbaşına gelerek yapmak istiyor, 12 Mart bunu zorla... Yani memleketin ihtiyacı var bunlara, ama kimse yapmıyor diyerek «yapılınsı» biraz zorlu bir eylemle gerçekleştirmek... İki arasında fikirde değil eylemde bir farklılık gösteren bir mesele var ortada...»

12 Martın kimlere yaradığını ve nasıl sonuçlar verdiğini rakamlarda görmek mümkün. 1972 ve 1973 yıllarında 1967 yılından bu yana gelen dış kredi miktarı, daha önceki senelerin bir kaç misline çıkmıştır. Özel sektörün çıkarmış olduğu tahvil sayısı 1967 yılından bu yana çıkarılan tahvil miktarının yarısını geçmiştir. Yabancı sermayenin yatırım planlarının 1951 yılından bu yana gerçekleşme yüzdesi en büyük orana ulaşmıştır. Özel sektörün doğru dan doğruya yararlandığı dış krediler 1,5 milyar lirayı bulmuştur. Teşvik belgeleri adı altında devletten özel sektöre 50 milyar liraya yakın kredi belgesi dağıtılmıştır... Çeşitli iş yerlerinde yapılan grevlerin sayısı birden bire azalmış, lokavtların sayısı ile artmıştır. Özetle 12 mart bütün sonuçlarıyla sermaye sınıflarına yarayıp, bütün halk kitleleri için baskı unsuru olmuştur...

Her fırsatta «sömürüyü ülkemize getiren batının, içimizdeki sermaye sınıfı ile değil, bürokrat sınıf ile işbirliği yaptığını»⁽⁵⁾ söyleyen «yeni» CHP, 12 Martın da nasıl bir pratik sonuç çıkardığını ve hangi sınıflara yaradığını görmemiş olamaz. Zaten 12 Marta ve muhtıracılara karşı duyulan ilk tepki, vararak 12 Mart'ı gerçek yürüncesine oturtmuş ve kadrocu, ilerici(!) -radikal unsurlar zaman içinde tasfiye edilmişlerdir. 1973 seçimlerinden sonra kurulan MSP-CHP iktidarı süresince köprünün altında çok sular geçmiştir.

Yeni CHP, yeni ilişkilere girmiş ve 12 Mart gibi, Türkiye siyasi tarihinde kapkara bir sayfanın sorumlularını bünyesine almıştır. CHP'nin yeni ama MSP'ye göre daha güçlü olan ittifaklarının beldelini MSP ödemiştir. Koalisyon 7 ay sonra bozulmuştur.

HALK İKTİDARI, HALK SEKTÖRÜ VE CHP

Ecevit 22. genel kurulda halkçılık üstüne çok şey söylemiştir. Ancak söylediklerinin; kendisini olduğu gibi, partinin diğer yöneticilerini de ikna edemeyeceğini düşünerek «bu konuda yanılıyor olabilirim, eğer yanılıyorsam böyle bir belirsizlik —demokratik sorun ne olduğu yolunda bir belirsizlik— gerçekten varsa bunun giderilme yeri en başta burasıdır, Kurultayımızdır.» demiştir. Yani Ecevit de bir dönemler uğruna genel sekreterlikten istifa ettiği «tepeden imecilerle» ve iktisaden güçlü olanlarla aynı partide olmayı «halkçılık» adına tam olarak izah edemiyor demektir...

Bu şaşılacak bir sonuç değildir. «Mülkiyet» ve «sömürü» bir madalyonun iki yüzü gibidir. Birini reddetmek diğerini de reddetmeyi getirir. Aksi halde «sömürsüz», «insanca, hakça» bir düzen kurmak, mülkiyetli bir toplumda mümkün olamaz. Genel kurulda Ecevit :

«Halk iktidarı ancak halkın ekonomik gücünün artmasıyla bireylerin veya varlıklı zümrelerin ekonomik gücünden daha üstün hale gelmesiyle sağlanabilir.»

.....

«Biz elbette özel sektöre de hak tanırız. Devlete de, ekonomiye ve topluma yön verebilmesi için gerekli hakları ve yetkileri tanırız. Fakat hepsinin üzerinde halk olmalıdır» demiştir.

Bunlar ancak güzel sözlerdir. Halk sözcüğüyle 40 milyonluk Türkiye'de kendi mülkiyetinde herhangi bir üretim aracı bulunmayan insanlar yani işçiler ve topraksız köylüler kastediliyorsa; bunların iktisaden güçlenmesi, «varlıklı zümrelerin» üstünde bir güce kavuşması nasıl mümkün olacaktır? Üretim aracına sahip olmayan bu insanlar, üretim araçlarına mı sahip edilecektir? 1975 şartları içinde sanayileşmenin ağır ve zorlayıcı etkisi ters mi tepdirilecektir? Büyük sanayi işletmeleri, karnını doyurmak için düzenli gelir bulamayan işçilere mi satılacaktır(!)? Yada onların bankalarındaki tasarruflarından mı yararlanılacaktır(!)? Binlerce küçük tasarrufun yarattığı finansmanın yatırım işletmeciliğini kim yapacaktır? Devlet sermayesiyle kurulan birçok kamu sanayi kuruluşu-

nun sermayedarlara nasıl peşkeş çekildiği gün gibi ortada iken, Halk Sektörü diye ortaya çıkacak büyük sanayi işletmelerinin halk yararına işleminin garantisi kim olacaktır? Büyük kapitalist tarım işletmeleri; üç kuruşu üst üste bulamayan topraksız köylülere mi dağıtacaktır?(!) Bütün bu sorulara çağın rasyonelinin ışığında cevap vermek gerekmektedir. CHP'li teorisyenlerin bulduğu cevaplar kendilerini inandırabiliyorsa, cevapları vakit geçirmeden bütün hastalıklı kapitalist sistemin yetkililerine de ulaştırınsınlar. Onlar da karşılaştıkları bu sorunlar için gökten medet umuyorlar.

Halk sektörünün teorisini yapmak iddiasıyla ortaya çıkan Ali Nejat Ölgen de yazdığı kitapta Marksist ekonominin eleştirisini yaparken hiçde öyle bütün kapitalist sistemin umutlarını karşılayacak başarılar gösterememiştir. Vardığı sonuç, Halk Sektörü adındaki kitabının 93. sayfasında şöyledir:

«Marksist şemada sömürünün önlenmesine karşın, 20 yüzyılda ortaya çıkan yeni davranışlar, kapitalist düzende emeğin kâra ve yönetime katılması, sendikalaşma, toplu sözleşmeler, bir bakıma emek-sermaye ilişkilerinde nisbi bir denge sağlamakta fakat bu denge de topluma nasıl yarar sağlayacağı ve emek kapitalizmi yaratmayacağı belli değil. Kendi kendini sömüren emek kapitalizmine dönüştürülebilir bu sistem.»

Kitabın özü diyebileceğimiz sonuç üzerinde; çok fazla söz etmeye gerek yok. Ali Nejat Ölgen, kısaca şunları diyor: 1 — Marksist şemada sömürü önlenir. 2 — Kapitalist sistem şemasında ise; sendikalar, toplu sözleşmeler eliyle emek ile sermaye arasında «nisbi denge» sağlanır. Yani işçiler eskisine göre; sömürülürler, ama, daha az sömürülürler. 3 — Halk sektörü diye oluşturulacak toplum ilişkilerinin topluma ne yarar sağlayacağı henüz belli değildir. 4 — Varılan nokta yine kapitalizmdir. Yani mülkiyetli toplumdur. Yani mülkiyetin yaygınlaştırılmasıdır. Yani bir «son»un, yeni bir «başlangıcı»dır...

«Mülkiyet»in kendisi bir tekel'dir. Bu tekel mülkiyet sahiplerinin elindedir. Mülkiyetli ilişkiler, yapısının gereği daha gelişmiş tekeller yaratırlar. Bu gün karşılaşılan yapısal hastalıkların temelinde «mülkiyet» bulunmaktadır. Mülkiyetin özel karakterine dokunmaksızın sömürüyü kaldırmak mümkün olamaz. Herkesin ufaklıkta olsa mülkiyetinin bulunması bir an için gerçekleştirilse bile, bu yapı, mülkiyeti bulunmayan insanları yani işçileri gerektirecektir. Çalıştırmak için yurt dışından işçi getireceğimiz söylenmemelidir. Çünkü 1975 yılında yaşamaktayız.. Böyle ekonomi daha da küçülmeyi ve etkisizleşmeyi kaynakların israfını, toplu bir sefaleti beraberinde getirecektir. Yaygınlaşan mülkiyet geçen zaman içinde kendi iç yasalarına uyarak tek tek ellerde toplanacaktır. Bu ka-

çınılmaz bir sonuç olacaktır... Ne işçilerin, ne topraksız köylülerin bilmemkaç sene sonra tekrar gelecek bir Ecevit beklemeye tahammülü yoktur(!). İşçiler ve topraksız köylüler bu işi kökünden halletmenin yolunu hızla öğrenmektedirler...

Ecevit konuşmasında özel mülkiyetin karşısı olarak devlet mülkiyetini göstermek istemektedir. Bu bir kavram oyunudur. Çünkü devlet mülkiyeti, özel mülkiyetin karşısı değil daha yoğunlaşmış bir biçimdir. **Özel mülkiyetin karşısı kolektif mülkiyettir.**

CHP-DEMOKRASİ-DIŞ GÜÇLER

CHP'nin 22. genel kurulu Türkiye'de kurulmuş ve var olan partilerin hatta CHP'nin önceki genel kurul toplantılarından çok daha farklı bir anlam taşımaktadır. Çünkü bu genel kurul toplantısına çeşitli Avrupa ülkelerinden sosyalist(!) milletvekilleri; sosyal demokratlar da çağrılıydılar. Ve 12 mart döneminde Türkiye kamu oyunun çok yakından tanıdığı Avrupa parlamentosu grup başkan vekili Sosyalist(!) Dankert de 22. genel kurulu izleyenler arasındaydı.

Bu olay üç bakımdan anlam taşımaktadır. Birincisi; CHP'nin niteliğindedir.. İkincisi ise; daha henüz unutulmamış bulunan iki TİP milletvekilinin İtalya'da sosyalist partiler toplantısına katılmış olmalarından dolayı haklarında dava açılmış olmasındandır... Üçüncüsü ise; Türkiye'deki «demokrasi»nin niteliğini göstermesindedir.

CHP, kapitalist üretim biçimini ve üretim ilişkilerini tartışma gündemine getirmeyen, bir kısım sınıfların sömürdüklerini söyleyen ama «sömürülme» olayını izah etmeyen ve sömürünün kaldırılması için açık şeyler önermeyen bir burjuva reformcu partidir. Devrimci bir parti değildir... Ancak, bu çizgisinde; diğer burjuva partilerin, kendi çizgilerinde ilerlemelerinden çok daha istikrarlıdır. CHP, Avrupanın «reformcu» burjuva partileriyle angajmana girmekten korku duymamaktadır. Hele rejimin 12 Mart dönemi içinde yaptıkları da hatırlanırsa bu kanaatimiz daha da pekişmekte ve rejimin 1975'lerde yumuşaması adına serbest seçimlerin, kısmi bir söz, yaza ve düşünme hürriyetinin garantisi görünümünü vermektedir. Ancak şu kesinlikle düşünülmemelidir; CHP içinde bir başka ekip (demokratik solcular) kazanmış olsaydı durum bundan farklı olurdu(!). Kesinlikle olmazdı. Çünkü yapılan mücadele «iktidar» mücadelesidir. Bu; CHP'nin 12 Mart içindeki, geçmişiyile belli olmuştur. Muhalefetin lideri durumundaki Kırıkoğlu'nun; Cumhurbaşkanlığı seçimi sırasındaki tavrı, siyasi mücadele adına hiç de sevindirici olmamıştı...

Tarihi gelişimi içinde, uluslararası kapitalizmle sürekli iç içe olan Türkiye burjuvazisi; işçi sınıfı hareketinin uluslararasılaşma-

sına, rejimin niteliğini belirleyen baskularla sürekli engel olmuştur. 1975 yılına girerken Türkiye'de bir burjuva siyasal partisi, kendisini Avrupadaki herhangi bir siyasal akımla yan yana görebiliyor ve genel kuruluna Avrupadaki «sosyal uzlaşmacı» partilerin temsilcilerini çağırabiliyor. Aynı günlerde ise iki eski TİP milletvekili, Romada yapılan uluslararası siyasal bir toplantıya katıldılar diye yargılanıyorlar. «Özgürlükçü Demokrasi» savunucusu CHP bu olaya hiçbir tepki göstermiyor. Bu olay CHP'nin demokrasi anlayışına açıklık getirecek olaylardan sadece biridir. Konunun sosyalistler açısından önemli olan yanı ise «demokrasıcılık» oyununda CHP'nin yerinin açığa çıkarılmasıdır.

Türkiye'de Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, birer üst yapı kurumları olan siyasi partiler de, eş çizgide dönüşümlere uğramaktadırlar.. CHP de, 1975'lerin kapitalist dünyayı ve Türkiye'yi belirleyen koşulları içinde kendini dönüştürme çabasıdadır. Siyasi tercihleri homojen olmayan Türkiye burjuvazisinin çeşitli katmanları arasında, süren çelişki içinde; CHP bir bölük burjuvanın ve onların uluslararası şartlarının tercihi yönünde dönüşüme uğramaktadır... Ancak unutulmaması gereken bir husus vardır ki, «özgürlükçü demokrasi» olarak hedefledikleri rejimin, kapitalist-emperyalist dünyadaki örneklerinde, rejimin «özgürlükçü» niteliğini kopartıp alan örgütlü bir işçi sınıfı vardır. Ve o ülkelerdeki «demokrasi»nin güvencesi işçi sınıfının bizzat örgütlü siyasal varlığıdır. Yoksa CHP 22. kurultayına çağrılan Avrupalı sosyal demokrat milletvekillerinin uzlaşmacı siyasal partileri değildir. Burjuvazinin çeşitli katmanlarının siyasal partilerinin oluşturduğu, çok partili rejimlerin adı demokrasi olamaz. Hatta «demokrasi» üzerine en keskin sloganlar atılsa bile... Çağımızda demokrasinin gerçek savunucusu ve güvencesi İşçi sınıfıdır. Faşizme Karşı Birleşik Cephe'de Dimitrov'un söylediği gibi:

«sosyal demokratlar ancak güçlü bir işçi sınıfı partisinin varlığında, Faşizm karşısında demokrasi anlayışlarında ısrarlı olabilir ve direnir.»

İşçi sınıfının örgütlü varlığının bulunmadığı ülkelerde «burjuva reformcu» akımların «demokratik» niteliğinin hiç bir anlamı yoktur...

İşçi Sınıfının güçlü siyasal ve fiilen temsilcisi bir siyasal örgütünün bulunmadığı Türkiye'de; sosyalistlerin görevi böyle bir örgütlenmeye yönelik olmalıdır... Aksi halde yakın geçmişte, Türkiye sosyalist ve işçi sınıfı hareketinin yaşadığı sapma tekrar yaşanacaktır: **CHP kuyrukçuluğu...**

türkiyenin ortak-pazar üyeliği ABD emperyalizmi ile çelişmez

- Türkiye, Ortak-Pazar'a, egemen sınıflarının düzeni olan kapitalizmi teminat altına almak için üye olmuştur.
- Türkiye, Ortak-Pazar üyeliğiyle, kapitalist bloka perçinlenmek, onun koparılmaz bir parçası haline getirilmek istenmektedir.
- Ortak Pazar üyeliği, dışa bağımlı Türkiye sanayisini çökertmeyecek, ancak Türkiye'nin gerçek anlamda sanayileşmesini engelliyecektir.
- Gümrük duvarlarının kaldırılması; üye ülkeler arasında sermaye ve mal akımının başlaması, bugün için batılı tekelci sermaye ile bütünleşmede az da olsa bir takım engellemelerle karşılaşan yerli tekelci sermayeyi; geniş bir hareket özgürlüğüne kavuşturacaktır.

Batıya bağımlı evrimleşme süreci içinde; ülkede kapitalist üretim ilişkilerini hakim kılan egemen sınıflar, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devlet eliyle sermaye birikimlerini tamamladılar. Giderek batı sermayesiyle bütünleşip, daha da güçlendiler. 1963 yılında ise Ortak-Pazar'a üye olundu. Ortak-Pazar'a üye olunmasını ilk kez, parlamentoda değil, Rotary Kulüp'te tartışan devrin yöneticileri, aslında temsil ettikleri sınıfın tercihini yerine getirdiler. Bu tercihin görünmeyen gerekçesi, batı sermayesiyle işbirliği kurup, güçlendikten sonra yine bu yolda yürümek ve geleceği garanti altına almaktır.

Ortak-Pazar, Batı Avrupa'daki kapitalist ülkeler topluluğudur. Adı geçen topluluğun meydana gelmesine temel olan bencil bağ, kapitalist üretim ilişkilerini sürdürmek, birleşip daha da güçlenerek dünya pazarlarına hakim olmaktır. Yani, sömürüyü başkasına kaptırma yarışında geri kalmamak ve mümkün olduğu oranda daha faz-

la sömürmektir. Ne var ki, Ortak-Pazar üyeliğiyle Türkiye'nin bu sömürüden pay alması söz konusu değildir. AET ülkeleri sanayileri karşısında Türkiye sanayisinin zayıflığı ve katma protokol kaidele-ri; sömürüden pay almak bir yana, Türkiye üzerindeki kapitalist-emperyalist boyunduruğu pekiştirmektedir. Bu sömürü ağı içinde, emperyalizmin dünya'da çizdiği yeni strateji, ülkemizin gerçek anlamda sanayileşmesini de baltalayacaktır. Fakat bu durumdan, uluslararası sermayeyle beraberliği gelişen yerli sermaye, belli ç- karlar sağlayacaktır.

Olaya yüzeysel bakıldığında, böyle bir yönelim, gereksiz, anlamsız ve izah edilemez gibi görülebilir. Bir başka deyişle, «ABD tekelleriyle çok daha sıkı ilişkiler kurmuş olan Türkiye sermaye sınıfı, ABD ve Japon emperyalizmine bir tepki olarak doğan Ortak-Pazar'a neden üye oldu?» sorusunu akla getirebilir. Ancak Türkiye'nin Ortak-Pazar'a girmesinden Pentagon yönetimi de hoşnuttur. Bu hoşnutlukta, kanımızca, şu iki olgudan kaynaklanmaktadır. Öncelikle ABD'nin Ortak-Pazar ülkeleri içinde hatırı sayılır yatırımları vardır. Amerikan tekellerinin Ortak-Pazar ülkelerindeki yatırımları, Kanada ve Latin Amerika'daki yatırımlarından sonra üçüncü gelmektedir. ABD tekelleri, Fransa'da daha az etkin olmakla beraber, diğer Ortak-Pazar ülkeleri ekonomilerini yönlendirici ağırlığa sahiptirler. Bu nedenle de, Türkiye'nin Ortak-Pazar'a üye olması, gümrüklerini kaldırıp, ticari ve ekonomik ilişkilerini geliştirmesi ABD ile Türkiye arasında bir gelişki doğurmaktadır. Tersine, gümrük duvarlarını kaldıran Ortak-Pazar üyesi Türkiye'de, Avrupa'daki ABD tekellerinin sömürü oranı daha da yoğunlaşacaktır.

Türkiye'nin Ortak-Pazar üyesi olmasında, Amerika'nın çıkarlarını pekiştiren ikinci nokta da —belkide en önemlisi— şudur: Türkiye'nin, bu üyelikle kapitalist-emperyalist kamptaki yeri, resmen tescil edilmiş olacaktır. Sosyalist blok karşısında, kapitalist-emperyalist kampın dünya jandarmalığını yapmakta olan ABD için, Orta-Doğudaki jeo-politik konumundan ötürü, Türkiye kolay vazgeçilir bir ülke değildir. Zengin Rumların etkisinde kalıp, Türkiye'ye yardımı kesen ABD Senatosu'nun bu tavrı, Türkiye-emperyalist blok ilişkileri açısından ciddiye alınmaz.

Kısaca, Türkiye egemen sınıflarının ve onların temsilcilerinin; «Türkiye sanayisi Ortak-Pazar'la rekabet edecek güçtedir», «Altılar kendi aralarında sığır indirikleri gümrük resimlerini Türkiye sanayi mamulleri için de uygulayacaklar ve Türkiye sanayicileri, Avrupada, sayıları 200 milyona varan zengin ve obur bir tüketici kitlesi pazarı kazanacaktır», «Ortaklık, sanayimizin muhtaç olduğu bilgi, ile-

ri teknoloji, metod ve işletme malzemelerinin ithalini kolaylaştıracaktır», «Yunanistan topluluğa üye olur da, Türkiye dışında kalırsa, tarım ürünlerini Avrupaya satan Türkiye bu pazarı yitirir.» gibi yalanlarla, Türkiye halkını kandırmaya çalışmalarının temelinde, kendi gelecekleri güvenlik altına almak isteği yatmaktadır. Ortak-Pazar üyeliği, Türkiye kapitalist sisteminin ve varlıkları bu sisteme bağlı olan sermaye sınıfının teminat altına alınmasıdır. Türkiye, Ortak-Pazar oyunuyla kapitalist bloka perçinlenmek, onun koparılmaz bir parçası haline getirilmek istenmektedir.

Yukarda kısaca özetlemeye çalıştığımız Türkiye-Ortak Pazar ilişkisi ve bu ilişkinin gizli hedefleri geçen ay İstanbul'da bir konferansta konuşan sermaye sınıfımızın bir temsilcisi tarafından açıkça belirtildi. İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti'nin Taksim Belediye Gazinosu'nda düzenlediği İktisat Haftası'nın bir günü de, «AET Karşısında Türk Sanayisi» konusuna ayrılmıştı. Konuşmacı olarak da, AP Bitlis Senatörü Kamuran İnan, Doçent Erol Manisalı, Doçent Necati Mumcu ve Tüm İktisatçılar Birliği Başkanı Aydın Köymen çağrılmıştı. «AET Karşısında Türk Sanayisi» konulu konferansın, dört konuşmacısından ikisinin konuya yaklaşım biçimleri birbirinden oldukça farklıydı. Bunlar; AP Bitlis Senatörü Kamuran İnan ve Tüm İktisatçılar Birliği Başkanı Aydın Köymen'di.

Türkiye-Ortak Pazar Karma Parlamento Komisyonu Başkan Yardımcısı da olan Kamuran İnan; Türkiye'nin Ortak-Pazar'a üye olmakta asıl amacın, bir politik tercihi yerine getirmek olduğunu belirtiyor ve «Dünya'da ekonomik ve siyasi alanda birleşmeye doğru gidildiği, orta çaptaki ekonomilerin tek başlarına mevcudiyet ve etkilerini muhafaza etmekte güçlük çektikleri bir devirde ve bulunduğu coğrafi bölgede Türkiye, bir tercih yapmak durumunda idi. Bu tercihi isabetle yapmıştır.» diyordu. İnan, AET'de politik eşitliğin mevcudiyetinden söz ediyordu. Avrupa ve Amerika'nın büyük üniversitelerinde eğitim görmüş ve feodal bir ailenin oğlu olan Kamuran İnan (Babası'nın bir Şiî'olduğu söylenir.) «Batı Avrupa entegrasyonuna girmemizin bir nedeni de Rus tehlikesidir» cümlesini, politik kariyerinin kendisine kazandırdığı hitabet kabiliyetini de (!) ustaca kullanarak, söylüyor ve konferansta çoğu üniversiteli olan davetlileri etkilemeye çalışıyordu.

Kamuran İnan'ın «Türkiye Ortak-Pazara girerken, bir politik tercih yapmıştır» cümlesine; ekonomistlerimizden olan Aydın Köymen de katılıyor, ancak, Ortak Pazar üyeliğinin Türkiye'yi politik ve ekonomik boyunduruk altına sokacağını belirterek Kamuran İnan'dan ayrılıyordu. Köymen «Ortak Pazar Gerçeği ve Türkiye'nin Sanayileşme Sorunu» adlı yapıtında da belirttiği gibi; Türkiye'

deki egemen sınıflarının Ortak Pazar'a girmeyi bu kadar çok istemelerinin temelinde şu iki önemli olgu yatmaktadır:

1 — Türkiye, Ortak Pazar'a, egemen sınıflarının düzeni olan kapitalizmi teminat altına almak için üye olmuştur.

2 — Gümrük duvarlarının kaldırılması, üye ülkeler arasında sermaye ve mal akımının başlaması, bugün için batılı tekelci sermaye ile bütünleşmede, az da olsa birtakım engellemelerle karşılaşan işbirlikçi yerli tekelci sermayeyi geniş bir hareket özgürlüğüne kavuşturacaktır.

Bu durumun, genel olarak yerli sermayenin ve özel olarak da onun dinamik gücü olan sanayi sermayesinin, daha da güçlenmesine olanak hazırlayacağını da belirten Aydın Köymen; «AET sanayisi karşısında Türkiye sanayisi rekabet edemiyerek çöküp, gitmiyecek midir?» sorusunu, «hayır» diye cevaplıyordu. Böylelikle de, Ortak Pazar'a girmekle, Türkiye sanayisi çöküp gidecektir, şeklinde geliştirilen tezleri de çürüten Aydın Köymen, durumun, emperyalizmin yeni dünya stratejisinde yaptığı değişiklikten kaynaklandığını ifade ederek, Kamuran İnan'ı oldukça tedirgin eden konuşmasını şöyle sürdürüyordu: «Eskiden geri kalmış ülkelerin hep geri kalmalarını isteyen, onların sanayileşmelerinin karşısına çıkan emperyalizm, artık az-gelişmiş ülkelerin sınırlı bir biçimde sanayileşmelerine yardımcı olmaktadır. Yani az gelişmiş ülkelerin çağdaş anlamda; yatırım malları sanayilerini kurarak, yerli teknolojilerini geliştirerek (gerçek anlamda sanayileşme bu demektir.) değil, fakat kendi ürettiği makina ve donatımın kullanılmasına olanak sağlayan, kendisinin ulaştığı teknoloji seviyesine, artık ulaşmasını gereksiz bulduğu, örneğin tüketim malları sanayilerinin kurulması yönünde sanayileşmelerini istemektedir. Kısacası, uluslararası kapitalizm, artık Koka-Kola pazarlaması değil, fakat Koka-Kola yapan makinelerin pazarlaması yönünde çaba göstermekte, az gelişmiş ülkelerde, bu gibi tüketim malları sanayilerini teşvik etmekte, yerli sermaye çevreleriyle ittifaklar kurarak onlara patent, Know-How adı altında teknoloji ve sermaye yardımı yaparak, kendi istediği yönde, kendi denetimi altında ve kendine bağlı bir sanayinin kurulmasına olanak tanımaktadır. Tabii ki, bundan kârlı çıkan, bir kilogramlık dokuma tezgahından sağlanan kazanç, aynı ağırlıktaki pamuk ipliğinden sağlanan kazançla daha fazla olduğundan, uluslararası kapitalizmin kendisi olmakta, bunun yanı sıra geri kalmış ülkeler de, sanayileşme masallarıyla uyutulmaktadır. İşte emperyalizmin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ulaştığı

mış bulunduğu teknolojik aşamanın gerçeklerine uygun olan, bu yeni dünya stratejisi iyi kavrandığı takdirde, genellikle tüketim malları üretiminin egemen bulunduğu Türkiye sanayisi'nin Ortak-Pazar'a girmekle çökmeyeceği ve yerli tekeli sermayenin ülkede daha bir egemen duruma geleceği kolayca anlaşılabilir.»

Ortak Pazar üyeliği'nin, Türkiye'de kapitalizmi teminat altına alacağını ekonomik alanda da yerli burjuvaziye geniş bir hareket özgürlüğü kazandıracakını vurguluyan, Aydın Köymen'in konuşmasını burada kesip, bir önemli noktayı istatistikî belgelerle göstereyim. Bu nokta, yazımızın başında belirttiğimiz Türkiye'nin Ortak-Pazar'a girmesinden ABD'nin de hoşnut olduğudur. Türkiye'nin Ortak-Pazar'a üye olmasının ABD ile Türkiye arasında bir ilişki doğurmadığını, tersine gümrük duvarlarının kalkmasıyla Türkiye'de Avrupa'daki ABD tekellerinin sömürü oranının daha da yoğunlaşacağı aşağıdaki tablodan açıkça anlaşılmaktadır.

Amerika ve Avrupa sermaye çevrelerince çokça okunan FORTUNE dergisi, Ağustos sayısında bir araştırma yayınladı. Bu araştırma Dünya'nın 500 büyük sanayi şirketini konu alıyor ve bu 500 şirketten en önde gelenlerin hangi ülke şirketleri olduğunu belirtiyordu. Yapılan araştırmada, 500 büyük şirket, öz sermayeleri, yıllık net kârları ve çalıştırdıkları işçi sayısı açısından kıyaslanmakta ve 500 içinde, ilk 50 sırada yer alan firmalardan, 24 tanesinin ABD kökenli olduğu belirtilmektedir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi, bu dev çokuluslu 24 firmanın hemen hepsinin, Avrupa'da yatırımları vardır. Ve Ortak-Pazarın asli üyelerinin ekonomilerini, Fransa bir ölçüde hariç olmak üzere yönlendirecek güce ve konuma sahiptirler.

İçlerinde General Motors, Exxon, Ford Motor, Chrysler, ITT, General Electric, Mobil Oil, Texaco, Goodyear, Tire and Rubber gibi dev kuruluşların bulunduğu 24 sanayi şirketi; Avrupa'da üstlenmiş yan kuruluşlarıyla, Türkiye'nin Ortak-Pazar'a tam üye olmasını beklemektedirler. Çünkü tam üye olunca, gümrük duvarları kaldırılacak, üye ülkeler arasında sermaye ve mal ihracı hiç bir kayıda bağlanmadan başlatılacaktır. Böylelikle de şimdilik bir takım engellemelerle karşılaşan ABD firmaları, Türkiye'de daha çok at oynatabileceklerdir. Kısaca emperyalizmin yeni stratejisi ve Avrupa'da üslenmiş tekelleriyle, ABD'nin, Türkiye'nin Ortak-Pazar'a girmesinden belli ekonomik çıkarları da vardır. Öte yandan Ortak-Pazar üyeliğinin, Türkiye'yi, kapitalist-emperyalist kampa, Nato'nun yamsıra, ticari ve ekonomik açıdan hukuksal olarak da bağlayacağı olgusu, pentagonu memnun etmektedir. Türkiye'nin Ortak-Pazar üyeliği, ABD'ye şimdilik hiç de ters düşmemektedir.

TABLE : 1

SIRA FIRMA	FIRMA MERKEZİ	Yıllık Satış (\$000)	Özkaynağı (\$000)	Net Gelir (\$000)	Çalıştırdığı işçiler
1	General Motors	35,798,289	20,296,861	2,398,103	810,920
2	Exxon	25,724,319	25,079,494	2,443,286	137,000
3	Ford Motor	23,015,100	12,954,000	906,500	474,318
4	Royal Dutch/Shell Group	18,672,150	22,797,257	1,789,248	168,000
5	Chrysler	11,774,372	6,104,898	255,445	273,254
6	General Electric	11,575,300	8,324,200	585,100	388,000
7	Texaco	11,406,876	13,595,413	1,292,403	74,918
8	Mobil Oil	11,390,113	10,690,431	849,312	73,900
9	Unilever	11,009,559	5,675,732	423,284	353,000
10	International Business Machines	10,993,242	12,289,489	1,575,467	274,108
11	International Tel. & Tel.	10,183,035	10,132,571	527,837	438,000
12	Gulf Oil	8,417,000	10,074,000	800,000	51,600
13	Philips' Gloeilampfabrieken	8,108,065	8,557,383	323,096	402,000
14	Standard Oil of California	7,761,835	9,082,248	843,577	39,269
15	British Petroleum	7,725,980	10,413,638	760,539	68,700
16	Nippon Steel	7,628,385	9,082,185	195,545	96,841
17	Western Electric	7,037,290	4,828,143	315,305	206,608
18	U. S. Steel	6,951,905	6,918,535	325,758	184,794
19	Volkswagenwerk	6,412,056	4,792,851	73,071	215,058
20	Hitachi	5,971,604	7,308,536	292,071	150,834
21	Westinghouse Electric	5,702,310	4,407,665	161,928	194,100
22	Farbwerke Hoechst	5,590,817	5,878,960	176,330	155,450
23	Daimler - Benz	5,550,899	2,161,425	97,527	155,973
24	Toyota Motor	5,547,425	3,696,562	277,807	56,932
25	Siemens	5,522,688	6,183,658	161,897	303,000

26	Standard Oil (Ind.)	Chicago	5,415,976	7,018,013	511,249	46,589
27	BASE	Ludwigshafen on Rhine (Germany)	5,383,585	4,841,299	194,144	52,230
28	ICI (Imperial Chemical Industries)	London	5,308,578	6,442,158	449,510	199,000
29	E. I. Du Pont de Nemours	Wilmington, Del.	5,275,600	4,832,200	585,600	118,423
30	Mitsubishi Heavy Industries	Tokyo	5,226,713	8,066,914	109,596	114,321
31	Nestlé	Vevey (Switzerland)	5,205,229	3,828,999	217,783	127,801
32	General Telephone & Electronics	Stamford, Conn.	5,105,296	10,749,370	352,076	196,000
33	Shell Oil	Houston	4,883,808	5,381,164	332,694	32,080
34	Nissan Motor	Tokyo	4,883,494	5,059,173	150,985	84,505
35	Goodyear Tire & Rubber	Akron, Ohio	4,675,265	3,871,043	184,756	152,929
36	Renault	Boulogne-Billancourt (France)	4,655,696	1,818,269	12,902	170,000
37	Bayer	Leverkusen (Germany)	4,653,665	5,019,888	164,866	109,831
38	Montedison	Milan	4,452,335	5,726,659	57,181	157,000
39	Matsushita Electric Industrial	Osaka	4,409,465	3,934,661	252,434	85,306
40	British Steel	London	4,289,512	3,560,746	120,331	225,000
41	ENI	Rome	4,280,043	8,706,788	64,982	81,221
42	RCA	New York	4,246,800	3,300,800	183,700	126,000
43	August Thyssen-Hütte	Duisburg (Germany)	4,243,456	3,570,133	61,240	92,245
44	Continental Oil	Stamford, Conn.	4,224,004	3,693,265	242,664	39,796
45	International Harvester	Chicago	4,192,544	2,812,667	114,296	107,890
46	AEG - Telefunken	Berlin/Frankfurt on Main	4,186,977	2,724,685	30,135	174,900
47	LTV	Dallas	4,177,057	1,829,145	49,888	65,700
48	Bethlehem Steel	Bethlehem, Pa.	4,137,633	3,919,264	206,609	118,000
49	Fiat	Turin	4,074,914	3,173,144	450	200,575
50	Cie Française des Pétroles	Paris	4,060,034	5,236,559	197,028	27,000
TOPLAM :			391,118,293	360,443,141	22,698,035	8,650,919

Türkiye'yi ekonomik ve politik olarak kapitalist-emperyalist blokun ayrılmaz bir parçası haline getirecek olan Ortak-Pazar üyeliğinin, Türkiye sanayisini çökertmeyeceğini (zaten gerçek anlamda bir sanayileşme yoktur ki, çöksün), ancak dışarıya daha bağımlı hale getireceğini de, sırası gelmişken, belirtmek istiyoruz. Türkiye'nin Ortak-Pazar'a girmesinin söz konusu edildiği, 1964 yılından buyana, ülkenin çıkarlarından yana pek çok kişinin de belirttiği gibi, «Türkiye sanayisinin bugünkü durumu, ileri derecede sanayileşmiş Ortak Pazar ülkeleri karşısında, son derece geri bir yapıya sahiptir.»

Belgelerini aşağıda sunmaya çalıştığımız bu geri sını yapıya rağmen, Türkiye, Ortak-Pazar üyeliğinin geçiş dönemini başlatan katma protokolü imzalamıştır. Katma protokolle, AET'ye, Türkiye toplumu adına pahalya mal olan tavizler verilmiştir. Bu tavizler; Ortak Pazar sermayesinin ve uluslararası tekelci kapitalizmin yeni dünya stratejisi doğrultusundadır. Bundan böyle Türkiye sanayisi, daha çok tüketim malları üretiminde yoğunlaşacak, dışa bağımlı, fakat iç pazara dönük montajcı bir uydu sanayi geliştirilecektir. İşsizlik artacak, gelir bölüşümündeki büyük uçurum daha da açılacaktır.

«AET Karşısında Türk Sanayisi» konulu konferansın konuşmacılarından Bitlis AP Senatörü Kamuran İnan: «Efendim dünya'da hiç bir ülkede bağımsızlık yoktur. Bütün ülkeler menfaat ilişkileriyle birbirine bağılıdır. Mesela Sovyetler, yahudileri bırakmak karşılığı, ABD'den buğday satın almaktadır. Fransa parasal krize girince Bonn'un yolunu tutmuştur.» Görüldüğü gibi, Kamuran İnan, bağımlılıktan yanadır. Buna gerekçe olarak da, Sovyetlerin buğday alışverişini göstermektedir. Ancak «geri sanayi yapısıyla, Türkiye Ortak Pazar'a bağımlı hale getirilmiştir» sözündeki bağımlılıkla, Kamuran İnan'ın sözünü ettiği, örnekteki bağımlılık arasında benzerlik söz konusu değildir. Sovyetler Birliği'nin ABD'den satın aldığı buğday, her iki ülkenin ortak çıkarları doğrultusunda imzalanmış bir antlaşmayla mümkün olmaktadır. Bu alışverişte, ne ABD Sovyetler Birliğine, ne de Sovyetler Birliği ABD ye bağımlı hale gelmektedir. Bonn örneği de aynıdır. Fransa'nın Bonn'dan para yardımı alması her iki ülkenin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Ara malları ve yatırım malları üretimi, AET ülkelerine oranla çok geri olan Türkiye, bu durumda Ortak-Pazar'a üye olursa, sanayisi bağımlı hale gelir, diyenlere İnan'ın verdiği cevap yukarıda görüldüğü gibi oldukça komik ve tutarsız olmaktadır.

Gerçekten de, Kongre'de konuşan Aydın Köymen'in belirttiği ve diğer ilerici yazarların kitaplarında yazdıkları gibi, Ortak-Pa-

zar üyeliği, yani; «ithalatta miktar kısıtlamalarının kaldırılması, gümrük ve eş etkili vergilerin indirilmesi, Türkiye ekonomisinde, kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesine büyük katkısı olan bazı araç ve politikaların kullanımını sınırlıyacaktır.»(*); Yani Türkiye sanayisinin çağdaş anlamda gelişmesini engelleyip, daha da bağımlı hale getirecektir.

Türkiye ve Ortak Pazar ülkelerinin içinde bulunduğu sınai yapılar karşılaştırıldığı zaman, bu gerçek daha da çıplak bir biçimde gözler önüne serilmektedir.

Bir ülkenin sanayileşme sürecinde geldiği aşamamın ilk göstergelerinden biri, o ülkenin ulusal ekonomik yapısı içinde sanayi kesiminin payıyla belirlenir. Dokuz AET ülkesinde sanayi kesiminin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki ortalama payı ile, Türkiye'de sanayi kesiminin GSYİH içindeki payı önemli farklılıklar göstermektedir.

Tablo 2'den de görüleceği gibi, AET ülkelerinde sanayi kesiminin GSYİH içindeki ortalama payı yüzde 44,8, Türkiye'de sanayi kesiminin GSYİH içindeki payı ise, yüzde 20,6 oranında kalmaktadır. Bu durumda; sanayimizin ortak pazar ülkeleriyle rekabet etmesi söz konusu olamayacağı gibi, şu yargıyı da haklı kılmaktadır;

TABLO: 2

Türkiye ve AET'nin ulusal ekonomik yapısı
içinde sanayi kesiminin yeri

	TARIM	SANAYİ (%)	HİZMET (%)
F. Almanya	% 3.1	54.3	42.6
Fransa	% 6.0	48.1	45.9
İtalya	% 10.3	40.5	49.2
Hollanda	% 7.0	41.6	51.4
Belçika	% 4.5	42.6	53.0
Lüksemburg	% 4.1	59.9	39.1
İngiltere	% 3.1	44.4	52.5
İrlanda	% 17.8	35.2	47.0
Danimarka	% 7.1	40.1	52.0
AET (Ortalama)	7.1	44.8	48.1
TÜRKİYE	30.7	20.6	48.7

Kaynak: DİE yayınları

«Türkiye ve AET'nin birbirinden çok farklı iki ekonomik yapıyı temsil ettiklerini söylemek pek yanlış olmaz. Bu iki yapıdan bi-

(*) Yeni Strateji ve kalkınma Planı, üçüncü Beş Yıl 1973-1977, DPT Yayın No: 1972, sayfa 118.

risi, sanayileşmiş bir ekonominin sağlam ve tutarlı çizgileriyle belirlenirken, diğeri, tarım kesminin az gelişmiş ekonomilerdeki geleneksel egemenliğinden kurtulmuş, fakat sanayileşeceği yerde «hizmetleşmiş» bir ekonominin çarpık ve tutarsız bir görüntüsünü yansıtmaktadır.»(*)

Hizmetleşmiş bir ekonomik yapının, çağdaş anlamda sanayileşmelerini tamamlamış AET ülkeleri ekonomileriyle at başı gidemeyeceği ve daha da bağımlı hale geleceği açıktır.

Çağdaş anlamda sanayileşmenin bir diğer göstergesi de, yatırım malları sanayisinin, yani üretim araçları üreten sanayinin gelmiş olduğu düzeydir. Türkiye-AET ortaklığı sorununa bu açıdan yaklaşıp, alt üretim dalları açısından Türkiye'de ve AET'de sanayi kesiminin yapısı analiz edildiğinde durumun, Türkiye için hiç te iç açıcı olmadığı görülür.

TABLO: 3

**Alt üretim dalları açısından
Türkiye'de ve AET'de sanayi kesimi (%)**

	Türkiye	Almanya	İtalya	Hollan	Danimar	Lüksamb	İrlanda
Tüketim malları sanayisi	46.6	21.6	24.8	36.6	38.9	11.8	57.2
Ara malları sanayisi	39.4	41.4	42.8	36.8	33.1	81.3	29.9
Yatırım malları sanayisi	14.0	37.0	32.4	26.6	28.0	6.9	12.8
	1972						
	100 olarak			1968 100 olarak			

Kaynak: DİE ve çeşitleri yabancı yayımlar

Türkiye'de ara malları (orman ürünleri, kağıt, basım, lastik, plastik, kimya gibi) ve yatırım malları (madeni eşya, makina imalat, tarım alet ve makinaları, elektrik makinaları gibi) üretimi, İngiliz ekonomisine bağımlı İrlanda hariç, diğer AET ülkelerinden çok düşüktür. Tablo: 3'de de görüldüğü gibi, Türkiye'de toplam sanayi ürünleri içinde tüketim mallarının payı, ara ve yatırım mallarının payından çok yüksektir. Türkiye'de yatırım malları sanayisinin payı yüzde 14 gibi düşük bir düzeydeyken, bu oran Almanya'da yüzde 37, İtalya'da yüzde 32, Hollanda'da yüzde 26, Danimarka'da yüzde 28'dir. Ara malları üretiminde de durum aynıdır.

Bir ülkenin gerçekten sanayileşip, sanayileşmediğinin bir baş-

(*) Aydın Köymen; Ortak-Pazar Gerçeği ve Türkiye'nin Sanayileşme Sorunu, Yar Yayınları, 1974 sayfa 26.

ka önemli göstergesi de, yatırım malları üretimiyle birlikte, ülkenin, makina imalatının toplam imalat sanayisi üretimi içindeki payıdır. AET ülkelerinde ve Türkiye'de makina imalatının toplam imalat sanayisi üretimi içindeki payları, Türkiye aleyhine, fakat Ortak-Pazar lehine olmaktadır.

Tablo: 4'de görüldüğü gibi, makina imalatının toplam imalat sanayi içindeki payı, Federal Almanya'da yüzde 11,2, İtalya'da 8,4, Hollanda'da 6,6, Danimarka'da 8,8, Lüksemburg'da 5,6 iken; Türkiye'de 2,2'dir.

TABLO: 4
AET ve TÜRKİYE'de
Makina Üretimi

Ülke	Yıl	Makina Üretiminin toplam imalat sanayisi içindeki payı
Almanya	1968	% 11.2
İtalya	*	% 8.4
Hollanda	*	% 6.6
Danimarka	*	% 8.8
Lüksemburg	*	% 5.6
İrlanda	*	% 1.0
TÜRKİYE	1972	% 2.2

Kaynak: DİE yayınları

Öte yandan, ülkelerin sanayileşme sürecinde geldikleri düzeyi saptarken kullanılan diğer göstergeler de ülke firmalarının büyüklüğü, verimliliği ve kullandıkları teknolojinin gelişmişlik düzeyidir. AET ile Türkiye arasında bu üç faktöre dayanarak yapılan kıyaslamalar da, Türkiye'nin hayli geride kaldığını göstermektedir.

Ayrıca Türkiye'de toplam imalat sanayinin yüzde 24'ü montaj sanayisidir. Yani sanayimizin yüzde 24'ü içinde yer alan sanayi dallarının bazılarında, fiilen nakit olarak (makina ve teçizat vererek) yer alan yabancı sermaye; bazılarında da patent, lisans antlaşmaları yoluyla rol almakta ve bu antlaşmalarla üretilecek malın miktarı, üretilecek yerli parçaların miktarı ve ihraç edilecek malın miktarı gibi hususlarda sayısız kısıtlayıcı maddenin konulmasını zorunlu kılmaktadır.

Kısaca, «Türkiye dışa bağımlı montaj niteliğindeki sanayisi ile Ortak Pazar'a girmektedir. Rekabet etmeyi tasarladığı sanayi ise, bu dışa bağımlı ve montaj niteliğindeki sanayiye yaratan, onu, ihraç ettiği sermayesi, yaptığı patent antlaşmaları ile kendisine ba-

ğımlı kılan böylece Türkiye'nin bağımsız ve sağlam temelli bir sanayi yapısına kavuşmasını engelliyen, emperyalist amaçlı, dev sanayiden başkası değildir.»(*)

Türkiye'yi Ortak-Pazara sokarak geleceklerini garantiye alan sermaye sınıfının, ortaklık için gösterdikleri gerekçelerden biri de şudur: «kurulan ortaklık ve gümrük birliği sayesinde Türkiye, AET ile olan ticaretinden büyük kârlar sağlayacaktır. Yunanistan topluluğa üye olur da, Türkiye dışında kalırsa, tarım ürünlerini Avrupa'ya satan Türkiye bu pazarı Yunanistana kaptırır.»

Bu gerekçeye verilecek cevap gayet açıktır; Türkiye'nin AET'ye olan ticaretinden, kurulan ortaklık ve gümrük birliği sayesinde ne kadar kâr sağlayacağı veya ne oranda zarar edeceğinin tartışılması hiç bir değer taşımaz. Önemli olan, bu ticaretin Türkiye'nin sanayileşmesine gerçek anlamda katkıda bulunup, bulunamayacağı'nın saptanmasıdır. Başka bir deyişle söz konusu ticaret, Türkiye'de üretim araçları ve ara malları sanayisinin gelişmesini hızlandıracak bir araç olacak mıdır, yoksa bu hedefe ulaşmasını kös-tekliyecek bir nitelik mi taşıyacaktır?

Türkiye, Ortak-Pazar arasındaki ticaretin yapısal bir analizi, bu ticaretin, Türkiye'nin sanayileşmesini baltaladığını göstermektedir. Türkiye'nin, AET'ye yaptığı ihracatın yapısı, Türkiye'nin genel ihracat yapısından bile daha geri özellikler taşımaktadır. Türkiye'nin Ortak-Pazar'a sattığı ürünler içinde, sanayi ürünlerinin payı yok denecek kadar azdır. Ortak-Pazar'a sanayi ürünü diye zeytinyağı, küspe, meyan kökü hülasesi, ham bez, pamuk ipliği, ferro krom satmakta, yatırım malları ihracatında, genel ihracatın yapısını değiştirecek yönde herhangi bir gelişmeye rastlanmamaktadır.

AET'ye sattığımız mallar, ilkel maddeler ve basit sanayi ürünlerinden oluşmaktadır. Bu tip malların ihracatına yönelik ekonomisiyle, Türkiye'de kaynaklar yanlış alanlara aktarılmaktadır. «Dış talebi» karşılama gerekçesiyle, ülkemizin gerçek anlamda sanayileşmesini sağlayacak alanlarda kullanılması gereken fonlar, dokuma ve gıda sanayi gibi tüketim malları üreten alanlara akmaktadır. Böylelikle de, sanayi ürünleri ihraç ediyoruz palavraları altında, aslında Türkiye tehlikeli bir biçimde bir kaç dalda, bir kaç ürün ihracı üzerinde uzmanlaşmaktadır.

Türkiye'nin Ortak-Pazar'dan önemli tavizler kopardığı da iddia edilmektedir. Kamuran İnan, bu tavizleri o kadar önemli bulmuş olacak ki, konferansta, AET'den alınan tavizler konusunda, şöyle

(*) Aydın Köymen, aynı eser sayfa 52.

demektedir : «Türkiye Ortak-Pazar'dan önemli tavizler almıştır. AET bugün 80 ülkeyle ilişki kurmuştur. Bu 80 ülke içinde Türkiye şımarıklık yapacak durumda değildir.»

Oysa, Aydın Köymen, Türkiye'nin AET'den kopardığı en büyük tavizler konusunda konuşurken, konferansı dinleyen tekeli sermayenin en önde gelen temsilcilerinden Türk Sanayici ve İşadamları Derneği Başkanı Feyyaz Berker'i dahi, katıla katıla güldürecek örnekler verebilmiştir.

Köymen, AET'den koparılmış tavizler olarak nitelenen ve «AET karşısında uzun süre korunması, sanayileşmemiz için gerekli görülen mallar»ı şöylece sıraladı:

«Rahibe yakaları, basit süsler, göğüslükler, kolluklar, korseller, bileklikler, sütyenler, diz bağları, mangonlar, omuz ve göğüs vatkaları, keçeden şapka taslakları, keçeden diskler ve üstüvaneler, kuş tüyleri, kalem tüyleri ve aksami, yapma çiçekler, yapraklı dallar, yekpare veya açılıp kapanan yelpazeler, takma saç, sakal, bıyık, lüle ve perçemler, işlenmiş sedef ve mamülleri, işlenmiş kemik ve mamülleri, fırça cinsinden eşya, bisikletler, makinalı atlar, pedallı çocuk otomobilleri, yapma bebekler için arabalar, sosyete oyunlarına mahsus eşya, eğlence ve bayramlar için eşya, sun'i Noel eşyası, sun'i Noel ağaçları, Noel babalar, açık hava oyunları için alet, cihaz ve levazımat, kuş avcılığına mahsus yapma kuşlar, tarla kuşu avında kullanılan aynalar, atlı karıncalar, salıncaklar, seyyar sirkler, seyyar hayvan sergileri ve seyyar tiyatrolar, yazı ve resim tebeşirleri, terzi tebeşirleri ve bilardo tebeşirleri...»

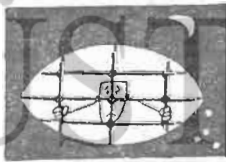
Köymen, bundan sonra da verilen tavizler, yani korunmasına gerek duyulmayan yatırım mallarından bazılarının isimlerini söyledi :

«Buhar makinaları, uçak motorları, deniz motorları, ambalaj sanayisi makinaları, komple soğutma tesisleri, sondaj ve delme makinaları, buldozerler, grayderler, ekskavatörler, meyve ve sebze işleme makinaları, değirmencilikçe mahsus makina ve cihazlar, matbaa makinaları, dokuma sanayisinde kullanılan basma, kasarılama, boyama, kurutma, ağartma v.s. makinalar, deri ve kösele işleme makinaları, yazı teksir ve hesap makinaları, cam sanayisinde kullanılan makina ve cihazlar, manyetik ve elektro manyetik tertibatlar, ulaşım kontrol ve kumanda cihazları, sinema ve fotoğraf laboratuvarlarında kullanılan cihaz ve malzemeler, elektronik ve optik mikroskoplar, optik cihazlar ve aletleri, tıbbi cihaz ve aletler, gaz ve elektrik sayaçları, tababet ve cerrahide kullanılan mobilyalar...»

Görüldüğü gibi, AET ile olan ortaklığımızda, «Türkiye sana-

yisinin geliştirilmesi doğrultusunda önemli tavizler alındı», şeklinde koparılan büyük yaygara, ülkeyi çağdaş anlamda sömürgeleştirme için yapılmaktadır.

Sonuç olarak söylenecek şeyler açıktır. Türkiye bujuvazisi Ortak-Pazar'a, geleceğini garanti altına almak için üye olmuştur. Ortak Pazar üyeliğinin, yeterli olmayan Türkiye sanayisini çökertmesi söz konusu değildir. Fakat, kapitalist-emperyalist sistemle içiçe olan sanayiye, daha da bağımlı kılmaya yöneliktir. Türkiye, Ortak Pazar üyeliğiyle ABD emperyalizmine de ters düşmemektedir. Çünkü açıktır ki; kapitalist sistemde çeşitli «emperyalizm»ler yoktur. Emperyalizm, dünyada, sosyalist sistemin karşısında bir sistem olarak **bütündür**. Ve soruna, AET-ABD gelişkiymiş gibi yaklaşmak, konuyu saptırmaktan öteye birşey değildir. Besleme burjuva basınının uyutucu yayınlarına rağmen, halkımız Ortak-Pazar boyunduruğunun gerçek yüzünü anlamaya başlamıştır. İşçi sınıfımızın devrimci unsurlarını bünyesinde barındıran Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), bir ay önce yayınladığı bir kitapta, bu boyunduruğun kırılması gerektiğini vurgulamaktadır. «Ortak Pazar ve Türkiye» adlı bu kitabın yazarı Hasan Ceyhan, işçilerin anlayabileceği yalnız bir dille, ortak pazar boyunduruğuna işaret etmekte ve yapıtını şu cümleyle bitirmektedir: «Kapitalist ülkelerin bir monopolü olan Ortak-Pazar, onunla gümrük birliğine gitmeyi yeğleyen az gelişmiş ülkelerin sanayileri için, olsa olsa bir ORTAK MEZARDIR.»

iran

faşist diktatörlükten bölgesel alt - emperyalizme II

Bir önceki sayımızda, İran rejiminin toplumsal ve ekonomik yapısı üzerinde, Doğu despotizminden faşist diktatörlüğün başlangıcına kadarki dönem ve-rilmeye çalışıldı. Bu yazıda, ülke ekonomisi, petrol ve emperyalizmin rolü, Sa-vak'ın faaliyetleri yanı sıra, İran faşizminin bölgede — dünyada bazı ülkelerin-de üstlendiği — alt - emperyalizm uygulamalarını vermeye çalışacağız.

Ülkede kesin hakimiyetini sağlayan Rıza Şah; İran toplumu-nun feodal yapısı üzerine, büyük özlemine duyduğu modernleşme, batılılaşma adına burjuva üstyapı kurumlarını getirmeye ve bir di-zi yüzeysel reform hareketlerine girişti. İktidarı devraldığı zaman ülke ekonomisi, hakim sınıfları ve emekçi kitlelerin durumu kısaca şöyleydi: 1883'de yapılan Tahran-Réy demiryolunun denetimi Fran-sız kapitalist Bovatel'in elindeydi. 1895'de Belçika şirketinin işbir-liği ile Kahrizak'ta kurulan şeker fabrikası, 1891'de kurulan kib-rit fabrikası ve İngilizlerin elindeki Anglo-Persian Oil Company dışında hiçbir sanayi tesisi yoktu. Ayrıca 1885-1900 yılları arasın-da İran hakim sınıflarının onbeş yabancı ülke lehine imzaladıkları «kapitülasyonlar» vardır. «İmtiyaz vere vere İran, yakında tama-men yabancıların eline düşecek» diyordu. Dr. J.B. Feuvrier. Em-peryalizmin sömürü alanı içinde, Türkiye ve Çin gibi yarı-bağım-lı bir ülkeydi İran. Köylülük yarı-feodal toprak ağalarının sömü-rüsü altındadır. İşçi sınıfı ise, meşrutiyet sırasında kurduğu işçi birlikleri (İttihat-ı Kangeran) sayesinde Basın işçileri birliği, Ter-sane işçileri birliği, Kunduracılar birliği işkollarında teşkilatlan-mış olmalarına rağmen, bunların kısa zamanda kapatılmasından sonra hiçbir şekilde teşkilatlanmasına mücade edilmemiş, tüm de-mokratik ve devrimci güçler kanlı bir şekilde bastırılmıştır.

Getirilen reformlar yarı-feodal ve yarı-bağımlı yapısından pek bir şey kaybetmemiş, uygulamalar, Türkiye'deki reform uygulama-ları ile de benzerlik göstermektedir. Fransız örnekli bir Anayasa, soyadı kullanılması, kadınlarda peçenin kaldırılması ve erkeklerle eşit sayılması, erkeklerin turban giymesinin yasaklanması, batılı gibi giyinmenin getirilmesi, din adamlarının nüfuzunun kırılması

v.b. gibi üst-yapıdaki reformların, kalkınmaya hiçbir yararı olmayacağı açıktır.

Rıza Şah, kısa zamanda, «istimlaklarla, siyasal muhaliflerini sürme ve ortadan kaldırma (yolunu da) izleyerek İran'ın en büyük feodal efendisi oldu» Emperyalizmin çıkarını, devrimcilerden, ülke halkından korumak, gereğinde Sovyetler Birliğine karşı kullanmak üzere ordu ve polis teşkilatını batılı uzmanlarca modernize ettirdi.

1925 yılından itibaren demiryolu ve karayolu yapımına başlanmış, ülkenin kuzeyinde ve güneyinde pekçok demiryolu, tünel ve köprü yapılmıştır. Gümrük tarife kanununun çıkarılması ve İran Milli Bankasının 1928'de kurulmasından sonra dokuma, piring, deri, cam, ayakkabı boyası, triko gibi küçük işyerleri kurularak, teşvik edilmiştir. Silah, çimento, dohaniyat, kesme şeker, sabun v.b. sanayisine geçilmiştir.

Kuzeyde, Şilat (bahkılık şirketi)'da ve güneyde ki petrol kuyularında yoğun bir işçi kitlesi çalışmaktadır. İran İşçi sınıfı, uzun mücadeleler sonucu elde ettikleri dahil, bütün demokratik haklarından yoksun bırakılmıştır.

Dünyadaki sosyo-ekonomik benzer koşullara sahip, yarı-bağımlı ve yarı-feodal üç ülkeden (Türkiye, İran, Çin) diğer ikisinin 1920-30 arası görünümüne bakacak olursak; Çin'de Sun-Yat-Sen, «Üç Halk İlkesi»ni kabul edip, emperyalizme ve feodalizme karşı mücadelesine, komünistlerle beraber Sovyetler Birliğinin desteğinde sürdürürken; kurtuluş savaşından çıkarak yeni bir devlet kuran Türkiye hakim sınıfı ve siyasal iktidarı, İran'dakine çok benzer bir ekonomi ve siyaset uygulaması içersindedir. O kadar ki, Rıza Şah, o dönemde Türkiye'ye gelen birkaç devlet başkanından biridir.

1930'a gelindiğinde, Abadan petrol rafinerisindeki petrol üretimi 5 milyon tondu ve 20.000 işçi ve memur çalışmaktaydı. Petrol bölgelerinde İranlılardan çok, her şartı kabul eden, hiçbir direnme göstermeyen Hintli işçiler çalışıyordu. Buna rağmen oluşan grevler, şirketin özel polisi tarafından bastırılıyordu. İngiliz emperyalizminin tamamen kontrolünde olan ve üretimi giderek artan petrol yataklarından 1930'lara kadar 200 milyon sterling kar sağlanmış, anlaşmalara göre İran'a bunun 32 milyon'u düştüğü halde, bunun 10 milyon sterlini ödenmiştir. 1932'de İngiliz emperyalizmi ve İran hakim sınıfları arasında, İranlı ve Hintli işçilerin artı-değerini paylaşamamaktan doğan anlaşmazlık sonucu, İran hükümeti 1901 tarihli mukaveleyi fesh etti. Bundan sonraki olayların hangi yönde gelişeceği açıktı; Milletler Cemiyetine kadar götürülen anlaş-

mazlık müzakereleri sürerken, İran Maliye bakanı, İngiltere'deki elçiye şu telgrafı çekiyordu: «Bir kuruluşumuz bile kalmadı, Siz John Cadman'a (şirketin Müdürü) bir telgraf çekin ve hiç değilse ülkeyi ayakta tutabilmemiz için yeni bir anlaşma ile ilgili avans olarak kendisinden 100 bin sterlin rica edin». Bunun sonucu olarak 1933'de mukavele yenilendi. İngiltere mukavele süresini 32 yıl daha, yani 1993 yılına kadar (hatırlanacağı gibi Sir William Knox D'Arcy ile 1901'de imzalanan anlaşma 1961 yılına kadar geçerliydi) uzattırdı. Mukavele bütün maddeleri ile emperyalizmin isteği şeklinde imzalanmıştı. (*)

Ülkedeki, Rıza Şah zamanında başlayan sanayileşme çabalarında, emperyalizm olgusu tayin edici olmuş, devletin rolü konusunda ise, Muhammet Rıza Pehlevi günümüzde de uyguladığı ekonomik politikayı şöyle çizmektedir: «Teknisyen ve yönetici eksikliğinden ötürü, hükümet (devlet) yol göstermek zorunda kaldı. Babamın devrinde bu böyleydi; bu günde bazı alanlarda böyledir. Meselâ; bugün yeni çelik sanayisini sadece hükümet kurabilir... Ne olursa olsun, bizim politikamız, hükümetin mevcut fabrikalarını tedrici bir şekilde özel kumpanyalara devretmektedir. Bunun için, üretimi inceleyecek, özel teşebbüse devir ihtimali karşısında verimi mümkün olduğu kadar artırmamın yollarını gösterecek Amerikalı organizasyon danışmanlarına başvurduk.» (**)

Bu, Türkiye'de de «Devletçilik» uygulaması adı altında uygulanan ve gerçekte «doğmakta olan burjuvazinin devlet desteğine duyduğu gereksinim» yada başka türlü söylemek gerekirse «devlet eliyle burjuva imal etmekten» başka bir şey değildir. Ancak, İran'daki bu uygulamayı fazla abartmamak ve Türkiye'deki uygulamanın yoğunluğu düzeyinde görmemek gerekir.

İkinci emperyalist dünya paylaşım savaşı başladığı zaman, Rıza Şah'ın faşist Hitler'e duyduğu sempati, Alman casuslarının bölgedeki faaliyetleri ve Basra Körfezinin stratejik önemi göz önüne alınarak; İngiltere ve Sovyetler Birliği müdahalede bulundu. Rıza Şah 17 Eylül 1941'de Afrika'nın güneyindeki Mauritius adasına sürgüldü (1944'de sürgündeyken öldü). Genç oğlu Muhammet Rıza Şah tahta çıktı.

İran ile Amerika Birleşik Devletleri ilişkisinin belli bir şekil alışı; ABD emperyalizminin, ikinci dünya savaşı sonunda, kapitalist ülkeler ve az gelişmiş ülkeler üzerindeki hakimiyeti vede pek çok

(*) Bahman Nirumand, Hür Dünyanın Diktatörlüğü (İran) Ankara 1968

(**) Memoires du chah d'Iran Paris 1961, İslamiyet ve Kapitalizm, İstanbul 1969

ülkede zafer kazanmış olan sosyalizm karşısında sistemi korumak görevini yüklediği bir döneme rastlar.

Amerikalı uzmanlar komisyonunun, başkan Roosevelt'e sunduğu raporda, «büyük güç olan petrolün geleceği artık Amerikan kara parçasında değildir. Dünya petrol üretiminin ağırlık noktası, Meksika Körfezinden ve Karaipler bölgesinden, İran Körfezi çevresindeki bölgeye kaymaktadır. Bu gelişme, ilerde de böyle sürüp gidecek ve kesin bir değişime götürecektir.» denilmekte ve dünya petrol rezervlerinin % 63'ünün Yakın ve Orta-Doğu'da bulunduğu, 130 yıl yetecek durumda olduğu tahmini yürütülmektedir.

ABD emperyalizmi, 1947'de, İran hükümeti ve hakim sınıfları ile bir dizi ekonomik ve askeri anlaşmalar imzaladı. İlk elden ABD'den silah ve cephane satın almak için 35 milyon dolarlık kredi alındı. Ülkede ABD askeri misyonunun bulundurulması karara bağlandı. Aynı sene Anglo-İranean Oil Company, ABD tekelleri Standart Oil Co. of New Jersey ile ve kısa bir müddet sonra da Socony-Vacuum Oil Company ile 20'şer yıllık ham petrol anlaşması imzalamak durumunda bırakıldı.

Başkan Truman'ın hazırladığı «4 Nokta Programı», yani ABD Yakın-Doğu dış politikası programı, bölgedeki ülkelere sermaye, teknik, kültürel ve mültecilere yardım ilişkilerini öngörüyordu. İran hükümeti yedi yıllık plan uygulaması için bu dış yardım programından 25 milyon dolar aldı.

ABD dışişleri bakanı Dean Acheson, Amerika Senatosu Dışişleri Komisyonunda, program hakkında genel hatları ile şunları söylüyordu: «program, ilk planda az-gelişmiş ülkelerde sanayi tesisleri kurulmasını değil, Amerika'nın güvenliğinin muhafazasına hizmet edeceğini...»

Kuzey Irak'ta, İngiliz emperyalizmin, Irak'taki işbirlikçiliğine karşı 1942'den beri mücadele sürdüren güçlerin yenilmesi; mücadelelenin odağını İran, Azerbeycan bölgesine kaydırmış, SSCB'nin desteği ve İran Komünist Partisi Tudeh'in çabalarıyla bölgede demokratik ve bağımsız bir cumhuriyet kurulmuştur. Kısa bir müddet sonra ise, faşist İran iktidarı tarafından ortadan kaldırılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonunda kızışan emperyalist tekeller arasındaki petrol rekabeti ve iç savaş sırasında ülkenin aldığı rol nedeniyle, İran halklarının büyük sefalet ve hoşnutsuzluğuna, henüz genç ve deneyimsiz olan Şah'ın istikrarsızlığı da eklenince; kitlelerin siyasal eğilimleri, burjuva demokrat Musaddık'ın liderliğindeki Milli Cephe'ye ve İran Komünist Partisi (Tudeh) yönüne doğru gelişmiştir.

Emperyalizm ile İran arasındaki çıkar sürtüşmesi devam ederken, Dr. Muhammet Musaddık liderliğindeki Millî Cephe parleméntoda güçlü bir muhalefet oluşturmuştur. Musaddık, 30 Nisan 1951'de büyük çoğunlukla Başbakanlığa seçildi. Petrolü devletleştirme çabalarına girişmesi, İngiliz hükümetinin tepkisiyle karşılaşmış ve İngiliz birlikleri ve donanması bölgeye hareket etmiştir. Anlaşmazlık uzun müddet sürmüş ABD'nin hakemliğine, Uluslararası mahkemelere başvurulmuştur. Musaddık, gelişen olaylar karşısında şöyle diyordu:

«Hükümetimin, halkın iradesine uygun olarak petrol endüstrisinin devletleştirilmesinden sonra, millileştirmenin adil biçimde uygulanmasına istekli olduğunu gösterdiğine burada değinmeyi gereksiz buluyorum. Ne yazık ki, İngiliz hükümeti gayri meşru olarak anlaşmazlığa müdahalede bulunmuş, hedefimize barış içinde, gecikmeksizin ve kanunlara uygun olarak erişmemizi engellemiştir. Böylece, Lahey Adalet Divanında anlaşmazlığa uluslararası bir nitelik kazandırmaya, İran'da petrol endüstrisinin devletleştirilmesinin dünya barışını tehlikeye soktuğunu göstermeye çalışmıştır. Oysa, gerçek bunun tam tersidir. Çünkü, İran hükümeti, hareketinde İran halkının iradesini gözönünde tutmuş ve hakları hesaba katmıştır. Bu haklara, iç işleri konusunda her devlet sahiptir... alınan tedbirler beklenen başarıyı sağlamamıştır. İran halkının haklı istekleri, eski şirketin kâr hırsı ve İran'ın içişlerine İngiltere'nin haksız yere müdahalesi, dünya kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Güvenlik Konseyinin İran aleyhine karar alması böylece önlenmiştir...» (*)

Zamanın nesnel koşullarında, bölgedeki petrolün geleceğini uluslararası petrol tekelleri tayin edecektir. İngiliz-Amerikan petrol karteli üzerine Senatör Henning şöyle diyordu: «Bu kuruluş, nüfus ve sermaye akımından, ilgili olduğu küçük ülkelerin hemen hepsinden daha güçlüdür. Ayrıca, kartel özel çıkarlarını desteklemek söz konusu olduğu zaman, İngiliz Dışişleri Bakanlığı, Amerikan Dışişleri Bakanlığı, İngiliz Yakıt Bakanlığı ve Amerikan Savunma Bakanlığının petrol sağlama servisi gibi, hükümet ile ilgili başka makamlar '7 büyüklere' bütün gücü ile yardım eder, bunun için İngiltere'nin ve Amerika'nın itibarını ortaya koyarlar.»

Bu gerçek olguyu, Senatör Neely ise, şu cümlelerle tamamlıyordu: «Büyük petrol şirketlerinin kazancı ve özel çıkarları söz konusu olduğu zaman, petrol Başkanın, kongrenin ve halkın tümünden daha kuvvetli çıkıyordu.» (**).

(*) Musaddık'ın Konuşmaları Cilt 1-2, Defter 1969 (Farsça), B. Nirumand: aynı eser.

(**) Jonit Hearings on Emergency Oil, 1957, Journal of Public Law.

Dr. Musaddık'ın petrol tekelleri karşısında ve Şah karşısında kazandığı göreceli başarılar uzun sürmedi. 1953 ocağında parlamentodan aldığı yetkiler, halkın desteği ve Tudeh'in desteği karşısında, ABD emperyalizmini ve Şah'ı tedirgin ediyordu. ABD Başkanı Eisenhower, CİA aracılığıyla Şah ile temastadır. «Sağlık nedenleriyle» tahtan çekilip Avrupa'ya gitmek isteyen Şah, bundan vazgeçmiştir. CİA'nın önemli ajanlarından Norman Schwartzkopf Tahran'a gelmiş ve faaliyetlere başlamıştır. Bu ajan, 1942-1958 arasında İran polis teşkilatını örgütleyen uzman olup, bu sırada belli yeteneklerinden dolayı beğendiği General Zahidi'nin dostudur. Musaddık, Ağustos ayında referandum yapılacağını açıklar. Referandum sonunda Musaddık, oyların % 99,4'ünü alır.

Aynı günlerde Andrew Rully «ABD için son kozu oynamanın zamanıdır» demektedir. Şah, Musaddık'a işten ei çektirdiğini ve General Zahidi'yi Başbakan tayin ettiğini belirten bir kararnameyi, Muhafız Alay Kumandanı ile Musaddık'a gönderir. Musaddık, kararnameyi alır ve albayı hapsettirir. Şah ve karısı İtalya'ya kaçar.

Ordu, anti-komünist propaganda ile CİA tarafından büyük ölçüde kazanılmıştı. Tahran'ın güneyindeki bir gecekondu mahallesi halkının, para karşılığı (400 bin dolar), geniş bir halk kalabalığını Şah lehine sloganlarla etkilemeleri, darbeyi kolaylaştırmıştır (*). Şah Muhammet Rıza Pehlevi, ülkeye dönmüş, Zaidi ise başbakan olmuştur.

Şah, «iç huzuru» sağlamak ve «komünizmi ezmek» bahanesiyle, geniş bir terör uygulamasına girişti.

İran'a 45 milyon dolarlık ilk Amerikan yardımı, 5 Eylül 1953'de geldi. 1954 yılında İran hakim sınıflarının aldığı toplam yardım 127,3 milyon dolardı. ABD dışişleri bakanı Dulles'in resmen açıkladığı gibi, İran'a bu yardımlar «sevindirici siyasal gelişmeler karşısında» verilmiştir.

Uluslararası tekeller, İran'daki petrol şirketi (Anglo-İranean Oil Company) National İranean Oil Company ile 1954'de konsorsiyum düzeyinde bir anlaşma imzalandı. Konsorsiyum sonunda hisse senetlerinin dağılımı şöyledir:

Anglo-İranean Oil Co.	% 40
Royan Dutc - Shell	% 14
Fransız Petrol Şirketleri	% 6
ABD Şirketleri	% 40

(*) C. Julien, Amerikan İmparatorluğu, Ankara 1969.

Söz konusu olan ABD şirketleri şunlardır: Standardt Oil Of California, Standart Oil of New Jersey, Texaco ve Socony Vacuum Oil Company; yani Suudi Arabistan'daki ARAMCO'yu meydana getiren şirketlerdir. Anlaşma, zamanımıza kadar belirgin hiçbir değişikliğe uğramamıştır.

Planlama teşkilatının 1955'de kurulmasıyla, İran'da sanayileşme çabalarına hız verildi. Demiryolu, karayolu yapımına geçildi ve limanlar genişletildi.

Yabancı sermayenin yatırım yapması, 1955'de çıkarılan kanunla (Bu kanunun kapsamı 1961 de çok daha genişletildi.) devletin garantisi altında teşvik edildi. Kısa dönemde 1100 yabancı firma, ticaret ve sanayi sahasına yatırımlara girişti. İran bankaları uluslararası tekellerin, bilhassa ABD tekellerinin kontrolündedir. Ve sürekli olarak sermaye transfer etmektedir.

Nelson Rockefeller, Eisenhower'e yazdığı bir mektupta: «ekonomik yardım kanalıyla İran petrolünü sınırsız avucumuzun içine aldık. Bugün İran pazarı da ekonomimiz için güvenilir bir üs olmuştur. İran'da gösterdiğimiz yoğun ekonomik çalışmalar, ülkenin tüm dış politikasını kontrol altına almamızı, özellikle İran'ın Bağdat Paktına girmesini sağlamıştır. Artık Şah, bizim elçimizin izni olmadan hükümetinde bir değişiklik yapılmasını kabul edemez.» diyordu. (*)

Uluslararası sermaye grublarından en önemlisi ve Chase Manhattan Bank'ın hakimi Rockefeller grubunun bir diğer sözcüsü ise, yakın bir zaman önce şöyle demektedir: «İran'ın siyasi ve iktisadi istikrarı her çeşit sermaye yatırımına müsaittir.»(**)

İran ekonomisi tamamen emperyalizmin kontrolünde bir gelişme gösterirken, Orta-Doğu'daki petrol yataklarının ABD emperyalizminin hakimiyetine geçtiğini görmekteyiz. ABD, Orta-Doğu'yu kontrolü altına almak için giriştiği bir dizi müdahaleler sonucu, buradak İngiltere, Fransa, Hollanda ve Belçika'nın yerine geçmektedir. Aşağıdaki tablo, bize bu konuda yeterli bilgiyi vermektedir:

Yükselen petrol fiyatlarından dolayı, son birkaç yıldır İran'da sanayi yatırımlarına hız verildiği görülmektedir. Otomotiv sanayisi, petro-kimya sanayisi ve çelik sanayisinin yanı sıra; bakır, aliminyum, makina ve traktör monte ve yapım sanayisi de yatırımların yoğunluk kazandığı sahalardır.

(*) B. Nirumand. Aynı Eser.

(**) Telaş, Şubat 1974, Sayı 45 (Farsça).

**ORTA-DOĞU'DAKİ PETROL REZERVLERİNİN KONTROLÜ
ÜZERİNE TAHMİNLER**

— Milyar varil olarak —

	1940		1967	
	miktar	yüzde	miktar	yüzde
İngiltere	4,3	72,0	73,0	29,3
A.B.D.	0,6	9,8	146,0	58,6
Diğerleri	1,1	18,2	30,0	12,1
Toplam	6,0	100,0	249,0	100,0

Kaynak : 1940. M. Kdashi Zuhayr, A. Financial Analysis of Middle Eastern Oil Concessions, New York, Praeger, 1966.
1967. Oil and Gas Journal, Aralık 25, 1967.
H. Magdof, Emperyalizm Çağı Ankara. 1974

Sanayinin milli gelirdeki payı gittikçe artmaktadır:

	1962	1973
Tarımın milli gelirdeki payı	% 26,7	% 8
Sanayinin milli gelirdeki payı	% 17,5	% 30,1
(enerji, maden, inşaat dahil)		

Bu emperyalizme bağımlı kapitalist gelişim karşısında, «İran'ın ne kadar iddialı ve büyük bulutlu olursa olsun, milli bir sanayi geliştirebileceğini ummak, fazla saflık olur.» (*)

İran'ın son zamanlarda Krupp, Pan-Am vb. şirketlerin hisse senetlerini alması ve çeşitli kapitalist ülkelerle yatırım projeleri imzalaması, tek ürünli ekonomilerin kaçınılmaz zorlaması olarak görülmelidir. International Herald Tribune'ün konuya yaklaşımı şöyledir:

«Petrol sorununu incelerken, Orta-Doğu'daki iki grup ülke arasındaki farklılığı iyice anlamak gerekir. Birincisi, bütün petrol gelirini emme gücüne sahip olan İran, Oman, Irak ve Cezayir; ikincisi de bu harcamaları yapmak zorunda olmayan Suudi Arabistan, Kuveyt, Libya ve Abu Dabi gibi ülkelerdir.

İran, Basra Körfezinde petrol üreten ülkelerin arasında ikinci sırada yer almakla beraber petrol rezervleri Suudi Arabistan'dan azdır.

İran'ın petrol üretim gücü, hiç bir zaman 9-10 milyon varili aşamazken; Suudi Arabistan'ın bu gücü, 10 sene içinde, günde 20-

(*) Ertuğrul Soysal: Komşumuz İran'ın Ekonomik Görünüşü, 21 Ekim 1974 Günaydın.

25 milyon varile çıkarılabilir. İran'ın nüfusu şimdiden 30 milyonu aşmıştır ve her sene bu sayı % 3 oranında artmaktadır. Bu artış her sene yaklaşık olarak 250.000 yeni işyeri gerektiğini gösterir. Demek oluyor ki, İran, ulusal gelişmesi ve iş sahalarının çoğalması için gerekli altyapı tesisleri için petrol gelirinin her kuruşuna ihtiyacı olan birinci grup ülkelerdendir.

Bu incelemelerin ışığı altında görülüyor ki, İran'da demokratik olsun olmasın hiç bir rejim ülkenin gelecekteki çıkarlarını zedelemeyen petrol politikasında hiçbir değişiklik yapamaz.»(*)

Yazıda söylenmeyen ama göze batan gerçek açıktır: İran'daki faşist rejim, ömrünü uzatabilmek için kısa dönemde petrol ile yetinebilir. Fakat uzun dönemde, bunun yetersizliği açıktır. Yaşamını sürdürmek için uzun süreli yatırımları girmesi zorunludur. Bu da ancak, içinde yer aldığı kapitalist-emperyalist sisteme, ekonomik yapısını daha sıkı bağlarla bağlamasıyla olanaklıdır. Böylece bir yandan petrolden elde edilen gelirlerle kapitalist ve emperyalist sistem beslenmekte, diğer yandan ise, İran rejiminin ekonomik yapısı bu sisteme daha sıkı bağlanıp, İran hakim sınıfları ile emperyalizm bütünleştirilmektedir.

İran hakim sınıflarının işbirlikçi ve emperyalizme bağımlı yapısı nedeniyle, rejimin başka alternatifi olmasa gerektir.

AK DEVRİM (İnkılap-ı Sefid)

Üretim biçiminin nesnel yasaların yanısıra, devletin itimiyle ve petrol sayesinde göreceli bir gelişme gösteren İran Kapitalizminin, belli bir aşama yapması gerekmektedir. «İran'ın sosyal yapısını kökten değiştirmek ve geliştirmeyi hızlandırmak amacıyla» 26 Ocak 1963'de «Ak Devrim» yürürlüğe konmuştur.

Şah Muhammet Rıza Pehlevi'nin, «İran maalesef fakir ve perişan bir haldedir. Gerekli reformları biz yukardan yapmazsak, alttan bunu yapmak isteyeceklerdir.» dediği, «Ak Devrim»in 12 maddesi şunlardır: 1 — Toprak Reformu 2 — Ormanların Millileştirilmesi 3 — Devlet fabrikalarının satılması 4 — İşçilerin kâra katılması 5 — Kadınlara eşit hak 6 — Bilim Ordusu 7 — Sağlık Ordusu 8 — Kalkınma Ordusu 9 — Köy Mahkemeleri 10 — Su kaynaklarının millileştirilmesi 11 — Şehir ve köylerin modernleştirilmesi 12 — İdari ve eğitim reformu.

Uygulamalar; Marx'ın belirttiği, Asya Tipi Üretim biçimi üzerine eklenen kolonyal sömürü, İran toplumunda «ilkel birikim so-

(*) İ. Herald Tribune, 6 Aralık 1974

nuçlarını bu temel üzerinde kapitalist ilişkilerin doğmasını frenle miştir; işte, bu nedenle İran'ın sosyo-ekonomik evrim süreci «diğer birçok Asya ülkesi gibi» durgun bir karakter taşıyan ara ekonomik yapıların çok büyük bir sayıda çoğalmasa yönüne doğru olmuş» bu da doğmakta olan yeni kapitalist ilişkilerin yanı sıra prekapitalist unsurların uzun ömürlü ve dirençli olmasına yol açmıştır. (*)

«Bugün İran'da burjuvazi, ülkemizin tarihini subjektif ve idealist tarzda, dünyanın en eski devletlerinden birinin tarihi gibi gösterip, «büyük uygarlık» düşüncesini yoğun olarak vaaz etmektedir. Bununla beraber, burjuvazinin temel amacı, hiç te güçlü İran imparatorluklarının geçmişini yüceltmek değil, fakat kurulu düzeni «kutsamak», Şah'ın bir terimine göre «büyük uygarlığı yeniden yaratmak için» (burjuva bir temel üzerinde) bugünkü rejim tarafından gerçekleştirilen reformları ideolojik açıdan desteklemek içindir. Bu reformlar, güçlenen burjuvazi için özellikle sanayi burjuvazisi için gerçek bir halk devrimine alternatif olarak çıkarılmaktadır. İran Devletinin kuruluşunun 2500. nci yıldönümünü kutlama merasimleri burjuvazinin şöven milliyetçi özlemlerine cevap vermekte, ülkedeki ulusal ayrılıklar üzerindeki baskı siyasetini haklı göstermeye çalışmaktadır.

Bu son yıllarda, daha önceleri de kıyıma uğratılan Azerbeycanlılar, Türkmenler, Kürtler, Belucular ve diğer milliyetler karşısında, şövenizmin şiddetli bir güçlenişine şahit olunmaktadır. Ak Devrim», bu milliyetlerin durumunda hiçbir şey değiştirmemiştir. Bu halklar bu güne kadar kendi geleceklerini tayin hakkından, kendi okullarına sahip olmak hakkından ve kendi ulusal kültürlerini geliştirme hakkından yoksun bırakılmışlardır. Burjuvazi, İran'da sadece İranlıların oturduğunu, İran'da dili ve kültürü İranlılardan ayrı hiç bir milliyetin varolmadığını ileri sürmektedir. Bu şöven mantığa göre, bağımsız birer dil olan Kürt ve Beluc dilleri, farsçanın, yani resmi dilin sadece birer diyalekt'i olarak kabul edilmektedir.» (* *)

Şah'ın, ABD ziyareti ve Kennedy ile görüşmelerinin sonunda, pratik çalışmalarına başladığı, «Ak Devrim» in, on yıllık uygulaması, ülkede burjuvazinin ve kapitalist toprak ağalarının yararına olmuş, rejimin pekiştirilip, kurumlaştırılması amaç olmasına rağmen, zorunlu karşısını da doğurmuştur: İşçi sınıfı ve tarım emekçileri.

(*) Bu konuda geniş bilgi için; ÜRÜN'ün çeviriler bölümünde yer alan, Rostislav OULIANOVSKI'nin çevirisine bakınız.

(**) İradj Eskandari, La Nouvelle Revue Internationale.

BÖLGESEL ALT-EMPERYALİZM

İkinci Dünya savaşı sonunda, değişen koşullar, emperyalizmi yeni bir dünya stratejisi uygulaması durumunda bırakmıştı. Zira dünya siyasal yapısında büyük değişiklikler olmuş, sosyalizm bir sistem olarak dünyanın üçte birinde gerçekleşmiştir. Tüm ülkelerin işçi sınıfı ve emekçi kitleleri, kapitalizme ve emperyalizme karşı giderek güçlenmektedir.

ABD emperyalizmi, bu değişen koşullar karşısında sistemi ayakta tutmak ve tekellerin sömürü ağını genişletmek için; stratejik önemlerine ve kaynaklarına göre, pekçok ülkeyle çok yönlü ve ikili anlaşmalara girişti.

Irak İhtilalinin duyuruluşu, niteliğini belirtmesi ve farklı anlayışta bir hükümetin yönetime gelmesi; Bağdat Paktı üyelerinin değişen durumu görüşmeleri, yeni tedbirlerini almaları için toplantılarını gerekli kıldı. 28-29 Temmuz 1958 Londra'da yapılan toplantıya Irak dışındaki pakt üyeleri ve resmen paktın üyesi olmayan A.B.D.'de katıldı. Görüşmeler sonucunda yeni Irak yönetimi bu ülkelerce tanınırken, A.B.D.'nin de imzası olan bir ortak bildiri yayınlandı. Bildiri, şöyleydi:

«1 — Londra'da vekiller kademesindeki aktedilen toplantıya iştirak eden Bağdat Paktı azaları, son hadiselerin ışığı altında durumlarını tekrar incelemişler ve pakta hayat vermek ihtiyacının her zamandan fazla olduğu neticesine varmışlardır. Azalar, müşterek güvenliklerini idame ve doğrudan doğruya veya bilvasita vuku bulacak tecavüze karşı koyma hususundaki azimlerini bildirirler.

2 — Pakt çerçevesi dahilinde kolektif güvenlik tedbirleri alınmış bulunmaktadır. Müşterek askeri planlama tekamül ettirilmiş ve bölge iktisadi projeleri geliştirilmiştir. Müşterek güvenlik için diğer hür dünya memleketleri ile münasebetler tesis olunmaktadır.

3 — Pakt teşkilatında asli tadiller yapıp yapılması ve paktın bugünkü şekli ile devam edip etmemesi meseleleri, alakalı hükümetlerce incelenmektedir. Londra toplantısında temsil olunan memleketler bu bölgede müşterek savunma hükümlerinin daha da kuvvetlendirilmesi için kararlarını bir kere daha teyid etmişlerdir.

4 — 1955 yılı 24 Şubat'ında Bağdat'ta imzalanan karşılıklı işbirliği paktının I. maddesine göre, pakt aza-

ları güvenlikleri ve savunmaları için işbirliği yapacaklardır. Ve bu işbirliğini tatbik mevkiine koymak içinde hususi anlaşmalar imzalayabileceklerdir. Bunun gibi Birleşik Amerika, dünya sulhunun nef'ine kongrenin tanıdığı yetkilere uygun olarak bu tebliği yayımlayan devletlerle güvenlik ve savunma mevzuunda işbirliği yapmayı kabul etmektedir. Ve bu işbirliğine vücut verecek anlaşmalar derhal hazırlanacaktır.»

Irak İhtilali, pakt üyelerini ve A.B.D.'ni uyarmıştır. Bağlı bir ülkede ülke hakları ve ordusunun harekete geçip işbirlikçi hükümetleri devirme ihtimali her zaman vardı. Öyleyse, emperyalizm ve onunla çıkar birliği içinde olanlar, kendilerinden yana olan düzenleri korumak zorundadırlar. Hem kurdukları teşkilatlar olarak, hem de tek tek ülkeler olarak bu gereklidir. Irak İhtilalinin önlenmesi, veya bastırılması mümkün olamamıştır. Fakat bundan böyle bir olaya meydan verilmemelidir. Bildirilerinde açıkça bu görüşler savunulmakta ve «bilvasita tecavüz» kavramı, temeline oturmaktadır. Emperyalizm ve yöneticiler, düzenlerini garanti altına almanın ön çalışmasını yapacaklarını dünya kamu oyuna bildirimleri ile duyurmaktadırlar.

İkinci madde ise, içinde buldukları çıkar birliğine yeni ortakların da katılacağını, karşı-devrimci ve sömürge ülkelerden ayrıca destek alacaklarını belirtmektedir.

Irak'ın tutumu, alacağı yön, Bağdat Paktı yapısını değiştirmeye sebep olacak delilleri içermektedir. Üçüncü madde, yapılacak değişiklikleri hazırlayacaklarını ve bir daha böyle bir duruma düşmek istemediklerini ortaya koymaktadır. İktisadi projelerle işbirliklerini daha da sağlamlaştırmak istediklerini açıklamaktadırlar.

Yeni işbirliği açılımları yeni anlaşmaları getirmektedir. «Hususi anlaşmalarla» bunu kastetmektedirler. Şimdiye kadar gölgede kalan Amerika, açıkça sahneye çıkmakta ve sömürü düzeninin devam etmesi için hem paktın geri kalan üyelerine tek tek, hem de yeni şekillenışı ile pakta yardım edeceği belirtilmektedir.

Irak ise, ihtilalden sonra, Bağdat Paktına ilgisiz kalmış, sosyalist ülkelerle de ilişkilere geçmiştir. Geri kalan pakt üyeleri, 23 Ekim 1958 toplantısında paktın merkezini Ankara'ya almışlardır. 24 Mart 1959'da ise, Irak resmen Bağdat paktından ayrıldığını bildirmiştir. Bu çekiliş, paktın isminin değişimini gerekli kılmıştır. 21 Ağustos 1959'da Pakt üyeleri, paktın isminin «Merkezi Andlaşma Teşkilatı» (CENTO) olarak değiştirildiğini dünya kamuoyuna duyurmuşlardır. Böylece NATO-CENTO-SEATO çizgisi, emperyaliz-

min çıkarlarının garantisi olarak çizilmiş bulunmaktadır. Ve paktın ekonomik görünümü ise RCD'dir.

Bu, çizilen NATO-CENTO-SEATO çizgisi, emperyalizmin çıkarlarını garanti altına alma amacını gözetirken, bu paktın üyelerine «Emperyalizmin Orta-Doğu'da İleri Karakol»luk görevlerini vermektedir.

Pakt üyesi öbür iki ülke arasında — Türkiye ve Pakistan — İran'ın özel bir yeri bulunmaktadır. Bu özel yer, başlıca iki yönü ile önem kazanmaktadır.

a) İran'ın jeo - stratejik yeri: İran, coğrafik ve stratejik konumu gereği, hem pakt üyesi iki ülke arasında bağlantı bölgesi olmakta ve hem de Arap petrolülkeleleri ile S.S.C.B. arasında tampon bir ülke bulunmaktadır.

b) İran'ın kendi topraklarındaki ve körfez bölgesindeki petrol yatakları: Bu bölge Japonya'nın ihtiyacının % 90'ını, Batı Avrupa'nın ihtiyacının % 60'ını karşılamakta ve dünyada bilinen petrol rezervlerinin % 60'ını oluşturmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz iki özellik açısından İran'ın bölgedeki bir çeşit «alt-emperyalizm» olarak adlandırılabilir rolü ortaya çıkmaktadır. Bu rolü daha iyi görebilmek için somut olguları daha yakından takip edelim: (*)

1968 yılının başından itibaren İngiltere, Basra Körfezindeki Emirliklerden askeri gücünü çekme kararını açıkladığı zaman, Şah yönetimini «bölgedeki boşluğu doldurmak için» metodik bir biçimde hazırlanmaya başlamıştır. Böylece, bölgedeki sosyal statükoyu tehlikeye düşürebilecek herhangi bir devrimci hareketi, daha başlangıç safhasında boğmak ve İran petrolünün batıya, Japonya'ya sürekli akışını sağlamak için tedbirlerini almıştır.

Afrigue-Asie, ABD'nin yeni bir eylem planı yaptığını ve bunun Basra Körfezi ile ilgili kısmının şu şekilde olduğunu yazmaktadır: «1 — İran ve Suudi Arabistan'ın askeri gücünü kuvvetlendirmek ve Amerika'nın bu iki ülke üstündeki denetimini yoğunlaştırmak. 2 — İran ve Suudi Arabistan'ın, bölgedeki en küçük güç-

(*) Bu yazı geniş bir şekilde Jean-Pierre Vieunot (Charge de cours a l'Institut national des langues et civilisations orientales), Le Monde Diplomatique 16. Juin. 1974'den yararlanılarak yazılmıştır.

teki gerilerle bile birleşerek, bölgedeki devrimci eylemleri ve hat-ta devrimci devletleri yok etmelerini sağlamak.

Amerika'nın etken desteği ile bu iki ülke yapacakları işleri ara-larında paylaştılar.» (*)

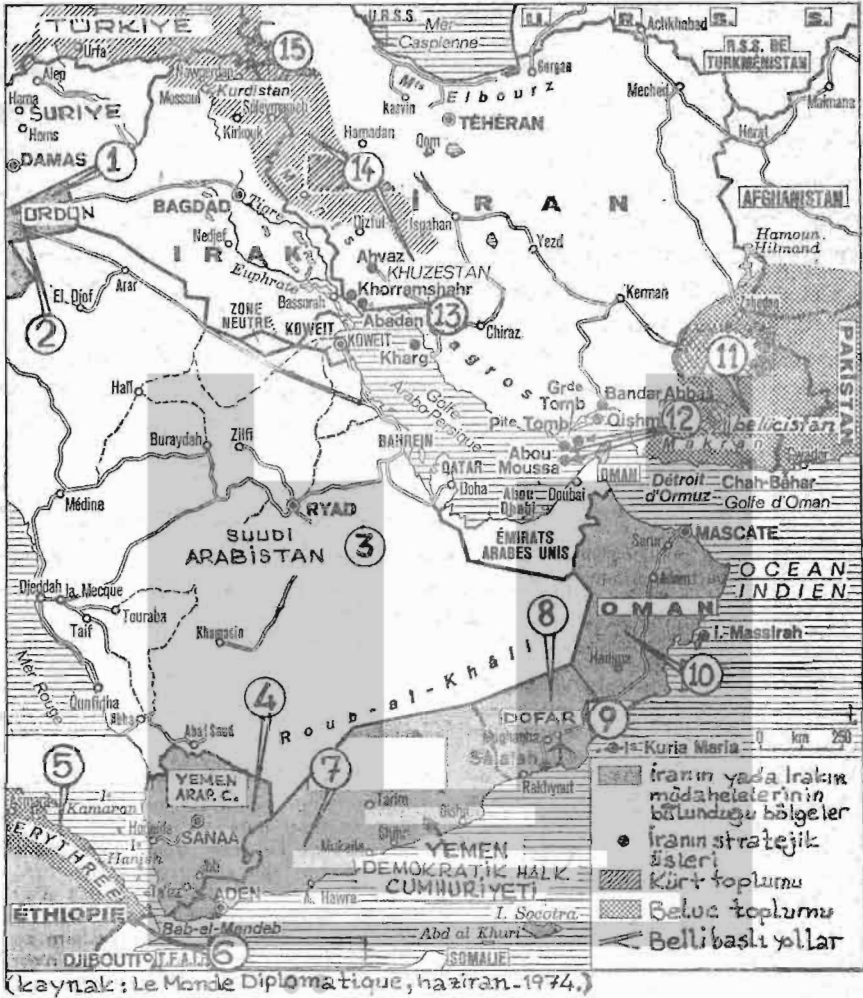
Basra Körfezindeki İran ve Arap devrimci hareketlerinin bü-tünleşmesini engelleyen önemli bir sorun vardır. Körfezdeki Arap Emirliklerinde, büyük İran toplulukları yanı sıra, Pakistanlı, Hint-li, Afrikalı (Somalili) ve Filistinli topluluklar da Arap nüfusu için-de önemli yer tutmaktadırlar. Bu da şöven akımların körfezde et-kili olmasına yol açmaktadır. Örneğin: Nasırcı yada Baasçı tipte Arap milliyetçi ideolojisi taraftarları, İranlı toplulukları sosyal yön-den homojen bir blok olarak görüp, bunların tümünün Şah yön-e-timinde olduğunu kabul etmektedirler. Sonuç olarak ta bunların tümünün körfezden atılmasına, Arap emirliklerinin kurtuluşunu sağlayacaklarını ileri sürmektedirler. Oysa, başlangıçta İran toplu-luklarının körfez emirliklerine yerleştirilmesinde İran yönetimi, ya-yılmacı bir politika hedeflemekle beraber, körfezde yerleşmiş olan İran toplulukları içinde sınıfsal farklılaşma son derece büyük olup, bunların ezici çoğunluğu inşaat, temizlik işçileri gibi en zor ve çok az ücretli işlerde çalışmakta, ufak bir azınlık ise, «işçi ticareti ya-pan ve grev kırcılığı görevi yürüten zengin tüccarlar ve yüksek memurlar olup, ülkelerinin resmi politikasına sıkı bağlarla bağlı olan kimselerdir.»

Sosyo-ekonomik durumları bu olan ve Arap milliyetçileri tara-fından ayırimsız bir bütün kabul edilen İranlı toplulukların, Arap halkı ile devrimci bir bütünlük içine girmelerini engelleyen bir di-ğ-er sorun da, Dr. Musaddık Ulusal Cephesinin milliyetçi ideoloji-sidir. Bu cephe, İran'ın körfezdeki yayılmacı politikası karşısında, kesin bir tavır almamaktadır. Bu iki şöven sapmanın iki önemli sonucu şu olmaktadır: a) İran ve Arap devrimci hareketlerinin bü-tünleşmesini engellemekte, b) bölgede tamamen milliyetçi bir tem-el üzerinde çıkacak olan bir çatışmada, güçlü devletlerin yani, İran ve Suudi Arabistan'ın (S. Arabistan'ın, Katar gibi bazı Arap emirlikleri ile yakın ilişkileri vardır) müdahale etmesini kolaylaştır-maktadır.

Körfez bölgesinde İran'ın askeri varlığı yeni değildir. Birleşik Arap Emirlikleri Federasyonu Kuruluş ilanından (2 Aralık 1971) bir kaç gün önce, İran deniz kuvvetleri Şarjah Sultanlığına bağlı Abu Mussah adalarını ve Ras-El Khayma Emirliğine ait olan Thamb adalarını işgal etmiş ve bu adalardaki halkı sürerek, buraları İran'-

(*) Afrique-Asie, Nisan 1973

ın askeri üssü haline getirmiştir. Hürmüz boğazını kontrol eden uç kuzey kısmı ile Ras-El-Khayma Emirliğinin Masendam dağlık bölgesinde bir gerilla hareketinin doğmasıyla, 1972 Temmuz'unda Sultan Kabus ile Şah arasında gizli bir anlaşma imzalanmıştır. Bu an-

- 1 — Irak'ın, Filistin Direnme Hareketine desteği; 2 — İran'ın, Ürdün'e, Filistin Direnme hareketine karşı desteği; 3 — İran'la Suudi Arabistan arasında siyasi ve askeri işbirliği; 4 — İran'ın, iki Yemen arasındaki savaşta Kuzey Yemen'e yardımı; 5 — İran'ın, Etiyopya'ya, Eritre Kurtuluş Cephesine karşı mücadelesinde yardımı; 6 — Irak'ın, Eritre Kurtuluş Cephesine yardımı; 7 — Irak'la, Güney Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti arasındaki siyasi ve ekonomik işbirliği; 8 — Irak'ın, Umman rejimine karşı, Dofar devrimine yardımı; 9 — Dofar'da 3 bin İran askerinin varlığı; 10 — 5 bin İran askerinin varlığı; 11 — Tahran tarafından Belucistan sorununun sömürüsü; 12 — İran işgali; 13 — Sınır çatışmaları; 14 — Irak'ın, İran Kürdistan'ı ve Kuhzestan bağımsızlık hareketine desteği; 15 — Tahran tarafından Irak-Kürt sorununun sömürüsü.

laşmaya göre, Oman'ın kuzey-uç kısmı ile özellikle Um-El-Ganam yarımadası, İran deniz kuvvetlerinin ve İran Kontr-Gerilla uzmanlarının kesin kontrolüne bırakılmaktaydı. Böylece, İran'ın güneyinden ham petrol yükleyen gemilerin (her 12 dakikada bir gemi) geçişini doğrudan ve bütünüyle kontrol eden Hürmüz Boğazında yillardır kurmak istediği kontrolü gerçekleştirmiş oluyordu.

1973 Mart'ında Londra'ya giden İran Başbakanı Abbas Huveyda, hükümetinin Oman'a asker ve askeri malzeme gönderdiğini resmen açıklamıştır.

İran Şahı ile Sultan Kabus arasındaki gizli anlaşma, 3 bini Dofar'da olan Oman'daki 8 bin İranlı asker varlığı ile, Oman'ın bağımsızlığı son bulmuştur. Oman ordusu (yaklaşık 10 bin kişi) tümüyle, karşı-devrimci, paralı askerlerden kurulmuş dünyadaki en der ordulardan biridir. Orduda İranlı askeri danışmanların yanı sıra, yüzlerce İngiliz askeri danışman, güvenlik ve istihbarat servislerinde çalışan ve siyasi baskı alanında uzmanlaşmış bir kaç yüz Pakistanlı ve Ürdünlü subay ve çok sayıda da Beluç askeri vardır.

Bunların yanı sıra, İran'ın, 1972'de İki Yemen arasındaki savaşta, Yemen Kraliyetçi birliklerini ve San'a yönetimini desteklemesi; Eritre Kurtuluş Cephesine karşı mücadelede, Etiyopya'ya yardımı (Fantom uçakları vermesi); Filistin kurtuluş hareketlerine ve gizli örgütlerine karşı mücadelesinde, Ürdün'e çeşitli yardımlarda bulunması sayılabilir.

Nihayet, son Irak-Barzani çatışmasında, İran, huduttaki «Hamilton Yolu» vasıtasıyla Barzani'ye silah yardımı yapmıştır. Ancak, bu yardımın İran'daki direniş hareketlerine kötü örnek olmasından korkarak, Kürtlerin ezilmemelerini sağlayacak kadar yardımla yetinmiştir. Kürdistan'ın ekonomik işleri ile sorumlu olan Ali Abdullah «İran'ın yardımı olmadan savaşı ancak bir yada iki sene devam ettirmek olanağının bulunduğunu» belirtmiştir. (*)

Körfezin İran tarafından kontrol edilen batı yakası, bir dizi İran askeri üssü tarafından donatılmıştır: Ahwar, Khuzestan'ın başkentinde hava üssü; Khorramshahr deniz üssü; Abadan, Kharg adası, Quishm adası hava üssü; Boushis hava üssü; Bender-Abbas, Hürmüz Boğazının girişinde deniz ve hava üssü; Şah-Bahar, Belucistan kıyısında inşa edilmekte olup, İran'ın Pakistan'a askeri müdahalesinin merkezi ve Hint Okyanusunun en önemli hava üssüdür; Oman'da Abou-Moussa ve Massirah üsleri İran ordusu tarafından korunmaktadır.

(*) Le Monde, 18 Temmuz 1974

İran ordusunun sayısına gelince, 10 bini deniz, 20 bini hava kuvvetleri olmak üzere 220 bin kişidir. Ayrıca buna, İran kırlarında «düzeni» muhafaza etmekle yükümlü 40 bin jandarmayı ve 60-80 bin arasında görevlisi olan SAVAK'ı da katmak gerekir.

1973 yılında İran, silah almak için 3 milyar dolar harcamıştır. Bu silahlar en mükemmel silahlar olup, 144 adet Fantom F-4 avcı bombardıman uçakları, Laser bombaları, 800 adet İngiliz Chieftain tankı, KC-135 reaksiyonlu sarnıç (tanker) uçaklarıdır.

Dofar'da 1965 Haziran'ından beri silahlı mücadeleyi yöneten Oman ve Arap Körfezi Ulusal Kurtuluş Cephesi (OAKUKC), Arap emirliklerinin söven politikasına karşı çıkmakta ve enteranasyonal bir politika izlemektedir. Bu cephenin ulusal demokratik eylem programı Anglo-Amerikan emperyalizmine, Arap ve İran gericiğine karşı, Arap ve İran emekçilerinin ortak mücadelesini önermektedir.

İran tarafından körfez bölgesinde Irak'a ve Pakistan'a karşı (Pak-Belucistan'ındaki bağımsızlıkçı Beluc Ulusal Hareketine karşı) uyguladığı **bölgesel alt-emperyalizm** rolü, İsrail'in Arap-Orta Doğu'da oynadığı role kesinlikle benzemektedir. OAKUKC'nin haftalık resmi bülteni olan «Devrimin Sesi» şöyle yazmaktaydı: «İran ve İsrail, Arap ulusumuzu sıkı kışkırtmanın iki ucudur.» 12 Ocak 1974 tarihli sayısında ise; «Şahın, körfezin batı bölgesini eski Pers imparatorluğu'nun bir bölümü olarak kabul etme iddiası, siyonistlerin Nil ve Fırat arasındaki toprakların İsrailoğullarının ana yurdu olarak kabul etme düşüncesiyle tamamiyle özdeğştir.» Bununla beraber, Devrimci İran solu, rejime, anti-Arap sövenizmine karşı mücadele etmek için güç koşullar içindedir. Çünkü, İran tarihi Araplara karşı uzun bir ulusal devrim geleneğiyle doludur (Shu-Ubiyya). Orta çağda şii-islam düşüncesinden esinlenen başka bir devrim (8. yüzyılın ortasında Şam halifesine karşı Ebu Müslim tarafından yönetilen Horasan İran devrimi: 9. yüzyılın başında Bâbak kollektivist köylü hareketi.) buna örnektir. Bütün bunlarla beraber, körfezde bulunan İranlı emekçiler, İranlıların «Aryanizmini» Arapların «Semitizm»ine sistemli olarak karşı çıkaran resmi pan-İranist ırkçı ideolojisinden az etkilenmektedir.

İran'ın «bölgesel jandarmalık rolünü» TUDEH partisi merkez organı Mardom'un Şubat 1974 sayısı şöyle açıklamaktadır: «Körfezde başka İran askeri güçleri şu iki cephede bulunmaktadırlar: 1 — Şubat 1973'den beri Pakistan ordusunun Pak-Belucistan'ındaki bağımsızlıkçı Beluc ulusal hareketini ezmesinde yardım etmektedirler. 2 — İran güçlerinin % 80'i Irak sınırında bulunmakta ve 1937 yılında Şattel Arap üzerindeki sınır anlaşmasının İran tara-

findan tek taraflı olarak feshinden itibaren bu sınır sürekli gerilim merkezi olmaktadır.»

Arnaud ve Borchgrave körfezdeki İran deniz üslerindeki İranlı subayların tümünün, İsrail'de staj yaptıklarını yazmaktadır. İran ordusundaki ABD danışmanlarının sayısı bir kaç bini bulmakta, bunların arasında en önemli görevi olan üç general, CIA eski başkanı olan ve şu anda Tahran'daki ABD büyükelçiliği görevini yürüten Richard Helms'e doğrudan bağlılardır.

İran'ın Orta-Doğu'da «emperyalizmin ileri bir karakolu» olduğunu Şah, 21 Mayıs 1973 tarihinde Newsweek dergisinden Arnaud de Borchgrave isimli muhabirine verdiği demeçte şu şekilde ifade etmektedir: «İran körfezinde istikrar ve güvenlik olmaksızın Avrupalının güvenliği boş bir sözdür. Batı Avrupa, Birleşik Devletler ve Japonya, körfezi, genel güvenliklerinin bir bölümü olarak kabul etmekte, bununla beraber bu güvenliği sağlayacak durumda bulunmamaktadırlar. İŞTE BU YÜZDEN BİZ ONLAR İÇİN BU GÖREVİ YERİNE GETİRİYORUZ... Amerika hayatı çıkarları söz konusu olduğu zamanlar bile jandarma rolünü oynayamıyor.»

SAVAK

İkinci Dünya savaşı sonunda, dünya işçi sınıfı hareketinin yanı sıra, emperyalizmin de belli deneyler kazandığı inkar edilemez bir gerçektir. Ülkelerin bir çoğunda rejimin temel direği olacak bir karşı-devrim ve terör mekanizması kurulması, yani faşizmin kurumlaştırılması gerekiyordu.

ABD emperyalizminin konumuz olan İran'da da uygun tedbirler alması kaçınılmazdı. Bu da hayati çıkarlarının bulunduğu ülkedeki faşist rejimin giderek daha güçlenmesi ile olanaklıydı.

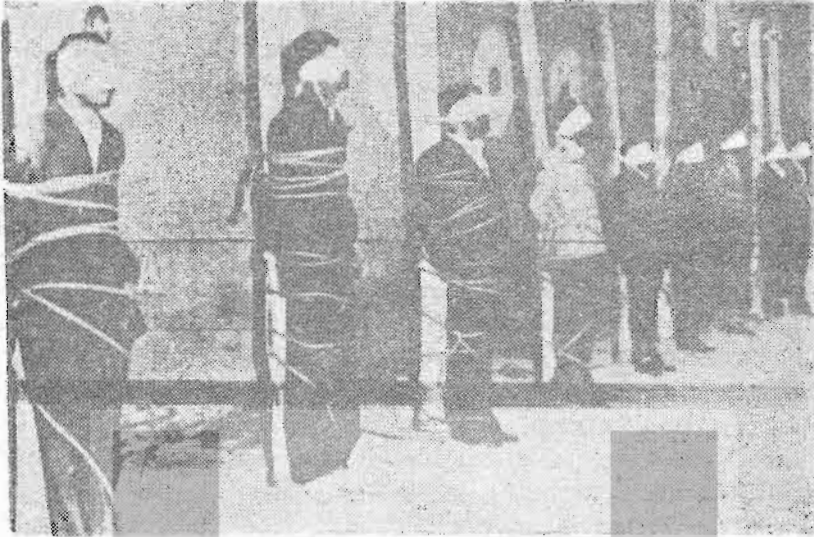
Bu gereklilik doğrultusunda İran'da, CIA'nın uzun bir müddetten beri (1942-1948 arasında General Schwarzkoptf ile) sürdürdüğü faaliyetler sonucu 1955'de Devlet Güvenlik ve İstihbarat Örgütü SAVAK (Sâzmâne Amniyyat Va ettelâ Ate Keşvar) kurulmuştur. Gizli örgütte, 60-80 bin arasında ajan çalışmaktadır. İkinci Rokn, bunun askeri koludur. Savak ülke içinde ve dışında emperyalizmin ve faşist diktatörlüğün en şiddetli baskı aracı olmuştur. Emperyalist dünya sistemi içersinde yer alan ülkelerin eş görevli kuruluşları ile sıkı işbirliği içinde olan Savak, kurucusu CIA'dan başka, İngiltere, Fransa, Türkiye, İsviçre, İtalya, Avusturya, Batı Almanya istihbarat ve güvenlik servisleri ile ortaklaşa çalışmakta, ayrıca İsrail'in Mossad adı verilen aynı terör ve karşı-devrim örgütü ile içli dışlı faaliyet göstermektedir.

Savak'ın çeşitli eylemlerinden söz etmeden önce, günümüzde İran hapishanelerinde 40 bin siyasi mahkumun bulunduğunu ve sadece son iki yılda Savak tarafından 110'dan fazla siyasi mahkumun idam edildiğini hatırlatmak gerekir. Savak, ülke içinde sürdürdüğü terör ve siyasi baskıyı, çeşitli yöntemlere başvurarak yürütmektedir. Bu yöntemlerin başında, fiziki ve psikolojik işkence bulunmaktadır. The Baghdad Observer'in açıklamasına göre, «genellikle altmış kişilik gruptan otuzu işkence sonu ölmektedir. Savak'ın uyguladığı yöntemlerden en belirgin bir diğeri de işkence sonu ölen tutukluları, öteki siyasi mahkumlara göstermektir. Bu, mahkumlara içinde buldukları durumun ne denli tehlikeli olduğunu göstermek amacıyla uygulanan bir yıldırma taktiğidir. Ancak, faşistlerin unuttukları önemli bir nokta, böyle bir yıldırma taktiğinin hiçbir işe yaramadığı ve genel olarak «mücadelecilerin» azmini sonuna kadar güçlendirdiğidir. Son zamanlarda yetkililer, tutukluları ikna için özel bir uzmanlar grubu oluşturmuşlardır. Bu uzmanlar grubu, mücadelecilerin, farklı ideolojik yapılarına göre seçilmiştir. Örneğin; eğer mücadeleci, dindar bir kişi ise, kendisine müslümanlıkta meydana gelen ilerlemeler konusunda ikna etmek için bir din adamı gönderilmektedir. Eğer mücadeleci, bir komünist ise, «ihtilaleci» uzman grubu tutukluyu, işçilerin, işletmelerin kârına ne denli ortak oldukları konusunda ikna etmeye çalışmaktadır. Bunun da ötesinde, bu uzman grubu, tarım reformunun ne demek olduğunu ayrıntılarına kadar anlatmakta ve köylülerin kurtuluşu konusunda düşüncelerini belirtmektedir. Bu kamufle edilmiş memurların bir diğeri görevi de, mücadeleci aileleri ile bağ kurup, onlara ne denli yakın olduklarına ailelerini ikna etmektir.

Savak'ın bu ince ve ustaca çalışma yöntemleri arasında, bir diğeri daha ilginçtir. Şöyle ki: Savak; Lenin, Marx, Engels, Mao Tse Tung, Fidel Castro ve Marighella'dan alıntılar alarak, bunları en kandırıcı biçimlerde karıştırıp, karşı-devrimci yayınlar basmakta ve bunlara «devrimci yayın» görüntüsü verip ülkede ve yurt dışında yaymaktadır. Devrimciler arasındaki çelişikler bu yayınları ile körüklemekte ve sahte hedefler göstermektedir. Bu broşürlerden birkaçının adları şudur: «Şehir Gerilla Savaşı Üzerine», «Anarşistlik veya Partizan Savaşı», «Siyavoş Parsanejat ve Kuruş Laşai'den İki Mektup», «Bizim Toplumumuzun Dejenerasyonu»...

Savak'ın ilk eylemlerinden biri, 12 bin taksi şoförünün grevini bastırıp iktidara karşı geldikleri gerekçesi ile, pek çoğunun hapse atılmasını sağlamaktı. 1959'da 30 bin tuğla işçisinin grevi karşısında, Başbakan Dr. İkbâl, «ben grevden hoşlanmıyorum, her grevi ordu ile kırarım» diyerek orduyu ve Savak'ı işçilerin üzeri-

ne saldırtmıştır. Olayda, 50 işçi öldürülmüştür. Kısa zaman sonra, lise öğrencilerinin öğrenim konusundaki demokratik istekleri, 250 öğrencinin hapse atılması ile sonuçlanmıştır.

Tudeh Partisinin, ordu içi teşkilatçısı, subay üyelerinden, büyük devrimci **Hosro Ruzbe** ve diğer parti üyeleri, Savak tarafından tutuklanıp, kurşuna dizildiler.

Tahran ve Tebriz'de, öğrencilerin, sahte seçimler karşısındaki protesto boykotu öğrencilerin uzun bir müddet aç bırakılmalarıyla bastırılmıştır.

Tahran'daki öğretmenler boykotu sırasında, Dr. Han Ali, öldürülmüştür.

Celaliye meydanındaki Milli Cephe Partisinin, yüzbin işçinin katıldığı mitingi, zorbaca dağıtılmıştır.

Başbakan Hasan Ali Mansur'un, 1964'de öldürülmesinden sonra, tutuklananlar «İktidara karşı silahlı mücadeleye başlayacakları...» gerekçesi ile kurşuna dizilmişlerdir.

1965'de, Şah'a muhafız tarafından yapılan suikast bahane edilerek, geniş çapta bir terör uygulamasına geçilmiştir.

İran'ın güney taraflarındaki Aşayir Fars halkının 1965'de faşist iktidara karşı ayaklanması üzerine, ordu birlikleri bölgeyi bombardıman edip, geniş bir katliama girişmişler tutuklanan birçok devrimci ise, kurşuna dizilmiştir.

Aynı yıl, Uluslararası İslami Partinin Savak tarafından açığa

çıkarılması sonunda, Tahran'ın kuzey dağlarında silahlı çatışmalar olmuş, tutuklananlar kurşuna dizilmiştir.

1967'de İranlı milli güreşçi Tahti'nin, Savak tarafından öldürülmesinin birinci yıldönümünde, çıkan olaylar sırasında 135 kişi yakalanmış 8'i hakkında verilen idam cezası ancak demokratik güçlerin direnci ile 15 seneye indirilmiştir...

Başbakan Huveyda, demokrasiden bahsedildiği zaman «başkalarının elbiselerini giymeğe bünyemiz müsaid değildir. Kendi elbisemizi kendimiz dikeriz.» demektedir. Siyasal rejimi, İran'a tamamen uygun olan, Güney Kore Başbakanı Kim Chong Pil, Ocak 1973'de aynı benzetmeyi yapıyor, «Geçmiş tarihimizde Güney Kore, hep başka ülkeleri taklit etmiştir. Elbiselerimiz uymamaktaydı, hepsi bize göre daha büyüktü. Şimdi ise, ülkemizde bizim zevkimize uygun bir demokrasi kurmak istiyoruz.» diyordu.

Bu iki başbakan da, ABD emperyalizminden veresiye aldıkları kumaşları, namuluların ucundaki işçi sınıfına diktirerek giyinmektedirler.

Savak'ın yurt dışındaki öğrenciler ve faşist rejim aleyhtarı aydınlar üzerinde de baskısı yoğundur.

«Savak Üzerine» isimli kitabın Türkiye ile ilgili bölümünde, kısaca şöyle denilmektedir:

«Savak'ın ve bağlı kollarının Türkiye içindeki faaliyetleri o kadar serbesttir ki, hatta rejimin propagandasını yapan kafiler (bunlar çeşitli ünvanlar altında hatta öğrenci kafilesi olarak) devamlı ziyaretlerde bulunmaktadırlar. Bunlar doğrudan doğruya Şah'ın rejiminin propagandasını yapmakta, Türkiye'deki İranlı ilerici öğrencilerin karşı çıkışlarına, tehdit ve baskı ile cevap vermektedirler. Bu kafilerin rehberleri, resmi Savak memurlarıdır. (1964'de gelen kafiye rehberleri... Albay Moezi ve Kesai'dir.)(*)

12 Mart döneminde, Türkiye'de öğrenim gören İranlı öğrenciler (sayıları oldukça fazladır), Savak'ın yoğun baskısı altına girmişlerdir. Yeni Ortam gazetesi, 3 Aralık 1974 günü bu konuda şu bilgiyi vermiştir: «12 Mart'tan önce İran'ın ünlü istihbarat örgütü Savak'ın isteği üzerine, Türkiye'deki İranlı öğrenciler üzerinde baskı kurulmuş, birkaç öğrenci Demirel yönetimi sırasında sınır dışı edilmiştir. 12 Mart'la birlikte, bu öğrencilere karşı girişilen baskılar yoğunlaşmış, 20 dolayında genç sınır dışı edilmişlerdir.» Gazetenin «sınır dışına atma» olarak belirttiği, gerçekte bu öğrenci-

(*) «Savak Üzerine», İranlı Öğrenciler Konfederasyonu, 1969.

lerin Savak'a teslim edilmesidir. Savak'ın Türkiye'deki bu rahat çalışma ortamının, günümüzde de devam ettiğini, aynı gazete şu haberi ile kanıtlamaktadır: «Behran Mehin adlı İranlı öğrenci sınır dışına çıkarılmıştır.»

«Yoldaşlar,

İlk önce, size ve İran komünistlerini savunmak için seslerini duyuran bütün dostlara yürekten teşekkür ederiz.

Hapsedilişimizin ilk gününden itibaren dostlarım ve ben mümkün olan ölçüde, komünist olarak görevimizi yerine getirmeye, Partinin erleri olmaya gayret ettik.

Bizi neyin beklediğini gayet iyi biliyorduk. Güvenlik ve istihbarat servislerinde çalışanların kan dökücülüğü tarafımızdan iyi biliniyordu, işkence edilmeyi, hatta ölümü bekliyorduk. Kendimizi hayale kaptırmaktan uzak, çetin bir mücadelenin bizden yeni fedakarlıklar beklediğini anlıyorduk. İçimizde herkes, bizzat kendi kendine bu sonuca varıyor, Parti ve emekçiler için hayatını vermeye hazırlanıyordu.

Yarisını kirli bir şilte ve örtü ile örtülü taş bir sıranın kapladığı dört metrekaresi geçmeyen Kızıl Kale hapisanesinin hücrelerinden hepimiz geçtik. Güneş ışığı bu hücrelere hiçbir zaman girmedi. Kızıl Kale, siyasi mahkumların cehennemidir. Burası cellatların genel kurmayıdır. Sorgulamalar burada, şiddet ve işkence uygulaması ile başlar.

Bu hapishane, «yolunu yitirmiş koyunların yeniden eğitilme okulu» olarak nitelenir. Bu «okulda» yararlanılan metodların amacı, terör yaratmak ve komünistleri ihanete itelemektir. Boşuna! Şiddet ve alçaklık burada cesaret ve kararlılıkla çatışır. Dürüst insan burada düşmanın neyi yapabileceğini görür: o düşman ki, iki yüzlülükle, «özgürlüğün savunması» bayrağı altına sığınmaktadır. Burada, biz, bu toplumun kötülüklerinin derinliğine ve bizzat böylelikle seçiminin doğruluğuna inandık.

Bizi ölüme mahkum eden askeri mahkemeden önce, kararı müebbet hapis ile değiştiren temyizden sonra, zindancılarımız bir «pişmanlık» koparmak yada dedikleri gibi, Parti yönetimi ile dayanışmamızı yıkmaya çabalıyorlardı. Fakat inancımızı terketmektenense ölmeyi tercih ettik. Halkın, Parti'ye büyük umutlar bağladığını biliyoruz...»

Yukarıda verdiğimiz, bir İranlı devrimcinin mektubudur. Bu mektup, Temmuz 1974'de Kızıl Kale hapishanesinde öldürülen, Tudeh Partisi Merkez Komitesi Üyesi Parviz Hekmatdju'nun «KAVE» takma adı ile hapishane dışına çıkarabildiği son mektubudur. (La Nouvelle Revue Internationale, ağustos 1974)

Faşist rejimlerin terör ve baskı aracı olan, Savak tipi kuru-

luşların, hakim sınıf ve tabakalar tarafından (ve bizzat kendisi tarafından) abartılan ve bazı devrimci çevrelerde bile etki yapan «efsaneleştirme» politikasına, kitleleri yıldırma politikasına karşı, bir devrimcinin cevabı işte bu olmaktadır.

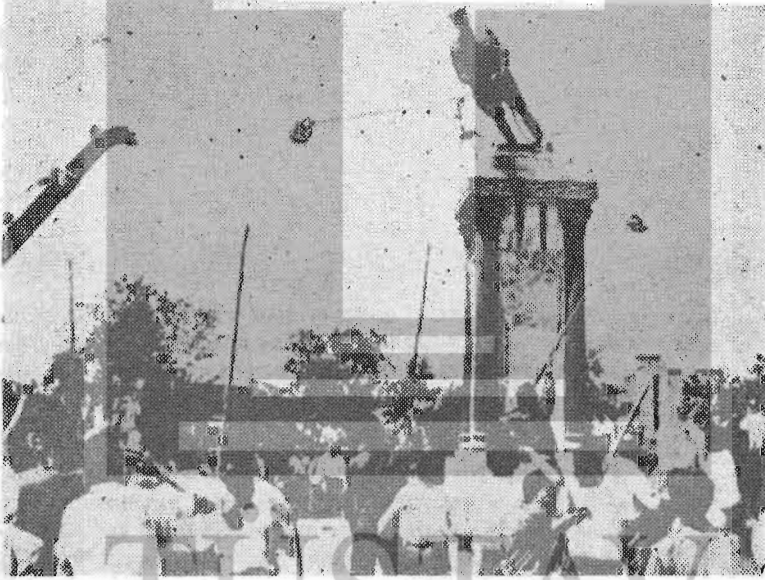
Devrim ve karşı-devrim arasındaki güç dengesinde, devrimin uzun vadede, yani stratejik açıdan güçlü olduğunu; karşı-devrimin ise, ancak kısa vadede, yani taktik açıdan güçlü olabileceğinin bilincinde olan bir devrimcinin mektubundan yaptığımız alıntı, kanımızca bu bilincin en somut ifadesidir.

TUSIAV

luşların, hakim sınıf ve tabakalar tarafından (ve bizzat kendisi tarafından) abartılan ve bazı devrimci çevrelerde bile etki yapan «efsaneleştirme» politikasına, kitleleri yıldırma politikasına karşı, bir devrimcinin cevabı işte bu olmaktadır.

Devrim ve karşı-devrim arasındaki güç dengesinde, devrimin uzun vadede, yani stratejik açıdan güçlü olduğunu; karşı-devrimin ise, ancak kısa vadede, yani taktik açıdan güçlü olabileceğinin bilincinde olan bir devrimcinin mektubundan yaptığımız alıntı, kanımızca bu bilincin en somut ifadesidir.

Çeviriler

Geçen sayımızın çeviriler bölümünün girişinde belirttiğimiz gibi; bu sayımızda ve mümkün olduğu ölçüde bundan sonraki sayılarımızda bir dizi çeviri ile eğileceğimiz, «Az gelişmiş yada gelişmekte olan ülkeler» konusuna, iki çeviri ile başlamış bulunuyoruz.

Çevirilerden, «Günümüzde Ulusal Kurtuluş Hareketleri ve Köylülük» başlıklı olanı, ülkemizde, hakkında pek az şey bilindiği halde yerli yersiz spekülasyonlara yol açan, «kapitalist - olmiyan yol» konusuna geniş yer veren ve az - gelişmiş ülkelerin tarımsal yapıları ve köylülüğü sorunlarını genel hatlarıyla inceleyen bir araştırma. «Hindistan'da Tarımsal Evrim ve Sınıfların Oluşum Süreçleri» başlıklı çeviri ise, aynı sorunu özele indirgeyerek, tek bir ülkede, Hindistan toplumunda irdeleyen bir diğer araştırma yazısıdır.

Her iki çevirinin de ülkemizin sorunları açısından aydınlatıcı bazı yönleri olduğu gibi, genel olarak tüm az-gelişmiş ülkelerin de bir çok yönlerine ışık tutacağı kanısındayız.

çağımızda ulusal kurtuluş hareketleri ve köylülük (*)

Rotislav OULIANOVSKI

Türkçesi : Ural ATEŞER

«Önemli olan, bugün bir çok ülkede, süregelen ulusal kurtuluş hareketlerinin pratik içinde feodal tipte sömürü ilişkilerine olduğu kadar kapitalist tipte üretim ilişkilerine karşı da bir mücadele durumuna dönüşmeye başlamasıdır.»

I

İçinde yaşadığımız dönemin özelliklerinden biri, sömürgeci boyunduruğundan kurtulmuş ülkelerdeki devrimci süreçlerin hızlanması ve derinleşmesidir.

Bu aşamada, bu ülkelerde nüfusun büyük çoğunluğunu ve en mükemmel devrimci potansiyeli oluşturan köylülüktür. Köylülüğün bu ülkelerdeki durumu, ulusal kurtuluş hareketlerinin derinleşmesi ve sosyal dönüşümler karşısındaki tavrı, aktif bir rol oynamak isteyen her siyasal hareketin dikkatini üzerinde yoğunlaştırarak bundan böyle mücadelesinin temel sorunlarından biri olmuştur.

Bundan elli yıldan fazla bir zaman önce Lenin, Doğu'da sosyal devrim perspektifleri konusunda bir rapor hazırlayan İranlı komünist A. Sultan - Zade'nin raporunu inceleyerek şöyle diyordu: orada «nüfusun büyük çoğunluğu bir ortaçağ sömürüsüne tabi olan köylülerden oluşmakta» oysa sanayi «küçük zanaatkarlar» tarafından temsil edilmektedir. (1)

Lenin için Doğu ülkelerinin prekapitalist ilişkilerin hüküm sürdüğü «feodal, ilkel yada ilkel - köylü karakterli ilişkilerin hakim

(*) Bu yazı, Profesör Rotislav Oulianovski'nin S.S.C.B. Bilimler Akademisinin «Social Sciences» adlı dergisinin 1972 tarihli, 2. sayısında çıkan yazısından çevrilmiştir.

olduğu» (2) ülkeler olduğuna hiç şüphe yoktur. Lenin, Latin Amerika ülkelerini kapitalizmin orta gelişim düzeyine daha yakın bir düzeyde sınıflandırarak bu ülkeleri diğer geri kalmış ülkelere ayırmıştı. Bu görüş, kominternin 4 ncü, 5 nci ve 6 ncı kongrelerindeki belgelerde ifade edilmiştir.

O günden bu yana bir yarım yüzyıldan fazla zaman geçti. Fakat bugün daha hala Asya-Afrika ülkelerinin nüfuslarının çoğunluğu, kırsal nüfustur. Kurtulmuş ülkeler gerçek bir «dünya köyü»; dünya kapitalist ekonomisi içinde bir tarım hinterlandı oluşturmaktadırlar. Köylülüğün toplam nüfus içindeki payı bu ülkelerde çok büyüktür. Eğer sadece aktif (çalışan) nüfusu alırsak, tarımda çalışanların payı (%) olarak şöyledir:

Orta-Doğu ve Arap ülkeleri		Güney ve Güney-Doğu Asya		Kara Afrika	
Sudan	80 (*)	Tayland	82	Zambiya	84
Suriye	58	Kamboç	80	Senegal	83
Tunus	57	Hindistan	73	Liberya	80
Birleşik Arap Cum. (Mısır)	57	Birmanya	70	Kongo (Kinsasa)	77 (*)
Fas	56	Pakistan	69	Nijerya	70
Cezayir	50	Endonezya	68	Gana	58
Irak	48	Filipinler	53		
Lübnan	37	Malaysiya	51		
Libya	36	Seylan	48,6		
Ürdün	35				

(*) Tahmini olarak.

Kaynak: Mirovaia ékonomika i mejdounarodnyé otnoçénia dergisi No: 11, 12. 1970

Gelişmekte olan ülkeler grubu (Latin-Amerika hariç) içinde köylülük, nüfusun ortalama % 65-70'ini oluşturmaktadır.

Bu ülkelerde kırsal nüfusun çoğunluğu, ya kendilerine ait olan yada büyük toprak sahiplerinden kiralanmış komünal toprağı işlerler. Köylerde ve kırsal bölgelerin küçük kasabalarında; az yada çok ilkel zanaatkarlık tipleri ve evlerde çalışan göreceli olarak gelişmiş küçük sanayiler yada modern topluma geçmekte olan pre-kapitalist toplumun ürünleri manüfaktürler bulunur. Kırsal zanaatkarlık uzun zamandan beri tam bir çöküş halindedir. Ev sanayisi, basit ortaklıklar, ilkel kapitalist manüfaktür serpilip güçlenmemekle beraber devlet tarafından desteklenmektedir.

Asya ve Afrika ülkelerinde büyük kent merkezleri gitgide daha çok kapitalizmin etkilerine maruz kalmaktadır⁽³⁾. Buralarda

zenginlikler ve sosyal yoksulluklar yoğunlaşırken burjuva mülkiyetinin ve ücretli emeğin yaygınlaştığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak, buralar, siyasal sınıf mücadelesinin tayin edici düğümü olmakla beraber aynı zamanda sosyal gelişmelerin sınır merkezidir de, Büyük kentlerin nüfusu sanayide, ticaretle, ulaşırmada, inşaat ve hizmet sektöründe çalışmaktadırlar.

Bununla beraber önemli kapitalist sektör olan kentlerin çoğunluğu, hatta en büyükleri bile, her zaman bir köy okyanusu içinde adalar olarak ele alınabilir. Büyük kentler, bu ülkelerde nüfusun hayat tarzını köklü olarak değişikliğe uğratmamışlardır.

Köylerde ve kasabalarda sosyal yapı, yüzlerce yıllık geleneklere dayanmaktadır. Büyük kent merkezlerinde çalışan nüfusun sınıfsal ilişkileri temel ağırlığıyla ücretli emeğe dayanmaktadır. Fakat bu merkezlerin azlığı, ekonominin ikincil ve tarımsal sektörlerinde gelişmiş kapitalist üretim metodlarının bulunmayışı, dinsel geleneklerin, kabile, kast ve çeşitli geleneksel bağlantıların çok büyük etkisi, küçük zanaatkarlığa özgü üretim ve mübadele biçimleri, zanaatkarlığın ve ev sanayisinin ticaret ile, doğu pazarı ile organik bileşimi; bütün bunlar Asya ve Afrika kentlerinde büyük kentlerin ve modernleşmiş bölgelerin hakim yapıları ile «ikincil» bir yapı biçiminde bir katmanlaşma yaratmakta ve Batı'nın tarihinde eşî görülmemiş orijinal bir sembiyoz (ortak yaşama) durumu doğurmaktadır. Doğu'nun modern kentini, kapitalist Batı'nın metropolünden (büyük kentinden) ayıran temel unsur, bu pre-burjuva ve burjuva üretim ve mübadele biçimlerinin, üretim planında yetkin olmayan ve sosyal planda az değişken uzun süreli geçiş dönemine özgü sosyal psikoloji ve insan ilişkilerinin birbiri üstüne yığılarak katmanlaşmasıdır.

Siyasal bağımsızlık ve kapitalizmin hissedilir ilerleyişi, Asya ve Afrika ülkelerinde, kendilerine uygun düşen insan ilişkilerini de beraberlerinde taşıyan kapitalist üretim ve mübadele ilişkilerinin nüfuz ettiği «modernleşmiş» bölgelerin sayısını hızla artırmıştır.

İşte bu toplumların bizzat bu yapısı, onları, kapitalizme geçiş toplumu olarak nitelendirmeyi gerekli kılmaktadır: çünkü, kapitalist sektör — köylerde ve kasabalarda daha henüz hakim olmamakla ve hatta büyük kentlerde, «modernleşmiş» bölgelerde pre-kapitalist sektörlerle karma biçimlerde birarada yaşamaya devam etmekle beraber — yönetici çevrelerin ve hakim sınıfların kapitalist yol için karar kıldıkları gelişmekte olan ülkeler grubunda, pilot sektör niteliği taşımaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin kırsal bölgelerinde geleneksel sosyal ilişkiler; kabile ilişkileri (Afrika), ilkel-feodal ilişkiler (Asya) ya-

da çoğu kez bunlardan ileriye çıkan doğal ekonomiden pazar için küçük üretim ilişkileri ve pazar için küçük üretim ilişkilerinden, kapitalist üretim ilişkilerine geçiş ilişkileri, hakimdir. Bu geçiş süreci, köylülüğün bütün üzerinde etkisini göstermektedir. Kentlerin ve «modernleşmiş» bölgelerin — kapitalizmin gelişmesinin etkisini daha fazla duyan ve bu gelişimi sağlayan vasıtalar olarak — yapısından daha az hareketli ve sosyal yapısı daha dayanıklı olan kırsal bölgelerde; sınıflar arasındaki ilişkiler, bu sınıfların ekonomik ve sosyo-politik durumlarını, gitgide sarsılan, fakat her zaman çok güçlü olan geleneksel yapıyı ve özellikle son yirmi yıldaki pazar-sal ve kapitalist ilişkilerin derecesini yansıtmaktadır.

Öyle ki, iki kıtanın en uzak bölgelerinde bile, pazar ekonomisinin etkisine maruz kalmayan çok az yer kalmıştır. Tarımcıların ve zanaatkarların kabilesel yada dinsel birliği parçalanmakta veya can çekilmektedir. Tek bir sosyal üniteye ait olan büyük aileler de bütünlüklerini muhafaza edememişlerdir. Varlık planında homojen bir köylülük artık yoktur. Din, adetler ve gelenekler tarafından biçimlendirilen sosyal yasaların, ekonominin ve sosyal hayatın bütün diğer dallarına göre tarımsal üretim alanında varlıklarını daha iyi korudukları şüphesiz olmakla beraber, toplumu etkileyen diğer yasaların bütünü içinde ele alındıkları zaman, eski yetkinliklerini, içeriklerini ve eski anlamlarını yitirdikleri görülmektedir.

Pazar ekonomisinin yasaları, gelenekler arasında kendisine yol açmaktadır. Kırsal bölgeleri, bu güne kadar dış etkilere kapalı bir yığın gelenek içinde koruyan kültür, kast, din, dil, kabile ortaklıkları zayıflamakta ve sönmektedir.

Doğu'da oluşan sosyo-ekonomik süreçler içinde, eskiden toprağa sıkı sıkıya kök salmış nüfusun gitgide artan bir hareketlilik kazanması, köy ve kent ekonomileri, tarım ve sanayi sektörleri, kırsal ve kentsel nüfus arasında gitgide artan bir bağımlılık gözlemlenmektedir. Yüzyılın son çeyreğinde özellikle kentlere akış yüzünden doğan Asya ve Afrika kentlerindeki nüfus artışı, bu kıtaların İkinci Dünya Savaşına kadar olan binlerce yıllık evriminin sonucu olan kent nüfusunun toplam gerçek ihtiyacını aşmaktadır.

Uluslararası ticaretin ve ulaştırma yollarının gelişmesi ile kırsalın kendi-kendilerine doğal yeterliliği yıkılmıştır: geleneksel iş-bölümünün katı çerçeveleri sarsılmıştır; bireysel girişim zihniyetine ve özel ekonomik girişime ayak bağı olan eski sosyal engeller dereceli olarak ortadan kalkmıştır; Asya'nın bir çok kırsal bölgesinde nakit ödeme (para ile ödeme), uzun zamandan beri trampanın (değiş-tokuş) yerini almış ve bu süreç Kara Afrika'nın en uzak bölgelerinde de aynı şekilde yerleşmektedir. Özellikle Orta-Doğu Arap

zenginlikler ve sosyal yoksulluklar yoğunlaşırken burjuva mülkiyetinin ve ücretli emeğin yaygınlaştığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak, buralar, siyasal sınıf mücadelesinin tayin edici düğümü olmakla beraber aynı zamanda sosyal çelişkilerin sinir merkezidir de. Büyük kentlerin nüfusu sanayide, ticaretle, ulaştırmada, inşaat ve hizmet sektöründe çalışmaktadırlar.

Bununla beraber önemli kapitalist sektör olan kentlerin çoğunluğu, hatta en büyükleri bile, her zaman bir köy okyanusu içinde adalar olarak ele alınabilir. Büyük kentler, bu ülkelerde nüfusun hayat tarzını köklü olarak değişikliğe uğratmamışlardır.

Köylerde ve kasabalarda sosyal yapı, yüzlerce yıllık geleneklere dayanmaktadır. Büyük kent merkezlerinde çalışan nüfusun sınıfsal ilişkileri temel ağırlığıyla ücretli emeğe dayanmaktadır. Fakat bu merkezlerin azlığı, ekonominin ikincil ve tarımsal sektörlerinde gelişmiş kapitalist üretim metodlarının bulunmayışı, dinsel geleneklerin, kabile, kast ve çeşitli geleneksel bağlantıların çok büyük etkisi, küçük zanaatkarlığa özgü üretim ve mübadele biçimleri, zanaatkarlığın ve ev sanayisinin ticaret ile, doğu pazarı ile organik bileşimi; bütün bunlar Asya ve Afrika kentlerinde büyük kentlerin ve modernleşmiş bölgelerin hakim yapıları ile «ikincil» bir yapı biçiminde bir katmanlaşma yaratmakta ve Batı'nın tarihinde eşi görülmemiş orijinal bir sembiyoz (ortak yaşama) durumu doğurmaktadır. Doğu'nun modern kentini, kapitalist Batı'nın metropolünden (büyük kentinden) ayıran temel unsur, bu pre-burjuva ve burjuva üretim ve mübadele biçimlerinin, üretim planında yetkin olmayan ve sosyal planda az değişken uzun süreli geçiş dönemine özgü sosyal psikoloji ve insan ilişkilerinin birbiri üstüne yığılarak katmanlaşmasıdır.

Siyasal bağımsızlık ve kapitalizmin hissedilir ilerleyişi, Asya ve Afrika ülkelerinde, kendilerine uygun düşen insan ilişkilerini de beraberlerinde taşıyan kapitalist üretim ve mübadele ilişkilerinin nüfuz ettiği «modernleşmiş» bölgelerin sayısını hızla artırmıştır.

İşte bu toplumların bizzat bu yapısı, onları, kapitalizme geçiş toplumu olarak nitelendirmeyi gerekli kılmaktadır: çünkü, kapitalist sektör — köylerde ve kasabalarda daha henüz hakim olmamakla ve hatta büyük kentlerde, «modernleşmiş» bölgelerde pre-kapitalist sektörlerle karma biçimlerde birarada yaşamaya devam etmekle beraber — yönetici çevrelerin ve hakim sınıfların kapitalist yol için karar kıldıkları gelişmekte olan ülkeler grubunda, pilot sektör niteliği taşımaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin kırsal bölgelerinde geleneksel sosyal ilişkiler; kabile ilişkileri (Afrika), ilkel-feodal ilişkiler (Asya) ya-

da çoğu kez bunlardan ileriye çıkan doğal ekonomiden pazar için küçük üretim ilişkileri ve pazar için küçük üretim ilişkilerinden, kapitalist üretim ilişkilerine geçiş ilişkileri, hakimdir. Bu geçiş süreci, köylülüğün bütün üzerinde etkisini göstermektedir. Kentlerin ve «modernleşmiş» bölgelerin — kapitalizmin gelişmesinin etkisini daha fazla duyan ve bu gelişimi sağlayan vasıtalar olarak — yapısından daha az hareketli ve sosyal yapısı daha dayanıklı olan kırsal bölgelerde; sınıflar arasındaki ilişkiler, bu sınıfların ekonomik ve sosyo-politik durumlarını, gitgide sarsılan, fakat her zaman çok güçlü olan geleneksel yapıyı ve özellikle son yirmi yıldaki pazar-sal ve kapitalist ilişkilerin derecesini yansıtmaktadır.

Öyle ki, iki kıtanın en uzak bölgelerinde bile, pazar ekonomisinin etkisine maruz kalmayan çok az yer kalmıştır. Tarımın ve zanaatkarların kabilesel yada dinsel birliği parçalanmakta veya can çekişmektedir. Tek bir sosyal üniteye ait olan büyük aileler de bütünlüklerini muhafaza edememişlerdir. Varlık planında homojen bir köylülük artık yoktur. Din, adetler ve gelenekler tarafından biçimlendirilen sosyal yasaların, ekonominin ve sosyal hayatın bütün diğer dallarına göre tarımsal üretim alanında varlıklarını daha iyi korudukları şüphesiz olmakla beraber, toplumu etkileyen diğer yasaların bütünü içinde ele alındıkları zaman, eski yetkinliklerini, içeriklerini ve eski anlamlarını yitirdikleri görülmektedir.

Pazar ekonomisinin yasaları, gelenekler arasında kendisine yol açmaktadır. Kırsal bölgeleri, bu güne kadar dış etkilere kapalı bir yığın gelenek içinde koruyan kültür, kast, din, dil, kabile ortaklıkları zayıflamakta ve sönmektedir.

Doğu'da oluşan sosyo-ekonomik süreçler içinde, eskiden toprağa sıkı sıkıya kök salmış nüfusun gitgide artan bir hareketlilik kazanması, köy ve kent ekonomileri, tarım ve sanayi sektörleri, kırsal ve kentsel nüfus arasında gitgide artan bir bağımlılık gözlemlenmektedir. Yüzyılın son çeyreğinde özellikle kentlere akış yüzünden doğan Asya ve Afrika kentlerindeki nüfus artışı, bu kıtaların İkinci Dünya Savaşına kadar olan binlerce yıllık evriminin sonucu olan kent nüfusunun toplam gerçek ihtiyacını aşmaktadır.

Uluslararası ticaretin ve ulaştırma yollarının gelişmesi ile kırsalın kendi-kendilerine doğal yeterliliği yıkılmıştır: geleneksel iş-bölümünün katı çerçeveleri sarsılmıştır; bireysel girişim zihniyetine ve özel ekonomik girişime ayak bağı olan eski sosyal engeller dereceli olarak ortadan kalkmıştır; Asya'nın bir çok kırsal bölgesinde nakit ödeme (para ile ödeme), uzun zamandan beri trampanın (değiş-tokuş) yerini almış ve bu süreç Kara Afrika'nın en uzak bölgelerinde de aynı şekilde yerleşmektedir. Özellikle Orta-Doğu Arap

ülkelerinde, Güney Asya'da ve Güney-Doğu Asya'da (Afrika'da daha henüz hissedilir derecede olmakla beraber) ücretli emeğin göreceli olarak yüksek gelişim düzeyi, pazar için üretim yapan küçük üreticiyi köleleştirmek için ticaret ve tefeci sermayesi tarafından yoğun olarak kullanılan alışılmış pazar-para ilişkilerinin gitgide «değişen sermaye» ile tamamlandığını göstermektedir: meta olarak insan-emeğinin sömürüsü.

Batılı ve Sovyet etnografların araştırmaları; kent merkezlerinin yaygınlaşmasının, meslek ve uğraşların farklılaşmasının, yeni ekonomik eylem biçimlerinin doğuşunun, eğitimin hissedilir ilerleyişlerinin; eskiden mutlak bir etkiye sahip olan aile, klan kontrolünü gitgide etkisizleştirmekte olduğunu göstermektedir.

Siyasal bağımsızlığa kavuşma, birbirini takibeden ulusal kurtuluş hareketleri, ekonomik bağımsızlık özlemleri, birçok Asya ve Afrika ülkesinde **büyük** toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılması, toprakların çok fazla parçalanması, tarımsal işletmelerin ve mevsimlik iş-gücü kullanımının gelişmesi, yarıcılarının biçimsel haklarının yaygınlaşması, mülk sahibi köylülerin sayısının artması kırsal nüfusa yeni geniş ufuklar açmıştır. Yeni bir ekonomik düzenin geleceği gitgide daha sık modern ekonomik yapılara bağlanmaktadır. Başka türlü söylemek gerekirse, köylülerin durumunda derin değişiklikler saati ve kırsal bölge emekçilerinin büyük toprak sahiplerinden ve diğer sömürücülerden gelen her türlü baskı biçimlerine karşı artan bir direnç gösterme saati gelmiştir.

Çalışan nüfus içinde ücretlilerin yüzdesi

Orta-Doğu ve Arap ülkeleri	Doğu ve Güney-Doğu Asya		Kara Afrika					
	Bütün ekonomide	Tarımda	Bütün ekonomide	Tarımda				
Küveyt	82	75	Singapur	73	33	Liberya	22	11
Lübnan	63	43	Seylan	60	55	Gana	20	10
Cezayir	62	59	Malaysiya	50	45	Zambiya	16	3
Tunus	53	33	Pakistan	34	28	Kongo-Kinşasa(*)	15	5
Birl. Arap. C.	49	35	Filipinler	32	14	Senegal (*)	10	4
Libya	48	19	Hindistan	30	25	Nijerya	9	2
Fas	35	20	Endonezya	28	20			
Suriye	28	10	Birmanya	20	15			
Irak	25	15	Kamboç	12	2			
Sudan (*)	9	6	Tayland	12	3			

(*) Tahmini

Kaynak: Mirovaia ékonomika i mejdounarodnyé otnoçénia dergisi, No: 11, 12. 1970

II

Marksizm-leninizm, sosyalizmi inşa eden veya etmiş olan ülkelerin deneylerince de desteklenerek köylü-tarım sorununu çözümlemek için geçerli bir çözüm yolu sağlamıştır. Köylü-tarım sorunu üzerine olan marksist-leninist teori ve devrimci pratik, **sosyalizme geçişin zorunlu koşulu olan ve gerçekten sağlam bir devrimin zafesini garanti eden işçi sınıfının, köylülük ile ittifakından hareket eder.**

Diğer yandan gelişmekte olan ülkelerde, durumun bir çok orijinal unsurları da içerdiği açıktır. Bununla beraber, bu ülkelerde de istisnai bir durum yoktur; çünkü, proletarya ile köylülüğün ittifakı sorunu, marksistler tarafından, her ülkenin tarihsel özellikleri ve içinde bulunduğu gelişim aşaması kılı kırk yarararak incelenmeye başlanarak her zaman ortaya konulmuş ve çözümlenmiştir.

Sömürgeci boyunduruğundan kurtulmuş Asya-Afrika ülkelerinin bir çoğunda, proletarya partisinin köylü sorunu karşısındaki muhtemel tavrı ortaya konulmaya çalışıldığında: işçi sınıfının sadece sayısal azlığından değil, fakat burjuvaziye ve köylülük için büyük toprak sahiplerine karşı mücadelesindeki deney eksikliğinden, yetersiz örgütlenme düzeyinden, sınıf bilincinin az gelişmişliğinden, büyük kararsızlığından ve kırsal ekonomi ile olan sıkı bağlarından, ilkel, kabile, kast, v.d. kalıntılarının damgasından, proletaryayı derinliğine bölen dinsel ve dilsel engellerin varlığından doğan göreceli zayıflığının hesaba katılması gerekmektedir.

İşte bu nedenden gelişmekte olan ülkelerin bir çoğunda işçi sınıfı köylülüğün kurtuluşu hareketinin başını çekmek için daha henüz yeterince hazırlanmamıştır. Bu nedenle kırsal bölgelerde siyasal hegemonya çeşitli eğilimlerdeki burjuva ve küçük - burjuva milliyetçi çevrelerde olup, kentlerden uzak bölgelerin çoğunda ise büyük toprak sahipleri, geleneksel kabile şefleri ve devlet görevlileri, cahil ve okuma-yazma bilmeyen bir köylülük içinde hemen hemen sınırsız bir etki gücüne sahiptirler.

Bu koşullar içinde, işçi sınıfının köylülük ile ittifakı bazı özel nitelikler kazanmaktadır. Köylülük burada, sanayi veya sanayi-tarım ülkelerindeki köylülüğe göre daha önemli bir rol oynamaktadır. Kapitalist-olmayan gelişme yolundaki ulusal kurtuluş devrimlerinde; yada başka türlü söylemek gerekirse, burjuva demokratik devrimlerinden sosyalist devrimlere geçiş yolunda olan ulusal kurtuluş devrimlerindeki işçi sınıfının, sosyalist perspektif çerçevesi içindeki -tamamen gerçekçi- öncü rolüne gelince, bu rol iki türlü belirmektedir: bilimsel sosyalizm ideolojisinin, sosyalist dünyanın

-maddi ve ekonomik olanaklar da dahil-, devrimci demokrasi üzerindeki uluslararası işçi ve komünist hareketinin uygun ve tesirli biçimlerinde, **uluslararası** güç olarak; ve aynı zamanda anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketi ve köylü hareketinin akışı doğrultusunda **ulusal** işçi komünist hareketinin gittikçe artan etkisi biçiminde.

Marksist-leninist partiler, küçük-burjuva psikolojisinin hakim olduğu son derece çetin koşullar içinde, sosyalizmin etkisini yerleştirmek için mücadele etmek zorundadırlar. Diğer bir zorluk ta bu ülkelerin bir çoğunda işçi sınıfının, siyasal bir yönetim ve açıkça proleter bir örgütlenme biçiminde bağımsız olarak varlığını her zaman gösterme olanağında olmayışıdır.

Dünya sosyalist sisteminin gittikçe artan rolü gözönüne alınır sa, sömürgeci boyunduruğundan kurtulmuş ülkelerin devrimci güçleri, kapitalizmin gelişip sosyalizme geçiş için bütün gerekli koşulların bir araya gelmesini ve güçlü bir işçi sınıfının oluşumunu bekleyemezler. Bu nedenle emekçi köylülüğe dayanarak ve kırların ve kentlerin «plebleri» (halk kitleleri) aracılığıyla sosyalizmin gelecekteki zaferine en fazla olanak sağlayacak bir yol çizmeyi denemektedirler. Bu olanaklı mıdır? Gerçekten de bundan önce bu görev hiç bir zaman böyle ortaya konulmamış ve bu açıdan ve bu ölçüde çözümlenmemiştir. Ancak Büyük Ekim Rus Sosyalist Devriminin deneyi — göreceli olarak az sayıda fakat iyi örgütlenmiş, siyasal olarak bağımsız ve deneyli — bir işçi sınıfının büyük köylü kitlelerini sosyalist devrim yoluna sokmasının ve bu devrim ilerledikçe köylü-tarım devriminin, ulusal kurtuluş ve anti-emperyalist hareketin görevlerini de gerçekleştirdiğini göstermesi bakımından bunun teorik olarak -o zaman ki dünya ve Rusya koşulları unutulmadan- olanaklı olduğunu kanıtlamaktadır.

Rusya işçi sınıfı, Sovyet iktidarı sayesinde, yani marksist-leninist bir partinin proletarya diktatörlüğü sayesinde, ülkede her zaman için azınlıkta olmasına rağmen; köylülüğün, zanaatkarların büyük kitlesini, kısacası pazar için üretim yapan küçük üreticiler kitlesini kesinlikle kendisine bağlamıştır.

Kapitalizmin genel krizi ve sosyalizme geçiş çağı olan çağımız — köylülük karşısında doğru bir marksist-leninist politika uygulamak koşuluyla — işçi sınıfının sayıca azınlıkta olmasına rağmen bazı ülkelerin köylü kitleleri üzerinde etkisinin artmasını kolaylaştırmaktadır.

III

Köylülüğün sosyalizme karşı ve bunun sonucu olarak ta, devrimci öncü birliğin köylülüğe karşı tavrı konusunda birbirine taban tabana zıt iki hatalı görüş vardır.

Birinci görüş; köylünün ancak, sosyal yapısı gereği, kendine özgü tavrı terkettiği zaman sosyalizm için mücadele edeceğini ve ancak tarım yada kent işçisi olduğunda, proletaryanın görüşlerini kendi görüşleri olarak kabul edeceğini ileri sürer. Bu görüş, köylülük karşısında pasifizme ve sosyalizm için mücadelede yerinin ve potansiyel rolünün anlaşılmasına yol açar. Bu geleneksel sosyal-demokrat görüştür. Rusya'da bu görüş, G. Plekhanov tarafından «Proletarya ve Köylülük» eserinde ifade edilmiştir. Plekhanov, bu konuda özellikle şunları yazmaktaydı: «Küçük çiftçinin sosya-demokrasiye bağlanması için temel bir psikolojik koşul gereklidir: küçük çiftçi, küçük toprak mülkiyetinin artık eskidiğini ve üretim araçlarının özel mülkiyetinin yerini sosyal mülkiyete terketmesi gerektiğine inanması zorunludur. Başka türlü söylenirse, küçük üretici görüşünü terketmesi ve proletaryanın yerini benimsemesi zorunludur. Bu koşul yerine geldiğinde, sosyal-demokrasi elbette ki onu saflarına kabul etmeye hazırdır. Bundan da fazla olarak, kendisi için alışılmadık bu yeni görüşe ulaşmasını propaganda ile kolaylaştırmaya da hazırdır. Fakat bu geçiş gerçekleşmedikçe, küçük çiftçi, küçük üretici olarak varlığını sağlamak için gerekli tedbirleri istedikçe, sosyal devrime değil, fakat büyük sermayenin muzaffer yürüyüşünü ve yayılışını geciktiren bazı sosyal reformlara özlem duydukça, o bir sosyalist değildir ve sosyalistler arasında yapacak hiç bir şeyi yoktur. Eğer sosyal-demokrasi bu özlemleri desteklemeyi kabul etseydi, kapitalizmin gelişimini frenlemek değil, fakat bu gelişimden sosyal devrim çıkarına yararlanmak olan bizzat kendi temel görevi ile kaçınılmaz bir çelişkiye düşerdi.»⁽⁴⁾

Bu satırlar günümüzden 70 yıl önce yazılmıştır. Bu satırlarda ifade edilen görüş, Avrupa sosyal-demokrasisi tarafından, genel olarak köylülüğe ve özel olarak ta sömürgelerin köylülüğüne karşı kabul edilen tavidir. Bu görüş her zaman canlıdır. Dün olduğu gibi bugün de, bazı Avrupa ülkelerinin tarihsel deneyini mutlaklaştırmakta, sosyalizme geçiş kavramını, sadece ve sadece ve hangi koşullarda olursa olsun, ancak gelişmiş kapitalist toplumdaki geçerek olacağını «onaylamaktadır». Köylülük ile ilgili bu sosyalist tavır tamamen soyuttur, çünkü mücadele koşullarına, somut duruma, ulusal tarihsel özelliklere bağlı değildir. Anti-emperyalist, köylü-tarımsal, ulusal kurtuluş devriminde sömürgeci boyunduruğundan kurtulan köylülüğün gerçek rolünü tanımamaktadır. Bu nedenle de sözde kalmıştır, çünkü eskiden sömürge olan tarım ülkelerinin temel özelliklerini sosyalist doğrultunun bu ülkelerde başlangıçta sosyalizmle hiç bir ilgisi bulunmayan demokratik, köylü, ulusal kurtuluş ve anti-emperyalist hareketlerin gelişim çerçevesi içinde olanaklı olduğunu bütünüyle ihmal etmiştir. Fakat az sayıda bir sosyalist öncügüç, eğer devrimci sürecin kuyruğuna takılmak

istemiyorsa bütün sübjektif ve objektif koşulların bir araya gelmesini beklemeden bunları desteklemek, örgütlemek yada başını çekmek zorundadır. Sosyal-demokrasinin görenekçi tavrı, devrimci hareket tarafından uzun zamandan beri reddedilmiştir, çünkü bu tavrı Asya-Afrika ülkelerinde hiç bir zaman geçerli olmamıştır. Bu konuda bolşeviklerin Rus devrimlerindeki tarihsel deneylerine, leninist tarım programına, Komünist Enternasyonal'in eylemlerine, özellikle sömürgeleştirilmiş tarım ülkelerindeki köylü hareketi ile sosyalizm arasındaki karmaşık sorunu ilk kez yeni hatlarla ortaya koyan Komintern'e çok şey borçluyuz.

Tarım ülkelerindeki devrimci hareket, tamamiyle zıt fakat birincisi kadar tek boyutlu bir kavrama da belli ölçüde kulak vermiştir. **Bu görüşe göre**, köylülük, bütünüyle sosyalizmin tutarlı ve inanmış bir taraftarıdır. Bu görüşe, Orta-Doğu Arap ülkeleri, Afrika ve Asya ülkelerinin ulusal demokrasi metinlerinde rastlanmaktadır. Diğer, burjuva ve küçük-burjuva tabakaların da aktif olarak yer aldıkları gibi, köylülüğün de hayati çıkarlarının bağlı bulunduğu tamamen demokratik dönüşümler birinci plana geçtiği zaman, bu görüş uygun bir ortam bulmaktadır. Toplumun en kalabalık kesimi olarak köylülüğün; ulusal bağımsızlık hareketine, toprak için mücadeleye —özellikle bu mücadele silahlı savaş karakteri kazanınca— katkısı, köylülüğün demokratik aşamadaki devrimciliğini olağana aykırı bir biçimde sosyalist aşamaya da transfer etmenin, yani, bu devrimciliği daha aşağı bir düzeyden niteliksel olarak daha yüksek bir düzeye mekanik olarak transfer etmenin temeli olmaktadır. Bu durumda da köylülüğün komüncü ve klancı geleneklere, islamın, budizmin, katolikliğin sosyal ilkelerine bağlılığı sanki sosyalizme sadakatının bir kanıtı olarak kavranmaktadır. Bu doktrinler, köylülüğü idealize eden ilkel sosyalizm çizgilerini önemli ölçüde yitirmekle beraber gelişmekte olan ülkelerin bir çoğunda gerçekten de çok etkilidirler.

Buradan da işçi sınıfının köylülükle ittifakı ve her birinin sosyalizm için mücadelede oynayacakları rol konusunda özel bir görüş doğmaktadır. Bu görüşte, proletaryanın önemi, sosyalizm için mücadelede öncü güç olarak rolü, en aza indirgenmektedir. Bazı hallerde -dolaylı yada dolaysız olarak- işçi sınıfı ile köylülüğün sosyalizme bağlılığı özdeşmiş gibi gösterilmekte bu da sonuç olarak sosyalizmin kuruluşunda işçi sınıfına ve köylülüğe özdeş görevleri yüklemektedir. Bu görüşe göre proletaryanın hegemonyası söz konusu değil, fakat köylülük ile proletaryanın hep beraber yönetici rolü söz konusu olmaktadır. Böylece de köylülük, çoğunlukla, ulusal sermayenin yurtsever unsurlarını da içeren geniş bir blokun başına yerleştirilmektedir.

Bu tavrın bir diğer çeşidi de şöyledir: proletaryayı kapitalist üretim sürecinde yeri kesinlikle tanımlanmış bir sosyal sınıf olarak değil de, bütün yoksulların, bütün sömürülenlerin ve bütün varını-yoğunu yitirmişlerin bir kümelenmesi olarak, yani kelimenin bizzat kendi anlamındaki işçi sınıfını değil, fakat köylülüğü, küçük-burjuva tabakaların bazı temsilcilerini ve entelijansiyayı da kapsadığını ileri süren anti-bilimsel görüş. Bu görüş giderek, emperyalizm tarafından ezilen ulusların bütünü —yani bu uluslar içindeki sömürücü sınıflar da dahil olmak üzere— proleter uluslar olarak nitelendirmektedir (Örneğin Mali'li ulusal demokratlardan Idrissa Diarra, Madeira ve Modibo Keita ve diğerleri, proletaryayı böyle kavramaktadırlar). Böylece de proletaryanın öncü rolünün sınıfsal anlamını yitirdiği, belirsiz bir duruma geldiği açıktır. Bu görüş bununla da kalmıyarak köylülük ve işçi sınıfının, bütünü ortak yönetimi çerçevesini de aşarak «halkın emekçi güçleri», «sömürücü-olmayan sermaye», «ulusun olumlu eylemi» v.d. gibi çok daha bulanık düşüncelerle çakışmaktadır.

Bununla beraber ulusal demokratların işçi sınıfı ile köylülüğün ittifakı konusundaki doktrinlerinin bazı çeşitleri marksizme karşı olmadıkları gibi, tam tersine belli bir evrim olanağını da taşımaktadırlar. Proletaryanın, üretimdeki sosyal hayattaki ve sınıf mücadelesindeki yeri tarafından tayin edilen görevinin yani sosyalizme özlem duyan bütün devrimci güçlerin liderliği olan tarihsel görevinin bütünüyle bilincinde olmamakla beraber, bu görüşlerin proletaryanın devrimci karakterini kabul ettiklerini kaydetmek önemlidir. Anti-emperyalist ulusal kurtuluş devrimleri derinleştikçe bu çeşitten görüşler mücadelenin gerçek seyrinin basıncı ile marksizme doğru evrimleşebilir.

Fakat küçük-burjuva milliyetçi siyaset adamlarından ve ideologlarından oluşan bir diğer ekolün varlığını unutmamak gerekir. Bunlar köylülüğün devrimciliğini proletaryanın karşısına, yukarı bir tipin aşağı bir tipe karşı devrimciliği olarak açıkça çıkarmakta ve hatta bazen kent proletaryasının devrimciliğini bütünüyle reddetmektedirler. Örneğin Frantz Fanon'un kitabı «Yeryüzünün Lanetlileri» kitabı, gerçekten sağlam bir sosyalizmin yeryüzünde kurulabilmesinin, ancak köylülerin komünöter (ortaklaşacı) geleneklerine bağlılıkla olanaklı olduğunu ve işçi sınıfının «batı», «kent» ve «burjuva» tehlikeli uygarlığının bir bölümü olduğunu, bunun sonucu olarak ta sosyalist düşüncelerin taşıyıcısı olamayacağını ileri sürmektedir. Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin, Frantz Fanon'un doktrinine bu noktada yakın bazı teorisyenleri de köylülüğün çıkarlarını işçi sınıfının çıkarlarının karşısında göstermekte ve böylece bizzat «proletarya» kavramını bozmaktadırlar.

İşçi sınıfının köylülükle ittifakı konusundaki özel durumunu inkar eden başka görüşler de vardır. Bu görüşler, maoizme, özellikle silahı ve gerilla mücadeleleri olmak üzere köylü mücadeleleri metodlarını mutlaklaştıran eğilimlere bağlıdır. Maoizm, kırlardaki silahlı mücadele biçimleri ile kentlerdeki işçi sınıfının mücadele biçimlerine, gereğinde -uygun koşullarda- silahlı mücadele biçimlerini bağlama gerekliliğini ihmal etmektedir. Maoist görüş, büyük sanayi proletaryasının engin devrimci enerjisini ve siyasal deneyini önemsemeyerek kentleri gericiliğin kaleleri olarak kabul etmekte ve kentlerin, ayaklanan köylüler tarafından «kuşatılmasını» önermektedir. Bundan da başka, Maoist görüş, proletaryanın köylülükle ittifakının enternasyonal yönünü de, yani tarım ülkelerindeki devrimci hareketlerin uluslararası komünist ev işçi hareketi ile ve gelişmekte olan ülkelerin dünya sosyalist sistemi ile sağlam ilişkiler kurmaları gerekliliğini de tamamen ihmal etmektedir.

Hangi durumda olursa olsun ve değişik ölçülerde ve değişik sonuçlarda da olsun proletaryanın köylülük ile ittifakının reddedilmesi yada sosyalist devrime geçiş ve toplumun yeniden kuruluşu sürecinde bu ittifakta proletaryanın hegemonyasının reddedilmesi, şu faktörlerden ileri gelmektedir: köylülüğün bütünlüğü içinde idealize edilmesi; köylülüğün ilkel komünizmin ideallerine, doğal ve saf bağlılığının romantik abartılışı; köylülüğün sosyalizme karşı tavrının analizinde en temel problemin unutulması: **köylülüğün sosyal ve sınıfsal farklılaşması.**

IV

Marksizm-leninizm, birbirine taban tabana zıt olan, incelediğimiz bu iki görüşün bilimsel ve gerçekçi olmadığını kabul eder. İşçi sınıfının emekçi köylülük ile beraber sosyalizm için mücadele etme olanağını inkar eden görüşü reddeder; çünkü böyle bir görüş köylülüğü, burjuvaziye teslim etmekte ve proletaryayı en güçlü müttetikinden yoksun bırakmaktadır. Marksizm, köylülüğün devrimciliğinin popülist ve romantik abartılışına da, köylülüğü, sosyalizmin en kararlı savunucusu olarak kabul eden görüşe de karşı çıkar; çünkü böyle bir görüş, sosyalizm yerine en iyi halde bir, küçük-burjuva radikalizmi veya anarşizmi, en kötü halde de bir burjuva reformizmi yerleştirir.

Marksizm-leninizmin klasikleri; köylülük, feodal boyunduruğa, ticaret ve tefeci sermayesinin sömürüsüne, ulusal ve sömürgeci baskıya karşı çıktığı her durumda; proletaryanın, köylülüğün bu hareketlerini desteklemesini sürekli olarak tavsiye etmişlerdir. Siyasal iktidarı fethetmeye çalışan bilimsel sosyalizmin partisi, küçük köylüyle ittifak kurmak zorundadır. «Sosyalist parti tarafın-

dan siyasal iktidar yakın bir gelecekte fethedilecektir. Fakat siyasal iktidarı ele geçirebilmek için bu parti önce kentten köye geçmek zorundadır, kırlarda bir güç olmak zorundadır.» Engels, geçen yüzyılın sonunda (1894) Almanya ve Fransa konusunda böyle yazıyordu. (5)

«Rus sosyal-demokrasisinin tarım programı»nda Lenin şu düşüneyi formüle etmişti: «Tarım işçilerimizin ve yarı-proleterlerimizin daha sonra sosyalizme geçmelerini kolaylaştırmak için, sosyalist partinin küçük köylülük için 'mümkün olan herşeyi' yaparak, acil çözüm bekleyen ve karışık 'yabancı' (proleter-olmayan) sorunların çözümlenmesine katkıda bulunmayı reddetmiyerek, bütün emekçi ve sömürülen kitlenin kendisini, önderi ve temsilcisi olarak görmesini öğreterek, **şimdiden itibaren** küçük köylülük lehine 'müdahale etmesi' son derece önemlidir.» (6)

Proletarya sosyalizm için mücadelesinde gerçekten de müttefikler kazanmak isteyecektir. Fakat, köylülüğü desteklerken, onunla ittifak kurarken, onun devrimci mücadelelerinin başını çekmeye gayret ederken, köylülüğün ikili yapısını ve bünyesinde oluşan sınıfsal farklılaşmayı her zaman dikkate almak zorundadır.

Derinliğine sınıfsal farklılaşma, son tahlilde köylülüğün ortak bir mantaliteyi belli ölçülerde muhafaza etmekle beraber, tek bir sınıf olarak varlığının yitmesi ile sonuçlanır. Köylülüğün içinden bir yandan kır burjuvazisi, sömürücü bir tabaka çıkarken; diğer yandan topraksız tarım işçileri, kır proleterleri çıkar. Bu tabakaların sosyal durumları artık iki-terafı değildir; bunlar artık sınıfsal düşmanlar olarak kendi aralarında, objektif olarak, mücadele içindedirler. Köylülüğün iki-terafı sınıfsal yapısı daha henüz bütünüyle toprağını yitirmemiş ve proleterleşmemiş yoksul köylülerde ve özellikle orta köylülerde etkisini devam ettirir.

Gelişmekte olan tarım ülkelerindeki bugünkü karmaşık durumun nedeni, feodal sömürü ile kapitalist sömürüye aynı anda mücadele verilmesinden doğmaktadır. Lenin, köylülüğün iki sınıf savaşımdan bir çok kez söz etmiştir. Bir yandan, köylülüğün bütünüünün birleştiği, feodal kalıntılara karşı savaş ve diğer yandan köylülüğün bölünmesine yol açan, kırlardaki kapitalist sömürüye karşı savaş.

Kapitalist eğilimlerin tehlikesinden habersiz büyük köylü kitleleri özellikle köylü hareketlerinin başlangıcında- bütün dikkatlerini ve güçlerini tamamen anti-feodal mücadelede yoğunlaştırır. İşçi sınıfının tarihsel görevi ise işte bu anda köylülüğün anti-feodal bütün hareketlerini kesinlikle desteklerken, demokratik kitle

hareketi içinde sosyalizmin en tutarlı savunucusu olma karakterini yitirmemesindedir. Bu nedenle proletarya siyasal ve örgütsel bağımsızlığını, kapitalizme karşı mücadelede bir sınıfsal taban oluşturan proleter ve yarı-proleter unsurları genel köylü hareketi çerçevesinde siyasal bir güç olarak düzenlemek ve birleştirmek yeteneğini muhafaza etmelidir. Marksizm-leninizmin klasikleri sorunu işte böyle kavriyorlardı.

V

İşçi sınıfının ve köylülüğün ittifakı ile ilgili marksist-leninist doktrin, gelişmekte olan ülkeler için de bütün güncelliğini ve etkililiğini korumaktadır. Bu, ülkelerde işçi sınıfının yönetimi için; gerekli koşulların bir araya geldiği mi, yoksa gelişmekte olan şu yada bu ülkede sosyalist doğrultunun ortaya çıkışını, proletarya yönetiminin ulusal kurtuluş ve köylü hareketinin yöneticisi oluncaya dek olgunlaşmasını mı beklemek daha uygundur diye sorulabilir. Gelişmekte olan bir çok ülkede sosyalist doğrultu olanakları ortaya çıktığına yada çıkmakta olduğuna göre —çünkü bu olanaktan kastedilen, uluslararası komünist hareketin kabul ettiği kapitalist olmayan gelişim yoludur— proleteryanın sosyalist dönüşümler mücadelesi ile ilgili sorununu ortaya koymanın artık tam zamanıdır. Bu sorunun bilimsel bir analizinin, gelişmekte olan ülkelerin karmaşık sosyal durumlarını ve önemli derecede farklılaşmalarının gerçekçi bir değerlendirmesini gerektirdiği açıktır.

Proleteryanın gelişmekte olan ülkelerin bir çoğunda henüz yayın edici bir rol oynadığını söyleyemeyiz. Siyasal «gençlik», Kara Afrika ülkelerinin bir çoğunda proleteryanın siyasal ve örgütsel zayıflığı, marksist-leninist partilerin buldukları Asya ve Afrika ülkelerindeki çok zayıf etkileri; bütün bunlar gelişmekte olan ülkelerin bir kısmında daha henüz işçi sınıfının doğrudan hegemonya olanağının oluşmadığını göstermektedir. Bu durumda söz konusu olan, işçi sınıfının bütün alanlarda **daha sonra** etkisinin büyümesini elde etmek, işçi sınıfının yakın bir tarihsel gelecekte yönetici rol oynayacağı koşulları yaratmaktır.

İşçi sınıfının, köylülüğün ve kent küçük-burjuvazisinin yönetimini eline alıncaya kadar rolünün artmasını sağlayan yollar, bugün düne göre çok daha çeşitlidir. Önlerinde kapitalist-olmayan gerçek gelişim perspektifleri olan ülkelerin çoğunda, siyasal yönetimin her renkten ulusal devrimci çevrelerin elinde olduğu bilinmektedir. Ulusal demokrasi bütünüyle, özellikle de sol kanadı ile ele alındığında işçi sınıfı ile, bilimsel sosyalizm ile hiçbir temel çelişki taşımamakta ve bilimsel sosyalizmin ve işçi sınıfının etkisinin bir çok

ülkede artmasına ayak bağı olmamaktadır. Ancak şunu unutmamak gerekir ki, bu durum, ulusal demokratik yönetimin; açıkça ifade edilmiş devrimci ve anti-emperyalist karakteri olduğu; ve ne anti-sovyetizm ne de anti-komünizm uygulamaksızın gerçekten sosyalist bir doğrultuyu kabul ettiği ülkeler için geçerlidir.

Proletarya, gelişmekte olan ülkelerin büyük bir kısmında devrimin demokratik aşaması için daha henüz yeterince hazırlanmamış olmakla beraber, etkisi devrimci süreçte gitgide daha fazla kendini hissettirmektedir. İşçi sınıfının ekonomik ve siyasal mücadelesi, sendikaların kitle hareketleri, partilerin yoğun eylemleri ve marksist-leninist grupların olmadığı yerlerde komünist basın, edebiyatın ve programların rolü, bilimsel sosyalizm taraftarlarının müdahaleleri, dünya sosyalist topluluğunun geniş ve çok biçimli etkisi; işte bütün bunlar, ulusal kurtuluş devriminin akışı üzerinde, devrimde önemli yeri olan işçi ve köylülerin öncü tabakaları ve entelijansiya üzerinde hissedilir biçimde yankılanmaktadır.

Her kapitalist-olmayan ulusal demokrasi ülkesinde, ya devrimci yönetimine önceden katılmış yada katılmak özleminde olan devrimci bir entelijansiya vardır. Ulusal demokrat liderler anti-emperyalist durumlarını muhafaza ettikleri, anti-kapitalist eğilimli demokratik reformları kesinlikle gerçekleştirdikleri ölçüde, çıkarları ve görevleri içinde buldukları tarihsel aşamanın ve proletaryanın çıkarları ile objektif olarak çakıştığı ölçüde, verdikleri savaşın mantığı ile emperyalizme ve feodalizme, yabancılarla işbirliği yapan «komprador» büyük sermayeye karşı gelmek ve işçi sınıfı ile ilişki kurmak durumunda kalırlar. Ancak, işçi sınıfının, devrimin başını çekecek duruma gelince, emekçi kitlelere cesaretle dayanarak bu mücadeleyi başka metodlarla yapacağı da unutulmamalıdır.

Devrimci demokrasinin burjuvaziye ve büyük toprak sahiplerini yerlerinden atarak iktidarı ele geçirdiği ülkelerde, pratik eyleminin -çoğunlukla ürkekçe de olsa- belli bir ölçüde emekçi kitlelere dayanmayı araştırdığını göstermektedir. Bütünüyle ele alındığında, ulusal demokrasi ve özellikle sol kanadı burjuva ve reformist eğilimlerden farklı olarak kapitalist-olmayan ülkelerde yada bu yola girmek için canlı bir mücadelenin verildiği ülkelerde sosyal taban olarak ancak emekçilerden başka bir tabana dayanamaz. Bu durumun da onu birçok şeylere iteleyeceği açıktır.

Devrimci ulusal demokratik yönetimlerin sosyal programları, pratik eylemleri, anti-emperyalist sloganları ve çağrıları, sosyalist doğrultusu, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin desteğini önceden safdışı bırakmakta ve işçi sınıfı ile köylülüğün desteğini objektif olarak gerektirmektedir. Devrimci demokrasi bu sınıf ve

tabakalara çok şey borçlanmaktadır. Bu nedenle de işçiler, köylüler, bilinçli ve öncü entellektüeller ve ulusal demokrasiyi etkileyerek yönelişini devrimin zaferi için gerekli yöne doğru eğmek için çalışan marksist-leninist partiler geniş olanaklara sahiptirler. Ulusal demokrasi iktidarının partileri, sosyalist doğrultuya daha kararlı olarak bağlandıkları ölçüde, bilimsel sosyalizmin taraftarları onları bu yönde daha fazla etkilerler ve devrimci demokrasi ile komünistlerin yaklaşması o kadar lehte koşullar içinde gerçekleşir. Ulusal demokrasinin sosyalist doğrultusu, eğer bu demokrasi halkın çıkarlarına tutarlı ve dürüst bir biçimde hizmet ediyorsa, sonunda yöneticiliği işçi sınıfına aktarma eğilimini içerir.

Devrimci demokratlar, proletaryanın yöneticiliği düşüncesini bir anda, hemen kabul edemezler. Bunu kabul etmek için marksist-leninist olmak gerekir ki bir devrimci demokrat ancak emperyalizme, kapitalizme ve gericiliğe karşı uzun bir mücadelenin sonunda bir marksist-leninist olabilir. Ulusal demokrasi, ideolojik planda da evrimleşmektedir. Komünist ve İşçi Partilerinin Uluslararası Kongresinde (1960) ilk kez formüle edilen ve gerekçeleri belirlenen ve emperyalizme karşı onunla beraber mücadele verilmesi gerekliliği ilk kez kabul edilen ulusal demokrasi kavramı, bugün on yıl öncesi gibi değildir. Herşeyden önce kendi anti-emperyalist ve sosyal deneyinin, dünya sosyalist sisteminin, bilimsel sosyalizmin deneyi ile etkilenmiştir. Sağlam devrimci demokratların mücadelelerinin sonraki aşamalarında bizzat kendi deneylerinden ve sosyalist ülkelerin deneylerinden esinlenerek, bilimsel sosyalizme, marksizm-leninizme ulaşabilecekleri olanağı yitmemiştir. Kapitalist-olmayan ülkelerin komünist partileri, bu olanağı gerçek ve elbette ki en çok arzulanan bir şey olarak kabul etmektedirler. Fakat bu on yılın deneyleri, aynı zamanda ulusal demokrasinin bazı grup yada kişilerinin burjuvaziye ve gericiliğe doğru evrimleşme olanakları olduğunu da göstermiştir.

Böylece, gelişmekte olan ülkelerdeki işçi sınıfının ve komünist hareketin bugünkü durumunda, ulusal demokrasinin bir çok devletlerde, sosyalizmin belli başlı müttefiklerinden olabileceği, devrimci süreç üzerinde olumlu bir etki yaratabileceği, fakat bunun daha etkili olabilmesinin ancak marksist-leninistler ile devrimci demokratlar arasında daha sıkı bir işbirliği ile olanak kazanacağı ortaya çıkmaktadır.

Marksist-leninist partiler, köylüler ve kentlerin orta tabakaları ile ittifak içinde bulunan ve uygun anda lehte olan objektif ve sübjektif koşullardan yararlanarak kapitalist gelişmeyi durdurabilmesi ve toplumu sosyalist gelişme yoluna sokabilmesi için, top-

lumun demokratik dönüşüm sürecini proletaryanın yönetmesini her zaman istemişlerdir. Diğer yandan, bir çok Asya ve Afrika ülkesinde kapitalist-olmayan yolu açmış olan bugünün ulusal demokratik dönüşümleri, bizzat proletaryanın yönetimi olmaksızın gerçekleşmiş, bu da dönüşümlerin daha yavaş, daha küçük ölçüde ve başka özel koşullarda -güçlüklerle ve iç krizlerle beraber- belirmesine yol açmıştır.

Toplumun kapitalist-olmayan dönüşümüyle beraber, ulusal demokrasi de değişikliklere uğramaktadır. Öncü unsurları sosyalizme gittikçe artan bir özlem ifade ederlerken bizzat hayat, onların şu büyük tarihsel gerçeği gittikçe daha derinliğine anlamalarını sağlamaktadır: **sosyalist idealler ancak bilimsel sosyalizmin temeli üzerinde pratikte gerçekleştirilebilir, yani marksist-leninist partilerle işbirliği içinde, dünya sosyalist topluluğu ile sıkı bir ittifak içinde gerçekleştirilebilir.** Devrimci güçlerin işte bu birliği, sorunu bütünüyle olduğu gibi, sosyalizme geçiş hızları ile ilgili özel sorunu da çözümler. Aralarındaki bütün farklara rağmen ekonomik ve sosyal olarak geri kalmış Asya-Afrika tarım ülkelerinde devrimin kapitalist-olmayan, daha sonra da sosyalist aşamalarına geçiş, toplumun çoğunluğunu oluşturan emekçi köylülüğün anti-emperyalist potansiyeli ile büyük ölçüde tayin edilen bir siyasal olasılıktır. Bu potansiyel, emekçi köylülüğü eğitme ve örgütlemeye, emekçi köylülüğün içinde yarı-proleter ve tarım proletaryasının durmaksızın artan sayısı kadar önemlidir. Köylülüğü, öncü siyasal güçler tarafından örgütlemeksizin ve eğitmeksizin, kırlara ulaşılmaksızın sosyalist dönüşümlerin hiçbir çeşidine geçmek olanaksızdır. Bu olmaksızın, bir tarım ülkesinde siyasal iktidar, ne fethedilebilir nede korunabilir. Küçük köylünün kararlı desteği olmaksızın, küçük köylü ile sıkı bir ittifak olmaksızın bir tarım ülkesinde bir sosyalist dönüşümler programını gerçekleştirmek olanaksızdır. Bu, bir çok ülkenin ve partinin uzun deneyleriyle kanıtlanmıştır.

Lenin'in bu sorun karşısındaki tavrı son derece açıktır. Ve bu tavır, her zaman için istisnai bir önem taşımaktadır. Lenin, sadece dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun önce anti-emperyalist olan hareketinin sonunda kapitalizme karşı çıkacağını ortaya koyan teoriye sağlam kanıtlar getirmekle kalmamış, fakat hayati çıkarları için devrimci mücadeleye giren küçük-burjuva tabakaların, yani herşeyden önce köylülerin, «aynı şekilde kaçınılmaz olarak... önyargılarını, gerici fantezilerini, zayıflıklarını ve hatalarını da harekete getireceklerini; fakat **objektif olarak sermayeye karşı savaşacaklarını**» göstermiştir.⁽⁷⁾

Lenin'in «küçük-burjuvaziden» anladığı, sadece burjuva sınıfının alt kesimi değil, fakat daha çok geniş bir insan hazinesi,

sınıf açısından şekilsiz bir kitle, temelde köylü olan bir «malzeme»dir. Yeni sınıflar, gözlerimizin önünde, bu malzemeden hareketle oluşmaya başlamaktadırlar. Asya ve Afrika ülkelerinin köylüsü, hemen hemen aynı isteklerle, emperyalizme ve feodalite kalmıntılarına karşı mücadele ederken, aynı zamanda kırlara dıştan nüfuz eden yada dereceli olarak kırlarda oluşan, yerli olduğu kadar yabancı sermayeye de karşı mücadele etmek zorundadır.

Köylülüğün pre-kapitalist baskı altında tutulması hiçbir zaman şimdiki kadar kapitalist sömürü ile birleşmiş değildir. Bütün bunlar, köylünün, yoksul emekçinin, yarı-proleterin —Asya ve Afrika kırlarının karakteristik unsurları— objektif olarak kendiliğinden (spontane) anti-kapitalist olmalarını zorunlu kılmaktadır.

Artık söz konusu olan, köylü hareketlerinin sadece objektif olarak anti-kapitalist karakterli olmaları değildir. Sermaye, köylünün eski düşmanları kadar -büyük toprak sahibi ve tefeci- yeni tip köy sömürücüleri ile de vücut buldukça, gelişmekte olan kapitalizme karşı emekçi köylü gitgide daha bilinçli bir tarzda sübjektif olarak ta karşı çıkmaktadır. Komünistler —işçi sınıfının öncüleri— ve devrimci demokratlar —radikal demokrasinin öncüleri— farklı derecelerde ve farklı biçimlerde, bu köylünün çıkarlarını yansıtmaktadırlar.

Tutarlı ulusal demokrasi, sadece emperyalizme ve feodalizme karşı mücadele eden bir güç değil, fakat, aynı zamanda sermayeye de saldıran bir güçtür. Ulusal demokrasi eğer sadece kendini sömürgeci ve feodal rejimi ortadan kaldırmakla sınırlasa idi, kapitalizmin önündeki güçlükleri kaldırmış olur ve kendisi de ortadan kalkardı. Ulusal demokrasinin o zaman hiç bir «sosyalist seçeneği» olamazdı. O durumda, marksist-leninist partilerle ve bilimsel sosyalizmin taraftarları ile de hiçbir işbirliği perspektifi olamazdı.

Sermayeye hücum ederek, kapitalist-olmayan gelişme yoluna girmek olanaklıdır. Fakat sosyalizme geçmek ve sonra da sosyalizmin zaferini sağlamak için sermayeye hücum etmek yetmez. Bunu yapabilmek için, sosyalist toplumu inşa etmeyi bilmek, sosyalizm ve komünizmi inşa etmenin dev deneyini bilimsel olarak özümlemek ve bunu somut ulusal duruma uygulayabilmek gerekir; kısaca, bilimsel sosyalizmin sağlam ve militan bir taraftarı olmak, marksist-leninistlerle birleşik bir cephe oluşturmak gerekir.

Proletarya yönetiminin bu günkü temel görevi, bütün ilerici güçleri anti-emperyalist ve anti-kapitalist tek bir cephe içinde birleştirmektedir. **Bu blok, anti-emperyalist, anti-feodal, anti-kapitalist ulusal kurtuluş hareketini gerçekten yöneten herkesi birleştirecektir.**

ren ve doğrudan hedefi, herşeyden önce ilerici güçleri geniş emekçi kitleleri üzerine «kanalize etmek» olan bir blok olmalıdır.

Bugün ulusal devrimin bütün olanaklarından yararlanmaya çalışan işçi sınıfı, marksist-leninist partiler, marksizm-leninizmin proletaryanın yönetici rolü üzerine olan temel tezinden vazgeçmezler.

VI

Ulusal demokrasi, köylü kitlelerini neye çağırmaktadır? Siyasal öncü gücünün toprak ve tarım programı nedir? Cevap, devrimci sürecin bu günkü aşamasında nasıl anlaşıldığı ve ulusal kurtuluş devriminin sonraki gelişiminin nasıl anlaşıldığı ile şartlanmıştır. Bir çok genç devlet, emekçi kitlelerin çıkarlarına cevap veren sosyo-ekonomik dönüşümleri gerçekleştirerek, kapitalist-olmayan gelişim yolunu izlemekte yada izlemeye hazırlanmaktadır. Toprak sorunu konusunda tedbir almaktadırlar: Mısır'da ve Suriye'de önemli toprak reformları yapılmış, Sudan'da, Somali'de ve Cezayir'de aynı şekilde toprak reformlarına girişilmiş, Brazzaville Kongo'sunda topraklar kamulaştırılmıştır. Büyük toprak mülkiyeti Birmanya'da ortadan kaldırılmış, Irak'ta ise kaldırılma yolundadır. Yemen Halk Demokrasisi Cumhuriyetinde, derinlemesine anti-feodal bir toprak reformu devam etmektedir. Ulusal demokrasi, kırsal alanları feodalizmden temizlemekte ve kapitalizmin varlığını tehdit etmektedir.

Marksist literatürde, kapitalist-olmayan gelişim yolu çerçevesinde gerçekleştirilen demokratik dönüşümlerin, temelde sosyalist bir perspektif içinde gerçekleştirdikleri kabul edilir. Söz konusu olan sadece, ilk burjuva unsurlara (Kara Afrika) yada yerli burjuvaziye (Arap ülkeleri, Birmanya) ekonomik ve siyasal açıdan hakim bir sınıf oluşturma yada etkisini artırma yolunu kesen bir politika değil, fakat tersine bu sosyal güçleri zayıflatan bir politikadır. Bu durumda, çok karmaşık ve bazen çelişkili bir biçimde genel demokratik ve sosyalist eğilimlerin birbiri içine nüfuz edişine, aynı bir devrimci sürecin niteliksel olarak farklı iki aşamasının unsurlarının üst-üste yığılmasına şahit olunmakta, fakat genel demokratik ve anti-emperyalist dönüşümler açık bir şekilde hakimiyetlerini göstermektedir; yönetim, bu aşamada işçi sınıfına ve onun siyasi öncü gücüne henüz ait değildir.

O halde, toprak siyasetini ve programını belirlemek için, köylülüğe özgü iki çelişkiden hangisinin tayin edici olduğunu saptamak gerektiği açıktır: köylülük ile feodal, pre-kapitalist ve tarımsal-kapitalist metodlarının taşıyıcıları arasında; veya bizzat köylülüğün

kendi bünyesindeki çelişkilerin tayin ediciliği. Kapitalist-olmayan gelişimin şimdiki aşamasında henüz hakim olan birinci çelişkidir. Bazı ülkelerde ve büyük bölgelerde (devletler, vilayetler, v.d.) bu planda, köylülüğün bütünüyle birleşebileceği devrimci hareketlere uygun belli bir ortam vardır. Diğer yandan, kapitalist-olmayan gelişim, farklılaşmaya, kırsal alanlarda sınıfların ayrışmasına, varlıklı köylülerin ve tarım kapitalistlerinin sömürücü eğilimlerine karşı kırsal nüfusun yarı-proleter ve proleter tabakalarının çoğunlukla ilkel - klanik ve kast ilişkileri ile örtülü gözü açıklığı, birliği ve örgütlenmesi üzerine büyük bir dikkat yoğunlaştırılmasını gerektirir.

Kapitalist yolda olan bir çok ülkelerin (özellikle Asyalı) yüksek derecede bir «kendi benliğinden uzaklaşma» içinde bulunduğu; yani uzun yıllar boyunca sömürgeci ve feodal sömürü sonucu, köylülüğün yıkıma uğradığı, yoksullaştığı ve sınai gelişiminin sömürgeciler tarafından frenlendiği de (Hindistan, Pakistan, Endonezya) hesaba katılmak zorundadır. Varlıklı köylüler tabakasına gelince, bunlar bir çok ülkede daha şimdiden önemli bir sayıya ulaşırken, bazılarında ise daha henüz doğuş durumundadırlar (özellikle Kara Afrika). Bununla beraber kırlarda zayıf farklılaşma ve iyi oluşmuş bir kent burjuvazisinin yokluğu, varlıklı köylülüğü ve ticari ve bürokratik burjuvaziye kapitalist eğilimlerin ulusal ölçüde belli başlı taşıyıcıları ve destekleyicileri yapmaktadır.

Bu çelişkilerden kaçınabilmek için köylülüğün bütünüünün ortak çıkarları için vereceği mücadeleden en fazla biçimde yararlanmak gerekir: yeni-sömürgeciliğe, yabancı tekellerin boyunduruğuna, ortak toprakların (komunal toprakların) plantasyonlar ve maden çıkarma sanayileri tarafından ele geçirilmesine karşı, dolaylı yüksek vergilere karşı, köylülük için uygun taban fiyatları saptanması için, köylülerin belini bükmeyecek krediler için, satış ve tüketim kooperatiflerinin gelişmesi için, v.d. Bütün bunlar, köylülüğün yarı-proleter tabakalarına ve tarım işçilerini, her cinsten kır sömürücülerine karşı kesin bir mücadele için siyasal ve örgütsel planda hazırlanma olanağını sağlar.

Bununla beraber bu sorun, nüanslı bir yaklaşım gerektirmektedir. Asya ve Afrika'da kapitalizmin daha şimdiden tarımda geniş ölçüde ilerlediği ülkeler ve bölgeler vardır. Burjuva toprak reformları sonucu bu ülkelerde feodal ve yarı feodal üretim biçimleri önemli ölçüde zayıflamış, sınırlanmış ve yer yer yok olma durumuna varmıştır. Bu reformlardan yararlananların en başında yerli burjuvazi (iç pazanın genişlemesi, diferansiyel rantın yükselmesi, tarım alanına sermaye akımı, tarım işçilerinin yüksek düzeyde sömürüsü), ondan sonra cılız bir Doğu «junckerleri» tabakası: tarım kapitalistleri ve varlıklı orta

köylüler (toprak kiralayan, pazara sıkı sıkıya bağlı olan ve sık sık ücretli emek kullanan mülk sahibi olmuş eski yarıcılar) gelmektedir. Fakat bu ülkelerde ve bölgelerde bile köylü kitlesi ile pre-kapitalist boyunduruğun, yarı - feodal boyunduruğun taşıyıcıları arasındaki eski çelişkilerin bir çok kalıntısı daha hâlâ yaşamaya devam etmektedir. Topraktan ve işten yoksun kalan ve gerçekte tarımsal üretimden sürülen köylülüğün sayısının arttığı görülmektedir. Tarımsal göreceli nüfus yığılması had dereceye varmakta ve bir sosyal patlama tehlikesi yaratmaktadır. Köylü **toprak mülkiyeti** mülk sahibi sayısına göre artmış, fakat köylünün **topraktan yararlanma** olanağı hemen hemen çok az değişmiş, hatta yararlandığı toprağın yüzölçümü bir çok ülkede azalmıştır. Üzerlerinde büyük kapitalist tarım işletmelerinin kurulduğu topraklardan milyonlarca yarıcı kovulmuştur.

Bazı ülkelerde toprak reformu ölçülerini yada «tavan» olarak adlandırılan toprak mülkiyeti sınırlarını inceleyelim. «Tavan»ın, bizzat reformü büyük ölçüde belirlediğini söylersek, büyük bir hata yapmış olmayız.

Ne bütün toprakların komulaştırılması nede yoksul köylülüğün lehine büyük toprak sahiplerinin topraklarına el konulması söz konusu olmadığına göre, tavan, toprak mülkiyetinin niceliksel ölçüsü olan temel sorunun bir anlamda radikallik derecesinin ölçüsü olmaktadır. Ancak, burada söz konusu olan aritmetik bir ölçü olmayıp, tam tersine, kırsal bölgelerde sınıfsal güç ilişkisini değerlendirmeye yarayan bir sınıf ölçütüdür. Eğer bu ölçüte büyük toprak sahiplerinden alınarak köylülere dağıtılan toplam toprak yüzölçümleri ile ilgili rakamlar da eklenirse genel görünüm çok daha açıklık kazanır. Durum çeşitli ülkelere göre şöyle olmaktadır :

MISIR : 50 yıllarının ortasında ve 60 yıllarının başlarında saptanan yüksek tavanlara göre, bugün saptanan tavanlar, ara tavan niteliğinden olup, son saptanan tavan yüzölçümü 42 hektardır. 1966'ya doğru büyük toprak sahiplerinden, ekilen toplam alanın % 10'u olan, 397.000 hektar alınmıştır; ekilmeyen yada müsadere edilmiş devlet topraklarından 351.000 hektar toprak, 350.000 köylü ailesine dağıtılmıştır (topraksız köylülerin % 40'ı).

Reformun ilerici karakteri açıktır. Diğer yandan, köylülerin büyük toprak sahiplerine para ödememeleri ve kredi, tohum ve makina alanlarında önemli devlet yardımını almaları da reformun ilerici karakterini göstermektedir.

İsrail saldırısı, Mısır'daki tarımsal dönüşümlerin tamamlanmasını engellemiştir. Ekilebilir toprakların belli başlı rezervi Assuan barajı ile değerlendirmeye müsait hale gelen topraklardır.

SURİYE : Bir çok indirimlerden sonra, tavan daha hâlâ göreceli olarak yüksektir: sulanan topraklarda 15 ilâ 55 hektar, diğer topraklarda 80 ilâ 300 hektar. Bu durum, varlıklı köylülerin ürünlerini pazarlamalarını sağlamaktadır. Reform, 1968 yılında büyük toprak sahiplerinden 1.400.000 hektar toprak (ekilebilir tüm toprakların % 25'i) almıştır; 672.000 hektar toprak, 40.000 köylüye dağıtılmıştır, bu ise toprağı olmayan 350.000 köylü ailesinin ancak % 11,1'inin ihtiyacını karşılamıştır.

Bununla beraber, reform, bu ülkede de olumlu bir karakter taşımaktadır; çünkü büyük toprak mülkiyetini önemli ölçüde azaltmış ve ekilir toprakların dörtte birini köylülüğe devretmiştir. Reformun emekçi köylülük için değeri yeni toprakların kullanmaya açılması ile artmaktadır; özellikle Fırat barajı ve büyük bir suni gölün yapımı tamamlandıktan sonra bu durum kendini daha iyi gösterecektir.

IRAK : 1969 yılında yeterince yüksek bir tavan saptanmıştır: sulanan topraklar için 10 ilâ 150 hektar ve diğer topraklar için 250 ilâ 500 hektar. Tavan saptandıktan sonra büyük toprak sahiplerinden 3 milyon hektar toprak (ekilebilir toprakların % 50'si) alınmasına rağmen feodal ve yarı-feodal mülkiyetin Irak kırsal alanlarındaki baskısı bu yüksek tavan ölçülerinden anlaşılabilir. Büyük toprak sahiplerinin ve devletin toprakları (toplam 3,3 milyon hektar) 268.000 köylü ailesine dağıtılmış, bu da topraksız köylülerin % 35'inin bir parça toprak sahibi olmasını sağlamıştır.

PAKİSTAN : Büyük toprak sahiplerinin ve burjuvazinin iktidarda olduğu Batı Pakistan'da 1963 yılında çok yüksek bir tavan saptanmıştır: sulanan topraklar için 200 hektar, diğer topraklar için 400 hektar. Bununla beraber, bu reform bile, 300.000 köylü ailesine dağıtılan 1.200.000 hektar toprağı, Pakistanlı büyük toprak sahiplerinden alabilmiştir. Fakat reformun gerçek değeri önemsizdir: bütünüyle büyük, orta ve küçük toprak sahiplerinin mülkiyetinde olan Batı Pakistan'daki ekilebilir toprakların toplamının sadece % 4,1'i dağıtılmıştır.

Yoğun bir nüfusun yaşadığı Doğu Pakistan'a (bugün Bangladeş Halk Cumhuriyeti) gelince, tavan, sulanan topraklar için 40 hektar, diğer topraklar için ise 48 hektar olarak saptanmıştır. Küçük ve çok küçük köylülerin topraktan yararlanmaları hemen hemen tamamen «bargadar» (köleleştirici bir yarıcılık çeşidi) sistemine dayandığı için, reform, büyük toprak sahiplerinin ve varlıklı köylülerin durumlarını çok zayıf bir biçimde sarsmıştır denilebilir. Yüksek randımanlı ve büyük ölçüde pazar için üretim yapılan entansif tek - ürün (jüt, pirinç) ekimi ile belirlenen bir tarımsal karakteri olan bu bölgede saptanan tavan, reformu daha başlangıcında başarısızlığa uğratan büyük toprak sahiplerinin, toprak fazlalıklarını gözden gizlemektedir.

H İ N D İ S T A N : Hindistan'da dünya köylülüğünün % 25'ini oluşturan 400 milyon köylü yaşamaktadır. Bu ülkenin köylü kitlesi eğer işçi sınıfı ile aynı bayrak altında yerini alırsa, tarihsel ve evrensel önemde bir güç olabilir. Lenin, dünya politikasında Hindistan'ın rolünü ve dünya anti - emperyalist mücadelesinde Hindistan köylüsünün rolünü, işte bu perspektif içinde değerlendirmektedir.

Bazen, Hindistan köy ekonomisinin durgun olduğu ifade edilir. Bu, kısmi, o halde tarafgir bir iddiadır. Feodallerin, İngiliz mali sermayesinin ve yerel işbirlikçileri olan ticaret ve tefeci sermayesinin hakim olduğu 30 yıllarındaki Hindistan tarımı için belli bir bozuluştan, çöküşten söz etmek yanlış değildir. 45 yıl içinde (1901 - 1945) brüt tarımsal üretim ancak % 12 artarken, aynı yıllar içinde nüfus artışı hemen hemen % 45 olmuştur. Bununla beraber, siyasal bağımsızlık kazanıldıktan sonra oldukça önemli değişiklikler olmuştur: 19 yılda (1951 - 1969) tarımsal brüt üretim % 71 artarken, nüfus artışı %50 olmuştur. Ayrıca 1965 - 1967 arasında iki yıl süren kuraklığın tarımsal rekolteyi hemen hemen % 17 düşürdüğünü de unutmamak gerekir. Fakat bu değişiklikler, her şeye rağmen tarımsal durumun köklü bir düzelmesini sağlayamamıştır. Yeryüzünün en büyük tarım ülkelerinden, potansiyel olarak bütün dünyanın tahıl ve diğer ürünler ambarı olabilecek olan bu ülke, 20 yıldan beri kendi halkını besliyememekte ve bu açıdan A.B.D.'ye bağımlı kalmaktadır.

Yerli burjuvazinin, sömürgeci yönetimden boşalan

iktidarı eline geçirmesi toprak reformu ile bir arada yürümüştür. Bununla beraber tarım alanının «seçkinleri» ve devlet görevlileri toprakların dağıtılmasını uzun süre frenlemişlerdir. Toprak mülkiyetinin tavanı sorunu, hükümet merkezinde ve federal devletlerde demokratik güçler ve gerici güçler arasında uzun bir mücadelenin konusu olmuştur. Tavan, büyük toprak sahipliğini kısmi bir parçalama ile «merkezsizleştirmek» (décentralisation) ve orta toprak mülkiyetini muhafaza etmek eğilimini açıkça belirten çok yüksek bir düzeyde saptanmıştır.

Reformlar döneminin sonunda (1961) bir sayım yapılmıştır. Bu sayımın gösterdiğine göre, toplam köylü işletmelerinin % 35'5'ini oluşturan ve ekilen toprakların % 24,1'ini işgal eden işletmelerin büyüklükleri 2,4 ilâ 7,3 akr (1 ilâ 3 hektar) arasında değişirken; toplam köylü işletmelerinin % 39'unu oluşturan ve ekili toprakların % 6,9'unu işgal eden işletmelerin büyüklükleri ortalama 2,4 akr'dan (1 hektardan az) azdır. Bunun sonucu olarak, köylülüğün en önemli ve en yoksul iki kesimi — toplam köylü işletmelerinin % 74,5'i — ekili toprakların ancak % 31'ine sahiptirler. Diğer yandan büyük topraklara sahip diğer iki kesim — 24 akr'dan 50 akr'a ve 50 akr'dan fazla — toplam tarım işletmelerinin % 4,5'ini oluşturmakta ve ekili toprakların % 29'unu işgal etmektedirler. Bundan da anlaşılabilceği gibi toprak sahiplerinin % 4,5'i — büyük toprak sahipleri ve varlıklı köylüler — küçük köylü toprak sahiplerinin hemen hemen % 75'i kadar toprak işgal etmektedirler. Fakat bu daha hepsi değildir. Hindistan'da ayrıca 50 ilâ 70 milyon hiç topraksız köylü vardır. Reformdan sonra yapılan ulusal sayıma göre (1959 - 1961) Hindistan köylülüğünün % 61'i mülk sahibi değildir, yâni topraksız yarıcıdır.

Bu kadar büyük bir toprak eşitsizliği içinde bulunan Hindistan köylülüğünün çoğunluğunun soruna hakçasına bir çözüm bulunmasını umud ettiği açıktı. Fakat federal devletlerin burjuva ve büyük toprak sahibi çevreleri köylülere toprak dağıtmamak için, parçalanmış toprak fazlalarını gözden saklayabilmek için her türlü hileye başvurmuşlardır. Bu hile ve yalanlar sonucu federal devletlere göre değişen şu tavan ölçüler saptanmıştır: Andra Pradesh'te 27 ilâ 324 akr; Assam'da 50 (son olarak 25'e indirildi) akr; Bihar'da 28 ilâ 60; Gujerat'da 19 ilâ 132 (aile başına); Jammu ve Keşmir'de 22,75; Kerala'da 15 ilâ 36 (A. Menon'un komünist yönetimi bu federal dev-

lette tavanı 1970'de 6 - 20 akr'a indirdi) (aile başına); Madhya Pradesh'te 25 ilâ 75; Tamilnadu'da (aile başına) 24 ilâ 120; Maharashtra'da 18 ilâ 126; Mizor'da 27 ilâ 216; Orissa'da 20 ilâ 80; Pencab'ta 27 ilâ 100; Rajasthan'da 22 ilâ 336; Uttar Pradesh'te 40 ilâ 80; Batı - Bengal'de 25; Delhi'de 24 ilâ 60; Himachal Pradesh'te 30; Manipur'da 25; Tripura'da 25 ilâ 75 akr.

Bu listeye kısaca bir göz atmakla gerçekte hiçbir tavanın emekçi köylülüğün gerçek ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde saptanmadığını anlamaya yeterlidir.

Tavan ölçü yelpazesi o kadar geniş, o kadar esnek- tir ki, çürümüş devlet görevlilerinin inkar edilemez usta- lık ve düzenbazlığıyla beraber büyük toprakların aile üye- leri ve akrabalar arasında kâğıt üzerinde parçalanması vasıtasıyla Hindistan'ın bütün yada hemen hemen bütün yarısı - feodal toprak mülkiyetini gözden saklamak olanak- lıdır.

Zamindar adı verilen — zamindarlar genel olarak kendi topraklarını kendileri işletmiyen parazit rantiyer- lerdir — büyük toprak sahipliğinin ortadan kaldırıldığı gerçektir. Hindistan'da İngiliz hakimiyetinin önemli destekleri olan zamindarlar ve jagirdarlar artık yoktur. Fakat yapılan incelemeler, zamindarların büyük toprak- larının çoğu kez dereceli olarak parçalandığını ve açık- ça kapitalist bir gelişim gösteren orta köylü toprak mül- kiyetlerine dönüştüğünü aydınlığa kavuşturmaktadır.

Resmi siyaset düzeyine çıkarılan, toprak fazlalarını gözden gizleme ve köylülüğü aldatma siyaseti, büyük toprak sahiplerinin reforma karşı mücadelelerinde belli başlı silahlarıdır. Örneğin, üzerlerinde her zaman büyük toprak sahiplerinin hakim oldukları ülkenin, ekili topraklarının 340-360 milyon akr'lık bölümünde, saptan- nan tavanlara göre ortaya çıkarılan toprak fazlalıkları ancak 2.410.000 akr'ı, yani ekili toprakların sadece % 0,6' sını bulmuştur. Bu son derece ufak fazlalıklardan da köylülere dağıtılanların ancak 1.039.000 akr'ı, yani orta- ya çıkarılanların yarısından da azı olduğunu kaydetmek ilginçtir.

Böylece karşımıza çok ilginç bir tablo çıkmaktadır: bütün ülkede 2,4 milyon akr fazla toprak ortaya çıkarıl- mış, bunun yarısı ülkenin en az nüfuslu delveti olan Jam-

mu ve Keşmir'de olmak üzere 1 milyon akr'ı dağıtılmıştır. Keşmir örneği, burjuva ve büyük toprak sahibi çevrelerin uyguladıkları toprak politikasının bazı yönlerini ortaya çıkarmaya yarayışlıdır. Bu devletin % 83'ü köylü olan 3,6 milyon nüfusu vardır. Bu devlette köylüler müslüman, büyük toprak sahipleri ise hindu'durlar. Bilindiği gibi Keşmir, Hindistan - Pakistan çatışmasının nedeni idi. Devletin yönetici çevrelerinin köylülük konusunda özellikle radikal bir tavır takınmalarının nedeni dış siyaset gerilimini hafifletmek içindi.

Kerala, radikal bir toprak reformunun uygulandığı bir diğer Hindistan devletidir. A. Menon'un komünist yönetimi tarafından saptanan 6-20 akr'lık tavan ve bizzat köylülüğün reform uygulanışına katılışı, reformun anti-feodal karakterini belirtmektedir.

Şu gerçeği, belirtmek gerekir: burjuvazi ve büyük toprak sahipleri, toprak mülkiyetini kendi yararlarına «reform etmeye» çalışırken; birbirinden kopuk yöresel hareketlere rağmen, az çok tutarlı ulusal bir köylü hareketi ülkede görülmemiştir. Köylülüğün öncü güçleri toprak, ekmek, iş isterlerken, on milyarlarca köylü sefalete, açlığa, işsizliğe, topraksızlığa katlanmıştı. Bütünüyle ele alındığında, günün birinde toprak alacaklarına köylülüğün büyük kısmı inanmıştı. Devlet görevlileri, büyük toprak sahipleri ve varlıklı köylüler, yakında adil bir toprak dağılımının gerçekleşeceği hayalini kitleler arasında yayıyorlardı. Az etkili ve şekilsiz köylü birliklerinin zayıflıklarından yararlandıkları gibi, kast ve kabile çelişkilerinden, ulusal, dilsel, dinsel çelişkilerden de oldukça başarılı bir şekilde yararlanıp en temel ayrıcalıklarını korumaya çabalıyorlardı: toprak mülkiyeti.

Bugün Hindistan kırlarında yeni bir döneme, köylülüğün bilincinde derin değişikliklerin belirttiği yeni bir döneme geçiliyor. Kapitalizmin gelişmesi, köylülüğü sosyal sınıf ve kategori olarak önemli ölçüde ayırtmaktadır. Köylülüğün hemen hemen % 10 ilâ 15'ini meydana getiren «girişimci» tabakalar, reformdan memnun olup, bundan en iyi şekilde yararlanmaktadırlar. Hemen hemen bir o kadar varlıklı köylü de kapitalist çiftçi olmak özlemindedir. Bu, toprak sahiplerinin % 25 ilâ 30'nu oluşturmaktadır. Kırsal nüfusun geri kalanı, çoğunlukla kiralanmış ufak toprakların sahibi olan küçük, orta, yoksul

ve sefil mülk sahiplerinden ve en nihayet tarım işçileri ve topraksız mevsimlik işçiler ordusu tarafından oluşturulmaktadır.

Şu anda iktidarda olan İndira Gandhi yönetimi de, Hindistan köylülüğünün sefil durumunu kabul etmektedir. 1969'da Başbakan İndira Gandhi tarafından çağrılan, federal devletlerin belli başlı bakanlarının toplantısı sonunda, İçişleri Bakanı tarım kesimindeki bugünkü gerilimin nedenleri ve yapısı konusunda bir rapor okumuştur. Bu raporda özellikle şöyle denilmektedir: «Bağımsızlığa kavuşulduktan sonra hemen büyük bir şevkle girilen toprak reformları hemen hemen tamamen askıda kalmıştır. Adaletsizlik bilincinin ve geniş bir toprak açlığının örgütlü hareketlerle sonuçlanması şaşırtıcı olmamalıdır.» Ve rapor şöyle devam etmektedir: «Büyük bir toprak konsentrasyonuna şahit olunmaktadır. Toprakların büyük bir bölümü, yarıcılık hakları güvence altında olmayan ve çok büyük miktarlarda borç ödeyen yarıcılar tarafından işletilmektedir. Toprak mülkiyeti konusundaki eşitsizlik devam etmektedir, çünkü toprak mülkiyeti tavanı ile ilgili yasalar uygulanmamaktadır. Bu faktörler, eşitsizliği artırmakta, sosyal gerilimi tehlikeli hale getirmektedir.»

Bir çok devletin bakanları, sosyal gerilimi önlemek için girişilen «yeşil devrimin» çerçevesi içinde alınan tarımsal tedbirlerin büyük önemi üzerinde birleşmişlerdir. İndira Gandhi, kırların durumunu değerlendirerek, devletlerin bakanlarına, «eğer yeşil devrim sosyal adalete dayalı bir devrimle birarada yürümezse belki de yeşil kalmıyacağını!» söylemiştir. (8)

Toprak reformunun tamamlanmaması, kırlarda büyüyen sınıfsal farklılaşma, emekçi köylülüğün ve tarım işçilerinin geniş kitlelerinin koşullarının kötüleşmesi, 1970 sonbaharında bir çok devlette şiddetli patlamalarla sonuçlanmıştır: köylülüğün en yoksul tabakaları, büyük toprak sahiplerinin yasa dışı olarak ellerinde tuttukları toprakları kendiliğinden patlak veren ayaklanmalarla işgal etmişlerdir. Hindistan Ulusal Kongresinin ilerici çevreleri, sağın bencil politikasını reddederek, gericilik tarafından yarı yolda kesilen toprak reformunun gerçekleştirilmesi için, tekrardan ele alınmasını istemeye ve girişimlerde bulunmaya başlamışlardır.

Bu konuda İran ve Türkiye ile ilgili rakkamları da görelim :

İ R A N : Son on yılın tarım politikası, feodal kırların kapitalizmin yoğun bir gelişimi için dereceli olarak adaptasyonunun mükemmel bir örneğini vermektedir. Bu «korumacı» (düzeni) reformları hedefleyen yönetici çevrelerin sınıfsal politikasıdır. Bu reform, toprak ağalarını sınırlama ve «yola getirmeden» başka bir şey değildir. Feodal büyük toprak sahipliği yüzyıllar boyunca İran'da hakim olagelmıştır. Toprak ağası, toprağını bizzat kendi işlemekte, fakat toprağı, kendisine ait onlarca ve yüzlerce köyle birlikte kiraya vermekteydi. Toprağın ve suyun, çoğu zaman da çekim hayvanlarının ve tohumun da sahibi olarak, elde edilen ürünün % 40 ilâ 80'ine el koymaktaydı. Köleleştirici yarıcılık, çok büyük bir tarımsal nüfus yığılışı çerçevesinde büyük rantiyeye için en avantajlı sömürü biçimiydi. Mahvolmuş yada toprağından kovulmuş bir yarıcının yeri hiçbir zaman boş kalmamaktaydı.

On yada on beş yıl önce, İran kırsal alanları büyük bir krizle karşılaşmıştır. 1960 yılında tepeden inme empoze edilen toprak reformu, feodallerin dikbaşlı muhalefetiyle karşılaşmıştır. Reformun ilk aşamalarında toprak mülkiyeti tavanı, sulanan topraklarda 300 hektar, diğer topraklarda ise 600 hektar olarak saptanmıştır. İkinci aşamada (1966) bu tavan önemli ölçüde indirilerek, sulanan topraklar için 30-50, diğer topraklar için ise 80-200 hektar olarak saptanmıştır. Bunun sonucu olarak toprak-sız köylülerin % 40'i olan 513.000 köylü ailesi toprak almıştır.

Bununla beraber bugün daha hâlâ yarı - feodal rejimin önemli kalıntıları yaşamaktadır. Bugün İran kırsal alanlarında, kesinliği biraz olsun hafiflemiş olan toprak meselesinden başka, kırsal alanların yeni bir tarımsal yapıya yönltilmesi ile, yani tarımda yoğun kapitalist gelişim ile, ortaya çıkan ve emekçi köylülükle tarım işçilerini etkisi altına alan yeni sorunlar belirmektedir.

T Ü R K İ Y E : Bu ülke, geleneksel büyük toprak mülkiyeti — genel olgu — ile uzun zamandan beri bu mülkiyet biçiminin bünyesinde gelişen büyük kapitalist tarım işletmelerinin birarada yaşadığı ender ülkelerden biri, belki de Doğu'nun tek ülkesidir.

Pazar için yüksek düzeyde üretim yapan kapitalist toprak mülkiyetini ve geleneksel büyük toprak mülkiyetini korumak ve varlıklı köylülüğün yüksek tabakalarını toprak ağasının, modern müteffiki olan zengin köylü düzeyine çıkartmak için 1965 yılında 200 ilâ 500 hektar arasında bir toprak mülkiyeti tavanı saptanmıştır. Uzun süredir devam eden gelişim ve reform sonucu, kapitalist sektör, feodal mülklerin hemen hemen yarısında (7,7 milyon hektarın 4 milyon hektarında) yerleşmiş olmakla beraber, devlet, toprak ağalarından bütün etkili toprakların % 0,3'ü oranında hemen hemen sembolik bir miktar olarak sadece 59.000 hektar toprak almıştır. Bu durumun ise, az topraklı yada topraksız köylünün sorunlarının çözümünde hiçbir katkısı olamayacağı açıktır. Sosyal patlama tehlikesini biraz olsun hafifletmek için köylülere, işletilmeyen yada yeni işletmeye açılan 2 milyon hektar devlet toprağı dağıtılmıştır (1960 verilerine göre); topraksız köylülüğün % 30'u olan, 394.000 köylü ailesi bir parça toprak almıştır. Görüldüğü gibi reform, bu ülkede büyük toprak mülkiyetini ve şimdiden oluşmuş kapitalist toprak mülkiyetini etkin biçimde desteklemektedir.

O halde bu tarım reformlarının genel bilançosunu kısaca nasıl özetleyebiliriz?

Sosyalist doğrultulu ülkelerde toprak reformlarının aşamalara göre radikalleşmesi az yada çok açık belirginleşmektedir. Bu aşamalar, Suriye'de, Mısır'da ve belli bir ölçüde Irak'ta özellikle toprak mülkiyeti tavanının sürekli indirilmesiyle ifadesini bulmaktadır.

Köylülere toprak dağıtılma koşulları yetkinleşmektedir. Mısır'da, toprakların eski sahiplerine, köylülerin karşılık olarak para ödemeleri tüm kaldırılmıştır. 1969 yılında Iraklı köylüler toprak satın almak için para ödemekten bütünüyle muaf tutulmuşlar, bu da Iraklı büyük toprak sahiplerinin 50 milyon dinar civarında para kaybetmelerine neden olmuştur. Suriye'de, toprağın fiyatı üzerinden yada daha henüz ödenmemiş borçların toplamı üzerinden, % 75 bir indirim tanınmıştır.

Bu durum, pazar için üretim yapan küçük köylü kesiminin durumunu belli bir ölçüde sağlamlaştırmıştır. Örneğin Mısır'da, 1952'den 1965'e kadar küçük toprak sahiplerinin (5 fed'e kadar) sayısı % 15 artarken (2,5 milyondan 3 milyona varmıştır), bunlar tarafından ekilen topraklar da % 74 oranında artmıştır (2,1 milyon fed'den 3,7 milyon fed'e varmıştır). Aynı anda en önemli oranda mülk sahibi artışı (% 32) köylülüğün en varlıklı tabakalarını da

(20 - 50 fed) kapsamaktadır; orta köylüler için bu artış oranı % 30 olurken, yoksul köylüler için % 14,8 olmaktadır. Sosyal farklılaşma yasaları, belli bir ölçüde sınırlı olmakla beraber, reformdan sonra da etkilerini göstermeye devam etmektedir.

Küçük mülk sahiplerinin ve küçük üreticilerin durumu, büyüyen farklılaşma nedeniyle kararsızdır. Bundan başka, bu kesim, büyük tüccarların ve tefecilerin sömürüsü ile ciddi şekilde sarsılmaktadır. Köylülerin durumunu önemli ölçüde rahatlığa kavuşturabilecek olan kooperatifleşme, daha henüz ilkel biçimlerde başlamaktadır. Suriye'de kredi ve sürüm kooperatiflerinin sayısı 1959'da 245 iken, 1970 Nisanında 1.125'e ulaşmıştır; Irak'ta 1970 Nisan ayında bu tür kooperatiflerin sayısı 742'yi ancak bulmaktaydı. Üretimde kooperatifleşmeye geçiş, ancak bazı ülkelerde başlamıştır (Suriye, Mısır, Irak). Cezayir'de, tarım alanında «kendi - kendini yöneten» bir sektör oluşturulmuştur.

Sosyalist doğrultulu devletlerdeki mülk sahibi küçük köylüler, sosyal hayat üzerinde hissedilir bir etkide bulunan önemli bir sınıfsal güçtür. Siyasal yönetim otoriteleri köylülükle ittifak kurmaya gayret ederken, bunu hesaba katmak zorundadırlar.

Kapitalist yola girmiş ülkelerde ise toprak reformlarının radikalleşmesi, ancak köylü mücadelelerinin baskısıyla olanaklıdır. Fakat bu ülkelerde bu radikalleşme olgusu gerici sınıfların şiddetli direnci ile çok daha fazla frenlenmektedir. Pakistan'da, Türkiye'de, Filipinler'de ve diğer bazılarında geleneksel büyük toprak mülkiyeti sistemi daha hâlâ sağlam durumdadır. Toprak reformları bu ülkelerde antagonist (uzlaşmaz) sınıf çelişkilerini keskinleştirmekte, kapitalizmin gelişimini hızlandırmakta, bunun da en büyük acısını gitgide emekçi köylüler çekmektedir. Pazar için üretim yapan küçük köylü sektörü, genişlemekle beraber (yarıcılar ve az yada hiç toprağı olmayan köylülüğün bir kısmına özel mülkiyet hakları tanımakla olduğu kadar, yeni kapalı ekonomi bölgelerinin de meta - para ilişkileri alanına girmesiyle de), durumları durmaksızın kötüleşmektedir. (8)

VII

Kapitalist yolu kabul eden ülkelerde reformlar kırsal alanlarda bir detanta (yumuşamaya) yol açmamıştır. Kapitalist üretim biçimine özgü metodlar, köleleştirici yarıcılık biçimlerinde, ticaret ve tefeci sermayesinin yırtıcı eylemlerinde, yoksulların aşağı sosyal durumlarında, keyfi yönetimde beliren pre - kapitalist köylü baskı ve sömürü vasıtalarını tümüyle ortadan kaldırmamıştır. Bu ülkelerdeki tarım rejiminin burjuva reformcuları, reform sonrasının pre - kapi-

talist yönlerini maskeleyemeye çalışmak, köylülüğün durumu reform öncesi kadar açık görmesini önlemek istemektedirler. Sadece toprak ağaları değil, fakat kırların burjuva unsurları da — tarımcı kapitalistler, tüccarlar, varlıklı köylüler — reform sonrası Doğu köyünün tarım rejimini ağırlaştırılan ekonomik - olmıyan pre - kapitalist sömürü metodlarına başvurumaktadırlar. Genel kural olarak, kapitalist birikim metodlarını tamamlamak için, toprağın ve köylünün emeğinin ürünlerine ekonomik - olmıyan el koyma biçimlerinde bu kahlıtlardan yararlanmaktadırlar.

Kapitalist yola giren Doğu ülkelerinde, son yıllarda kredi ve ticaret kooperatiflerinde önemli bir gelişme gözlemlenmektedir. Geniş bir çerçeve içinde incelendiğinde bu kooperatif biçimlerinin, çoğu kez, «modernleşmiş» tüccarlar, tarım kapitalistleri ve varlıklı köylülerin bencil çıkarlarına hizmet ettiğini saptamak kolaydır. Genel kural olarak bu kooperatiflerin kurucuları ve yöneticileri bunlar olmakta, kooperatiflerin eylemlerini kendi keyiflerince yönlendirmektedirler. Bu kooperatifler, köylülüğün büyük kitlesi ile sömürücü tabakalar arasındaki sınıf gelişmelerini maskeleyerek görevini görmektedirler.

O halde, kapitalist yolda ilerleyen ülkelerde emekçi köylülüğün, reformdan sonra da, yine aynı şekilde sadece en kalabalık değil, fakat en sefil ve en sömürülen kesimi oluşturduğu söylenebilir. Yarı - feodaller, burjuvalaşmış toprak ağaları, varlıklı köylülük, yabancı plantasyon işletmecileri toprağın ve bir çok Doğu ülkesinde tarımın ilk koşulu olan suyun sahibi olarak kalmışlardır. Güya emekçi köylülük (küçük köylüler, yoksul köylüler, topraksız köylüler) ve tarım işçileri için gerçekleştirilen toprak reformunun işte bu nedenden sonunu temelli olarak çözümlemediği söylenebilir. Feodal ve yarı - feodal mülkiyetin kesinlikle ve toptan ortadan kaldırılması ile beraber emekçi köylülük yararına olan tarımsal dönüşümlerin tamamlanması nüfusu milyarı bulan Güney - Asya, Güney - Doğu Asya ve Orta ve Yakın - Doğu ülkelerinde daha henüz gerçekleştirilmiş olmaktan uzaktır. Bu güne kadar yapılanlar, köylülüğün hoşnutsuzluğunun patlamasını önlemek için, emniyet subaplarını açmaktan başka bir şey yapmıyan bu ülke burjuvazilerinin kararsızlığını ve tutarsızlığını göstermektedir.

Kapitalist yolu kabul etmiş bir çok ülkenin, savaş sonrası 10 yada 15 yıllık toprak reformlarını özetlersek, bunların birbiri ile ilişkili ve karşılıklı bağıntılı üç büyük hedefi takip ettiği söylenebilir: **ilk önce**, köylülüğün varlıklı tabakasının gelişimini hızlandırarak kırsal nüfusu bölmek, farklılaşmasını artırmak, bu nüfus içinde içsel ayrılıkları tahrik etmek; **ikinci olarak**, tarım feodallerini ve yarı - feodalleri katlanılır bir ranta el koymak yerine, kapitalist işletmeye

geçmeye itelemek, tarıma, sermaye yatırımlarına ve kiraya verdikleri topraklardan sadece ekonomik - olmıyan vasıtalarla gelir elde etmemeleri için zorlamak; **üçüncü olarak** ise, işçi sınıfının, entelijansiyanın, toprak sorununu «plebçi» metodla formüle etmelerini ve çözümlenmelerini önlemek.

Bu hedefleri takib eden reformların — bazen söylendiği gibi — başarısızlığa uğradıklarını söylemek doğru değildir. Durum hiç te böyle değildir. Toprağın, varlıklı tabakaların ve bir kısım orta tabakanın lehine yeniden dağıtılması ile sonuçlanmış ve mülk sahibi köylülerin sayısını çoğaltarak, bunların, devlet aracılığıyla toprak ağalarından para ile toprak satın almalarını sağlamıştır. Reformlar, bunları gerçekleştirenlere yaramıştır: burjuvazi, varlıklı köylülük, tarım kapitalistleri. Varlıklı köylüler, orta köylülüğün yüksek tabakası, köylülüğün bütününe diğer birçok ortak sorunundan mücadelesine katılmaya devam etmekle beraber, köylülüğün bütününe **toprak için** ortak mücadelesinden tedricen uzaklaşmışlardır. Toprak istahları az yada çok tatmin olmuştur. İşletmelerini kapitalistleştirme girişimleri ve birçok ülkede yada bölgede mülkiyet tavanının indirilmesine karşı çıkmışlardır. Köylülerin toprak için ortak mücadele cephesi çatlamıştır. Kırlarda yeni bir durum doğmaktadır.

Bütün haklardan yoksun gündelikçilerden, tarım işçilerinden, mevsimlik işçilerden hiç söz etmeksizin, yarı - protejer köylülüğün ve orta köylülüğün önemli bir bölümünün durumu, iyileşmek şöyle dursun, bir çok ülkede daha da kötüleşmiştir (Pakistan, Endonezya, Filipinler, Türkiye, v.d.), varlıklı köylülüğün, tarım kapitalistlerinin sömürüleri daha da yoğunlaşmaktadır.

İşte bu nedenden, köylülüğün büyük çoğunluğunun çıkarına uygun olarak gerçekleştirilecek gerçekten demokratik radikal bir toprak reformu, kırlardaki sınıf mücadelesinde her zaman temel bir yer işgal etmiş ve etmeye devam edecektir. Bu mücadele, bugün giderek sadece feodal ve yarı - feodallere karşı değil, fakat tarım kapitalistlerine, varlıklı köylülere karşı da sürdürülmeye başlamıştır; **ve bu artık sadece toprak için değil, fakat emeğin sermayeye karşı korunması mücadelesidir de.**

Doğu'daki bugünkü toprak sorunu, 20 nci yüzyılın başındaki Rusya'nın durumundan temelde farklıdır. Bunun radikal çözümü, köylülüğü ve toprağı, feodal, ilkel ve kabile kalıntılarından kaçınılmaz olarak kurtaracaktır. Fakat toprağın radikal ve tutarlı bir biçimde yeniden dağıtımı ve Doğu kırlarında en popüler slogan olan, «toprak bizzat onu işleyenindir» sloganının gerçekleştirilmesi bile, pre - kapitalist rejim çerçevesinde tarımsal üretimin hızla artmasını sağlamaya yetmeyecektir. Tarımsal nüfusun aşırı yığılışı, değerlendir-

dirmeye açılan ve sulanan toprakların son derece azlığı, toprakların aşırı derecede parçalanması göz önüne alındığında, özellikle müs-lüman nüfuslu ülkelerde bu sloganın gerçekleştirilmesi, temel özel-liği geçimlik olan çok sayıda ve çok küçük köylü işletmesinin ortaya çıkışına yol açacaktır. Böylece küçük köylülerin yıkıma uğradığı ve büyük işletmelerin hızla geliştiği ve bunun sonucu olarak ta; emekçi kitlelerin tüm acılarının keskinleştiği yeni bir aşamaya kaçınıl-maz olarak girilecektir.

19 ncu yüzyılın sonundaki ve 20 nci yüzyılın başındaki Rusya'dan farklı olarak, modern Doğu'nun kırlarındaki sınıf mücadelesinin temelinde iki gelişme yolu eğilimi yatmaktadır: **kapitalist - olmıyan** ve **kapitalist**. Kapitalist gelişimin sonucu açıktır: dünya kapitalist ekonomi sistemi içinde kalarak, görülmemiş bir sınai gerilik, en alt düzeyde bir sermaye birikimi, bilimsel, teknik ve yetişmiş kadrolar açısından olduğu kadar, besin maddeleri açısından da yabancı ser-mayeye bağımlılık sınırları içinde, ülkenin tarımsal ekonomisini ya-rı pazar için üretim yapan, yarı geçimlik küçük köylü işletmesine dayalı bir durumda bırakmaya mahkum etmek. Bütün bunlar, ül-keyi sonsuza kadar, yeni -sömürgeciliğe, bilerek mahkum kılmak demektir. Bütün pre -kapitalist sömürü biçimlerinin kesin olarak tahrip edilmesi ve toprakların emekçi köylülüğün lehine yeniden da-ğıtılması, emekçi köylülüğün durumunda elbette ki geçici bir iyi-leşme sağlayacaktır. Fakat, bugün daha «özgür» olan köylülük, ka-pitalist gelişim perspektifi içinde iç -pazarda ve daha büyük bir ihtimalle dış -pazarda rekabet etme gücünden yoksun bir iş -gücü satıcısı olarak göç etmeye zorlanacaktır.

Kapitalist yolun karşısına, kırların temelli olarak yeni kapita-list - olmıyan yolu çıkmaktadır, Devletin etkin yardımı ile bu yol, küçük köylü işletmesinin yıkımını engellemeyi, kapitalizmin kentte ve kırdaki baskısının önüne geçmeyi, gelişimini kontrol altına almayı ve özellikle önemli olan, sömürücü unsurlardan kurtulmuş üretim de dahil olmak üzere, emekçi köylülüğün bünyesinde çeşitli gönüllü biçimlerde ekonomik olarak bir kendi -kendini yönetme iradesini dereceli olarak gerçekleştirmeyi sağlar. Gerçekten demokratik ve devrimci bir yönetimin, kırlardaki dönüşümü sağlayabilmesi için, yapması gereken görevler arasında ilk önce şunlar olmak zorunda-dır: özel sermayenin eylemlerinin rasyonel bir biçimde sınırlandırıl-ması, yeni toprakların işletmeye açılması ve sulama sistemlerinin inşa edilmesi, emekçi köylülere ve kooperatiflere kredi verilmesi, tohum seleksiyonunun geniş ölçüde örgütlenmesi, köylü işletmele-rine makina kiralamak ve gübre dağıtmak için istasyonlar kurul-ması, küçük köylü çıkarına tarımsal -teknik devrim gerçekleştiri-lmesi. Kırlarda kapitalist - olmıyan gelişimin hızlanmasından öne-ce, yerine getirilmesi gereken temel adımlar işte bunlardır.

Kapitalist yola girmiş Doğu ülkelerinin işçi ve komünist partileri, kapitalist -olmayan devletlerin iktidardaki ulusal demokratik partileri ve onlarla işbirliği yapan marksist-leninist partiler, işte bu nedenle, sadece toprak reformunun radikal bir çözümünü isteyen programlarla, yani sadece köylülüğün lehine adil bir toprak dağıtımını isteyen programlarla kendilerini sınırlanamamaktadırlar. Pazar için üretim yapan küçük üreticinin durumunu otomatikman iyileştirmeyeceğini, ekonomik açıdan yüksek düzeyde yetkin ve pazar için büyük üretim yapan büyük tarım işletmesine geçişi sadece bunun sağlayamayacağını bilerek, kırlarda anti - kapitalist bir temel üzerinde dereceli bir kollektivizasyonun genel perspektifini çizmektedirler. Sovyetler Birliği ve sonra dünya sosyalist sisteminin doğuşundan önce tarımın kapitalist gelişiminin alternatifi, on milyonlarca ve yüz milyonlarca köylünün deneyleri tarafından pratikte ne «denenmiş» ne sınanmış, ne de doğrulanmıştı. Bugün bu alternatif vardır, ve küçük köylü tarım işletmelerinin kollektivizasyonunu öneren leninist yol, yeni toprakların ve su kaynaklarının işletmeye açılması, devlet ve kooperatif işletmelerinin kurulması bir çok Doğu ülkesinde siyasal güçlerin öncü kuruluşlarının uzun vadeli programlarını oluşturmaktadır. İşçi sınıfı ideolojisi, bilimsel sosyalizmin engin ideolojik ve siyasal gücü, köylü - tarımsal sorunun bu tür çözümü için gittikçe daha yoğun bir etkide bulunmaktadır.

Diğer yandan tarihsel deney göstermektedir ki, iktidarda olan devrimci demokrat çevrelerin, işçi ve komünist partilerinin bu hayati sorunlar üzerindeki programları, ne kadar lehte ve ne kadar anlayışlı olursa olsun, bunları sadece formüle etmek reformların başarısını sağlamamaktadır. Köylü kitlelerinin ve tarım işçilerinin birliklerde örgütlenmesi, toprak reformunun gerçekleştirilmesi için güçlü bir demokratik hareketin geliştirilmesi, tefeciliğin yasaklanması, ticaret sermayesinin hizaya getirilmesi, tekellerin devletleştirilmesi, köylü kooperatiflerinin oluşturulması, devletin enerjik yardımı ile yeni toprakların ve su kaynaklarının işletmeye açılması, kırsacı, köylülüğün günlük çıkarlarının korunması için ortak düşmanlara karşı ancak örgütlenme ve işçi sınıfı ile beraber ortak mücadele ile kırsal hayatın bütün acıları ve sıkıntıları tümüyle ortadan kaldırılabılır. Fakat bunun için yıllar, belki daha da uzun bir zaman gerekecektir.

S.B.K.P. M.K.'sinin 24 ncu Kongreye sunduğu faaliyet raporunda belirtildiği gibi: «eskimiş sosyal ilişkileri, kapitalist -olmayan yeni ilkeler temeli üzerinde kökten değiştirmek, ve bundan da fazla olarak bunu, yeni - sömürgecilerin ve gerici iç güçlerin sürekli ateşi altında gerçekleştirme girişimi, küçük bir girişim değildir. Sosyalist doğrultulu ülkelerin bütün güçlüklerle rağmen, seçtikleri yol-

da ilerleyişlerini durdurmadıklarını saptamak bu durumda daha da önem kazanmaktadır.» (10)

VIII

Kara Afrika'daki köylü - tarımsal sorun özel bir inceleme gerektirmektedir. Özel mülkiyet artmakla ve sosyal içeriği büyümeyle beraber, toprak ilişkilerinde komünal mülkiyet ilişkileri, bu ülkelerle daha halâ hakim durumdadır.

Orta ve Doğu Afrika'nın bazı bölgelerinde (Kenya, Rodezya, Zambiya, Uganda, v.d.) toprak sorunu daha şimdiden kendini göstermektedir. Afrikalı köylüleri ve tarım işçilerini plantasyonlarda ve tahıl işletmelerinde çalıştıran Avrupalı sömürgeciler en iyi topraklara el koymuşlardır. Yerli köylülük, feodallere ve geleneksel kabile şeflerine karşı mücadele ettiği kadar, toprağın doğrudan soyguncuları olan beyaz sömürücülerle de mücadele etmektedir. Bu durumda da mücadelenin anti- emperyalist ve ırkçılığa karşı bir karakter taşıyacağı açıktır. Mücadele büyük topraklar sistemini ortadan kaldırmayı, sömürgeciler tarafından soyulan toprağı, yasal sahiplerine geri vermeyi hedef almaktadır. Büyük plantasyonların bulunduğu bölgelerde öncü güçler, toprağı köylüler arasında paylaş-tırmak için değil, fakat bunları devlet işletmelerine, kooperatiflere, kendi-kendini yöneten işletmelere dönüştürmek için mücadele etmektedirler.

Komünal mülkiyetin hakimiyetine rağmen, Afrika kırları da kabile oligarşisinin yırtıcılığını tanımıştır. Bunların bir kısmı uzun zamandan beri feodalleşme yoluna girmiş, diğerleri kapitalistleşmeye başlamış, bir diğer kısmı da her iki sömürü biçimini de bir arada uygulayarak köylü topluluklarını sömürmekte ve köylüleri köleleştirmeye devam etmektedirler. Bununla beraber, bu eğilimler daha henüz bütün Afrika kırlarında yaygınlaşmamış ve daha henüz hakimiyet kazanmamıştır.

Kapitalist-olmayan gelişim perspektifi içinde, modern Afrika'nın ilerici güçlerinin Afrika topluluk biçimleri karşısında (klan yada kabile toplulukları, kırsal komşuluk ilişkileri) tavrı ne olabilir? Kapitalist ve feodal eğilimleri sınırlamak ve ortadan kaldırmak için kırlarda kapitalist-olmayan gelişim yolunu sağlama doğrultusunda toprağın ortak mülkiyeti ve kollektif çalışma geleneğinden yararlanılamaz mı? Marx ve Engels ilke olarak bu olanakları varsaymışlardır. Engels, geçen yüzyılın 90 yıllarının başlangıcında şöyle yazıyordu: «Proletaryanın zaferinden ve Batı Avrupa halklarının üretim araçlarının kamusal mülkiyetinden yararlanmalarına geçişten sonra, kapitalist üretim yoluna giren ve daha hala klanik

bir rejimi yada izlerini taşıyan ülkeler, sosyalist topluma ilerleyiş sürecini hissedilir şekilde kısaltmak ve bizim, Batı Avrupa'da, aralarından kendimize yol açtığımız acıların ve mücadelelerin büyük bir kısmından kaçınmak için, bu kamu mülkiyeti ve buna uygun düşen halk geleneklerinden yararlanabilirler... Ve bu pre - kapitalist gelişim aşamasında bulunan bütün ülkeler için geçerlidir.»⁽¹¹⁾.

Batı, Orta ve Doğu Afrika ülkeleri için **artık saf olarak**, pre-kapitalist ülkeler diyemediğimiz gibi, bunların **daha henüz** kapitalist ülkeler olduklarını da söyleyemeyiz. İçlerinden bir kısmı, iki dünya savaşı arasında, sömürgecilerin desteğiyle uzun süreli bir kapitalizme geçiş sürecine girmişler, diğerleri ise, son dünya savaşından sonra kapitalizme daha hızlı bir geçiş sürecine girmişlerdir. Fakat 60 yıllarının ortasına doğru bir çok Afrika ülkesinde ulusal kurtuluş mücadelelerinin zafer kazanması, Sovyetler Birliğinin ve dünya sosyalist topluluğunun etkisi, köklü biçimde anti-empyalist ve anti-kapitalist ilerici ulusal demokrat güçlerin Afrika ülkelerinde ortaya çıkışı; işte bütün bunlar, kapitalist eğilimlerin gelişimini engellemiş ve hatta birçok Afrika ülkesindeki ulusal ve demokratik devrim hareketlerinin derinlik kazanması, bu eğilimleri dereceli olarak bloke etmek, sonra da kökünü kazımak olanağını yaratmıştır.

Ulusal ekonominin kapitalist-olmayan bir temel üzerinde inşa edildiği Afrika ülkeleri arasında şu ülkeler sayılabilir: Gine Cumhuriyeti, Kongo Halk Cumhuriyeti (Kongo-Brazzaville), Tanzanya, Somali. Ayrıca Zambiya ve daha başka bir çok ülke kapitalist-olmayan doğrultunun eşiğindedirler. Mali ve Gana'nın bu yoldaki gelişimleri askıda kalmıştır, çünkü bu ülkelerdeki askeri darbeler, kapitalizmin gelişmesini hızlandıramamakla beraber, kapitalist-olmayan gelişimi durdurmuşlardır.

Köylü ve tarımsal sorunları, ortaya çıktıkları Afrika ülkelerinde çözümlenmek tarımı ilkel çapa tarımından kurtararak yeniden örgütlemek için, demokratik güçlerin belli bir ölçüde şu faktörlerden yararlanabilecekleri kabul edilebilir:

- oluşmuş yerli kır burjuvazisinin yokluğu.
- topraktan kollektif yararlanma geleneğinin hüküm sürdüğü köylü topluluklarının varlığı, bunlar için özel toprak mülkiyeti özlemi söz konusu değildir.
- köy topluluklarının muhafazakar, feodalleşen, burjuvalaşan ve çoğunlukla çürümüş eski ve geleneksel şeflerini topluluklardan tecrit etmek ve sonra da atmak için dikkatli bir politika.
- köylüler ve hiç bir şeyi olmayan önemli bir prole-

ter tabaka —mevsimlik işçiler ve madenlerde, plantasyonlarda, maden işleme kuruluşlarında, v.d. çalışan işçiler— kırların yeniden örgütlenmesinde devrimci bir rol oynamaya yeteneklidirler.

- kooperatiflerin, devlet sektörünün ve kendi-kendini yöneten sektörün gelişimi kırların dönüşümünde önemli bir rol oynayabilir.

IX

Siyasal öncü gücün bilimsel tarım ve toprak programını ortaya koymak için, devrimci sürecin bugünkü aşamasını ve sınıfsal güç dengesini analiz etmek zorunludur. Somut durumları, kırsal kitlelerin özelemlerini ve ruhsal durumlarını ayrıntıları ile bilmek gerekir; oysa bu faktörler, sadece göreceli olarak yakın yapılarla sahip ülkelerde değil, fakat aynı bir ülkede bile sık sık değişmektedir.

Köylülük, bağımsız bir siyasal hayata kötü hazırlanmış, bizzat ekonomisinin yapısı gereği, kendi içine kapanma eğilimi olan bir kesimdir. Köylülüğün geriliği, çoğu kez siyasal kayıtsızlık ve köylü istekleri ile derin sosyal ve siyasal dönüşümlerin mücadelesi arasındaki ilişkiyi anlamamakla ifadesini bulmaktadır. Herşeyden önce bu geriliğin üstesinden gelmek gerekir. Siyasal öncü güç, kırsal kitleleri eğitmeyi, örgütlemeyi ve bilinçli olarak yönlendirmeyi kendine görev bilmelidir. Bunu yapabilmek için, köylülüğün bugünkü siyasal bilinç düzeyini dikkate almak gerekir. Köylü, sosyalizm sorunlarını, politikayı, v.d. iyi anlamamaktadır. Toprakla, ürünle gübreyle, tohumla, fiyatlarla, yarıcılıkla daha çok ilgilenmektedir. İşte bazen çok önemsiz olan kırsal hayatın bu ayrıntı sorunları aracılığı ile, köylüye ancak anti-kapitalist ve sosyalizm için siyasal mücadele öğretilir. Tarım ve toprak konusunda radikal istekler, çoğunlukla, köylü tarafından anlayırsızlıkla ve güvensizlikle karşılanır, köylülük tarafından desteklenmez. Bu nedenle, ilerici güçlerin kırsal alanlardaki militanlığı, kırsal kitlelerin ruhsal durumlarına ustalıklı etki ederek ve onları günlük ihtiyaçları için mücadeleden, tutarlı demokratik ve hatta bazen sosyalist isteklerin formüle edilmesine kadar adım adım yöneterek tedricen radikalleştirme zorunladır. Çağımızda başarı kazanan bütün köylü kitle hareketleri ve ulusal kurtuluş hareketleri, bu hareketlerin programlarının radikalleşmeye doğru dikkatli bir biçimde evrimleştiğinin kesinlikle şahididir.

Ulusal devrimci güçlerin ve proletarya partilerinin, tarım ve köylü sorunu üzerindeki stratejik ve taktik sloganları önemli bir

çok faktöre bağlıdır: ülkenin sosyo-politik ve ekonomik gelişim düzeyi; ulusal kurtuluş ve köylü hareketlerinin içinde buldukları aşama; kapitalizmin ve özelliklerinin gelişim derecesi; kırların tarım rejimi, pre-kapitalist kalıntıların direnç derecesi; köylülerin günlük hayatının ve sosyal psikolojisinin karakteri ve özellikleri; etnik, ulusal, v.d. faktörler.

Köylülüğün ve gelir kaynaklarının, toprak ağaları tarafından sömürülmesine yarayan yarı-feodal toprak mülkiyetinin kalıntılarının ve bütün biçimlerinin tam ve karşılıksız kaldırılması, bütün toprakların az yada hiç topraksız köylülere geçişi, reformdan sonra, köylü hareketinin reformun tamamlanması için acil görevidir.

Toprağın kamulaştırılması bu aşamanın sloganı değildir. Köylülerin toprağın özel mülkiyetine sahip olma özlemleri henüz çok güçlüdür. Bir çok Doğu ülkesinde bu, köylünün yüzlerce yıllık rüyasıdır. Toprakların köylülere özel mülk olarak verilmesi, tarımsal dönüşümlerin bu aşamadaki hedefidir.

Devlete ait ekilmemiş fakat ekilebilir toprakların, topraksız köylüler arasında dağıtılması ve yeni toprakların işletmeye açılması, baraj, havuz, kanal, v.d. ile sulama sisteminin genişletilmesi, bu aşamada talep edilecek isteklerdir. Bunlar, büyük ekonomik ve siyasal değeri olan yapıcı isteklerdir.

Bir çok komünist partisi, toprak ve tarım programlarında, demokratik dönüşümlerin başarı ile sonuçlanması ve kırların gelecekteki sosyalist doğrultusunun sağlanması için sağlam bir temel olarak kabul ettikleri tarım proleteriyasının çıkarlarının ve sosyal örgütlenmesinin savunmasını, ilk plana yerleştirmektedirler. Bu alanda elde edilecek her başarı çok büyük bir önem taşımaktadır.

Reformdan sonra orta köylülerin sayısı önemli ölçüde artar, fakat çoğunluğu oluşturmaz. Bu, yoksul köylülerden, az-varlıklı mülk sahiplerinden ve topraksız yarıcılardan oluşur. Reformlar, başarı ile sonuçlansalar bile, orta köylüyü hiç bir zaman «genelleştiremezler»: ekilebilir toprakların yüzölçümünün göreceli olarak azlığı, büyük tarımsal nüfus yığılışı, genişliği ve sonuçları ile Batı'da görülmemiş toprak parçalanması (Asya ülkelerinde) uzun süre için orta köylünün «genelleşmesini» olanaksız kılar. Kırsal nüfusun yarı-proleter ve proleter tabakaları çoğunlukta kalmaya devam ederler. Giderek, kırların «seçkinleri» bu tabakaların karşısında yer almaya başlarlar: bunlar eski siyasal güçlerinden ve aristokratik durumlarından yoksun kalmakla beraber, eski ayrıcalıklı büyük toprak sahipleri sınıfının önemli kalıntılarından hiç söz etmeksizin yeni toprak ağaları, varlıklı köylüler, tarım kapitalistleri, istifçiler, tüccarlar, tefeciler, çürümüş devlet görevlileridir.

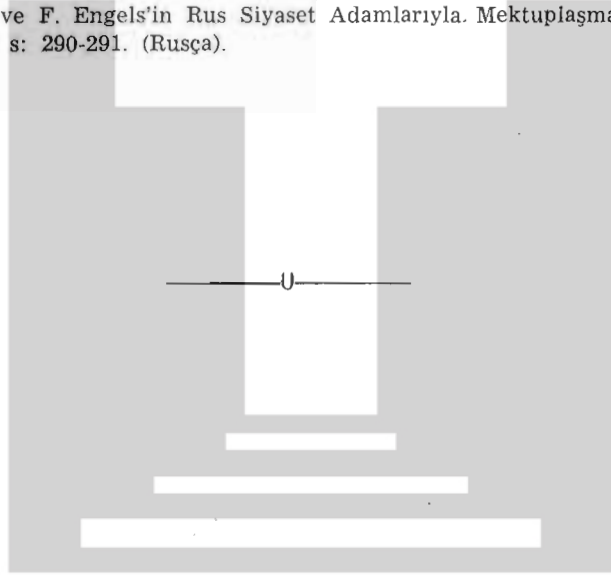
Marksist-leninist partiler, işçi sınıfı ile köylülüğün ittifakına bugün her zamankinden büyük bir önem vermektedirler. Son yıllar, Güney-Asya, Yakın ve Orta-Doğu ülkeleri komünist partilerinin toprak ve köylü sorununun derinleştirilmiş bir araştırmasıyla belirlenmiştir. Bir çok parti, bu konuları incelemekte, bazıları daha simdiden geniş olarak incelemiş bulunmakta, bunları kongrelerde alınan kararlarla kabul etmekte ve yayınlamaktadır. Önemli olan şudur: uzun yıllar boyunca bu programların olmayışı, taban kitle örgütlerinin inisiyatiflerini felce uğratmış ve köylülük ve kır proletaryası içinde propaganda çalışmasını zayıflatmıştır. Bu karmaşık sorunda dikkatli ve açık bir perspektif açan, partiye somut hedefler getiren berrak bir toprak reformu programı, reformdan sonraki dönemde, köylü kitle hareketinin militanlığını artırır ve köylülüğü yerli burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin, varlıklı köylülerin etkisinden kurtarma mücadelesinin yoğunlaşması ile ilgili görevleri kolaylaştırır.

Kitle hareketlerinin deneyleri göstermiştir ki, geri kalmış köylüyü büyük siyasal hedeflere bağlamanın en iyi yolu, çoğu kez, onu hemen örgütlü bir anti-kapitalist hareketin içine çekmek istemek olmamaktadır. **Örgütlü bir köylü hareketinin siyasal olarak doğru mantıklı başlangıcı: köylünün psikolojisini derinlemesine incelenmesine ve okuma-yazma bilmeyen köylüyü duymadığı uzak sloganlarla tedirgin etmeksizin yapıcı günlük bir çalışma olmalıdır.** Devrimci demokratik güçler, köylü hayatının koşullarına ne kadar sıkı bağlarla bağlıysalar, kitleler üzerine o kadar büyük bir etki yapabilmektedirler. Oysa, bu, köylülerle en dar topluluklar içinde, gözleri önünde ve onların arasında çalışan yurtsever devrimcilerin varlığını gerektirir. Emekçi köylünün haklı davasının gerçek savaşçıları için, köylülükle karşılıklı anlaşmanın yolu işte budur.

DİPNOTLAR

- (1) V. Lenin, Bütün Eserleri, Paris-Moskova, 42 nci cilt, sayfa: 201.
- (2) Aynı eser, cilt: 31, s: 150.
- (3) Burada söz konusu olan kapitalist-olmayan yolu seçmiş ülkeler değildir.
- (4) G. Plekhanov, Bütün Eserleri, cilt: 12, Moskova, 1924, s: 293 (Rusça).
- (5) K. Marx, F. Engels, Bütün Eserleri, cilt: 22, s: 504 (Rusça).
- (6) V. Lenin, Bütün Eserleri, cilt: 6, s: 135-136.
- (7) Aynı Eser, cilt: 22, s: 384.

- (8) Bak: The NewYork Times, 22.X.1969.
- (9) VI ncı paragrafın kaynakları (Reformlar üzerine): Mısır: Birleşik Arap Cumhuriyeti İstatistik El Kitabı, 1952-1965, Kahire, s: 44-48, Suriye: Suriye Komünist Partisinin Şam'da 1969 Haziranında yapılan III ncü Kongresinde incelenen ve kabul edilen Tarım Programı. Irak: 21 Mayıs 1970'de yayınlanan Toprak Reformu Yeni Yasası (Baghdad Observer, 22.V.1970), Arapça orijinalinden nakledilmiştir. Hindistan: Bağımsız Hindistan'ın Ekonomik ve Sosyal Gelişiminin Sorunları, Moskova, 1967, s: 123 (Rusça); V. Rastiannikov ve M. Maximov: Modern Hindistan'ın Tarımında Kapitalizmin Gelişmesi, Moskova, 1965, s: 68 (Rusça); New Age, 10.1.1971, s: 7; İran: Asya ve Kuzey Afrika Ülkelerinde Toprak Sorunu, Moskova, 1968, s: 38-51 (Rusça); Türkiye: P. Moissev. Modern Türkiyenin Tarım Rejimi, Moskova, 1970, Ek, s: 295-296 (Rusça). R. Oulianovski: «Orta Doğu ve Yakın Doğu, Güney Doğu Asya ve Hindistan'da Toprak Reformları» (Toprak Sorunu ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri, Moskova, 1963, s: 186-226).
- (10) S.B.K.P.'nin 24 ncü Kongresi, 30 Mart - 9 Nisan 1971, Belgeler, Moskova, 1971, s: 31.
- (11) K. Marx ve F. Engels'in Rus Siyaset Adamlarıyla. Mektuplaşması, Moskova, 1951, s: 290-291. (Rusça).

TÜSTAV

hindistan'da tarımsal evrim ve sınıfların oluşum süreçleri

Viktor RASTIANNIKOV

Türkçesi : Ural ATEŞER

Eski tarımsal yapıların, Üçüncü Dünya ülkelerinin ekonomileri üzerindeki geri bıraktıracı etkisi, son yıllarda kendini gittikçe daha fazla hissettirmektedir. Gelişmekte olan bir çok ülkelerde (örneğin Hindistan) yeni ve güçlü bir köylü mücadelesinin gelişme belirtileri saptanmaktadır. Buradan da, Asya - Afrika kırlarının sosyal ve ekonomik alt - yapısı üzerine, çok - yapılı (pluristructuré) ekonomilerde sınıfların oluşumu süreçleri üzerine, ekonomik ve siyasal araştırmaların güncelliği ortaya çıkmaktadır (1).

Bu süreçleri araştıran her araştırmacının karşısına kaçınılmaz olarak bir dizi soru çıkmaktadır: bugünkü sınıflar (burjuvazi) ve «geleneksel» sınıflar (farklı tabakaları ile beraber) kendi aralarında hangi ilişki içinde bulunmaktadır? Bu ilişki hangi dinamizm ile evrimleşmektedir? Bugünkü sınıfların görünümünü tayin eden sosyo-ekonomik belirtiler genel olarak hangi ölçüde oluşmuştur ve «geleneksel» sınıfların tipik belirtileri hangi yönde değişmektedir? Örneğin, genç Asya devletlerinin kırsal bölgelerinde küçük - burjuva köylülük, geleneksel köylülükten hareketle hangi ölçüde oluşmuştur? Kapitalist toplumun ücretli işçiler sınıfı, kırların geniş iş - gücü satıcıları ordusundan (tarım işçilerini oluşturan tabakalar da da-

(*) Bu yazı, V. Rastiannikov'un, «Çok - yapılı toplumda tarımsal kapitalizm» (Bağımsız Hindistan Deneyi), Moskova, 1973 (Rusça) konulu monografisinden; yazarın, bazı bölümleri derleyerek hazırladığı ve S.S.C.B. Bilimler Akademisininin 1973/3 sayılı Sociale Sciences dergisinde yayınlanan yazısından çevrilmiştir.

hil) hangi ölçüde bağımsızlaşmıştır? Yoksullaşan geniş küçük üretici kitleleri bu ülkelerde nasıl bir sosyo - ekonomik rol oynamaktadır? İlkel birikim dönemini temsil eden sömürücülerin fizyonomisini belirleyen nedir? Kırların sömürücü grupları bir yandan kapitalist toplumun tabakalarını, diğer yandan pre - burjuva toplumun tabakalarını oluşturmak üzere hangi ölçüde bölünmektedir?

Kırsal alanlardaki devrimci sürecin bugünkü gelişimi - karakterini, aşamalarını, yönelişini ve yoğunluğunu anlamak için sınıfların oluşumunun bu yönlerinin ve diğerlerinin incelenmesi öncelikli bir önem taşımaktadır. Bu aynı zamanda, demokratik, anti - feodal devrimin tamamlanmasından sonra gelecek aşamalarda sanayi proletaryasının, kırların farklı sınıfsal tabakaları ve sınıfları ile ittifakının temellerini saptamayı da sağlamaktadır.

Yazar, analiz için Hindistan'ı seçmiştir. Bu ülke, Üçüncü Dünya ülkeleri içinde en çeşitli ekonomik yapıları, bölgeleri arasında en çeşitli ekonomik gelişim düzeylerini bünyesinde barındıran bir ülke, **sosyo - ekonomik yapıları radikal bir eklemsizleşmeye (désarticulation) uğramamış olan Asya ülkelerinin** bütün tarımsal gelişim çeşitlerini pratik olarak kapsayan ve bu tarımsal evrim çeşitlerini eşi olmayan boyutlarda gösteren bir örnektir. (Sociale Sciences)

Bilindiği gibi, feodal üretim biçiminden kapitalist üretim biçimine geçiş döneminin objektif yasaları, K. Marx ve V. Lenin tarafından keşfedilmiştir. Tarımda kapitalizmin iki tip göstergesini belirlerken Lenin şöyle yazmaktaydı: «Kapitalizm ve kapitalizm vardır: En gerici, kitleler için en bunaltıcı, her çeşitten bir çok ayrıcalık kalıntısını muhafaza eden, büyük mülk sahiplerinin, yarı - feodallerin kapitalizmi vardır; fakat daha demokratik, kitleler için daha az bunaltıcı ve daha az ayrıcalık kalıntısı taşıyan özgür çiftçilerin kapitalizmi de vardır.» (2)

Hindistan'da, muhafazakar tipte tarımsal kapitalist evrimin temel motor gücü, geleneksel büyük toprak sahipleri sınıfının bütünü değil, (Prusya varyantında yada Rus muhafazakar evrim varyantında olduğu gibi), fakat kır toplumunun yönetici sömürücü tabakalarıdır (sosyal olarak tecrit olmuş): eski feodal hakim sınıfın katmanları arasında alt - tabakayı oluşturan toprak sahipleri grubu;

sömürgeci dönemde, Avrupa'da buna tekabül eden dönemlerde görülmemiş dev ölçülerde topraklara el koyma ve sömürme fonksiyonlarını yükümlenen ticaret ve tefeci sermayesinin temsilcileri.

Muhafazakar yolu benimsiyerek kapitalizme doğru evrimleşen, geleneksel büyük toprak sahipliğinin ekonomik sistemleri iki tip ilişki ile belirlenir: çözmekte olan mal ve para (aynî veya nakdî) olarak ödenebilen feodal vergi yükümlülüğü ilişkileri (üretim araçlarının tümü yada bir kısmı kendisinin olan özgür yada yarı - özgür üreticinin sömürülmesi); bütün üretim araçlarından yoksun emekçinin sömürücü karşısındaki kişisel bağımlılığı temeli üzerinde, kapitalist sistem ilişkilerine dönüşen ilişkiler. Oysa, Avrupa varyantları, angaryanın doğrudan (daha doğrusu: diğer tip feodal yükümlülükler hakim aşamalar biçiminde tarihsel olarak gelişmemişlerdir) kapitalizme doğru (eskiden Doğu Avrupa'da olduğu gibi) yada muhafazakar evrim yolu ile olmuştur ki bu durumda pre - kapitalist rantın değişim aşamaları az yada çok gerçekleşmiştir (Batı Avrupa'nın bir çok bölgelerinde olduğu gibi). Hindistan tarım ekonomisi, Asya'nın diğer bir çok gelişmekte olan ülkesi gibi, tarımda kapitalizmin gelişimini «tepeden» yerleştirme eğiliminde vücut bulan, ekonomik güç ve biçimlerin çekirdeğinin bir başka varyantını göstermektedir. Daha ileri bir tarihsel dönemde oluşan bu varyantın doğuşu (günümüzde daha hâlâ gözlemlenmektedir) Asya feodalizminin sosya - ekonomik yapısı tarafından, uzun süreli bir sömürgeci köleleştirmenin bu yapıda ortaya çıkardığı dönüşümler tarafından koşullanmaktadır.

Kolonyal sömürü, ilkel birikimin sonuçlarını ve bu temel üzerinde kapitalist ilişkilerin doğmasını frenliyordu; işte bu nedenle kırsal alanlardaki sosya - ekonomik evrim süreci **durgun bir karakter özelliği taşıyan ara ekonomik yapıların çok büyük bir sayıda çoğalması yönüne doğru** olmuştur. Buradan da yoksullaşmış dev bir nüfus kitlesi doğmuştur. «Küçük arazi kiracıları kapitalizminin» kitle temelini oluşturan, pazar için küçük üretimin doğuşu uzun süre yerleşememiştir. Kendilerinin yeniden - üretimlerinde doğal ve yarı-doğal ilişkilere dayanan yapılar, ulusal tarım üretiminin büyük kesimine enerjik bir biçimde hakim olmaya devam ediyorlardı. Kolonyal boyunduruğun sonuçları olarak ortaya çıkan özel engeller (göreceli nüfus yığılmasının hızlanması, sabit sermayenin yeniden - üretiminin sadece ulusal sanayi temeli üzerinde sınırlanması, v.d.), eski tip mülkiyet ilişkileri ve diğerlerinin etkisi ile birleşerek pazar için küçük üretim sürecinin gelişimini hissedilir ölçüde sınırlandırıyordu. Bu yapının temeli üzerinde olgunlaşan kapitalizm, önceki ekonomik biçim katmanları tarafından sürekli olarak «kirletiliyordu». Bu nedenle ortaya çıkan mücadele, «kapitalizmler arasında» bir mü-

cadele değil, fakat, (bugünkü Hindistan'da bu mücadelede özel bir olgu olarak gözlemlenebilir) pazar için küçük üretimle (ve bundan doğan tarımsal sermaye ile) pre - kapitalist işletme mülkiyeti arasında bir mücadele; bunları temsil eden sınıflar arasında bir mücadele olmakta ve bu tarımsal gelişimin iki yolu arasındaki çatışmanın özünü oluşturmaktadır.

Hindistan, kırsal alanlarda hakim olmuş olan sosyo - ekonomik yapıların radikal bir parçalanışına koloniyal boyunduruktan kurtuluş dönemi boyunca şahit olmamıştır. Sonraki yıllarda uygulanan ve çok muhafazakâr bir karakter taşıyan toprak reformu, bütünüyle ele alındığında tarımsal yapıdaki ilişkilerin kapitalist yapı lehine değişikliklere uğramasına katkıda bulunmuştur. Bu sürecin niteliksel özelliği şu olmuştur: pazar için küçük üretimi ve bundan doğan kapitalizmi geliştirmek için ekonomik alt - yapıda belli bir yaygınlaştırmaya gidilirken, reform, ara yapıları daha büyük bir tek - biçimliliğe (uniformité) (örneğin toprak sahipliğinde kastlar hiyerarşisi tasfiye edilerek, v.d.) götürerek, ara yapıların gelişmesini daha büyük bir ölçüde hızlandırmıştır; aynı zamanda reform, eski toplumun sömürücü tabakalarının küçük üreticilere karşı, doğrudan şiddete başvurma (topraklarından sürüp atma) temeli üzerinde ortaya çıkan kapitalizm tipinin doğmasına da yol açan koşulları sağlamıştır. İşte bu nedenden tarımsal ekonominin kapitalizme doğru gitgide daha yoğun bir biçimde evrimleşmesi, Hindistan'da çağın temel çelişmesini kızıştırmakta, kırlardaki sınıf mücadelesini açık bir patlamaya dönüştürebilir duruma sokmaktadır.

Tarımsal ilişkiler alanında ara ekonomik yapıların oluşum ve gelişiminin yarattığı yarıcılık sisteminin yaygınlaşması ve evrimleşmesi en büyük kitle olgusu olmaktadır.

Hindistan'da İngiliz hakimiyetinin son yarım yüzyılı ile ilgili verilerin analizi, büyük toprak sahipleri tarafından köylülerin topraklarına el konuluşunun hızlanması ile yarıcılık, v.d. gibi sistemlerin yaygınlaşması arasında karşılıklı doğrudan bir bağıntı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, aynı (mal) olarak ödenebilir yükümlülükler çerçevesinde, sadece eski teknik temele dayanan toprak sahibinin ve üreticinin çeşitli biçimlerde «ortak - katkısının» (co - participacion) doğduğu da görülmektedir.

Yaşama kaynağı vasıtası olarak toprak talebi ile göreceli nüfus yığılmasının sonucu, toprak arzı arasındaki çok büyük orantısızlık, topraktan büyük miktarda rant elde etmeyi olanaklı kılmaktaydı. Sabit sermayenin ulusal yeniden üretiminin olmayışı ve toprak fiyatlarının aşırılığı da dikkate alınırsa, bütün bu faktörler, yarıcılık temeline dayanan ekonominin, kapitalist üretim biçimine dönüşümü-

nü yavaşlatmaktaydı. Bu sürecin evrimi, özellikle geçiş ve durgunluk niteliği taşıyan ilişkiler biçimlerinin hakim olduğu aşamada iyice yavaşlamıştır.

Tarım ekonomisi alanında etkisini gösteren yasa, toprak sahibinin tamamıyla yararlandığı (toprak üzerinde özel mülkiyet ilişkilerinden en fazla ölçüde yararlanma vasıtasıyla) yasa, ek - çalışmanın yaygın artışı olup, artık - ürün'ün yoğun artışı yasası değildi (yâni, toprak sahibi yada yarıcı, yada ikisi tarafından üretime katma - sermaye yatırma vasıtası ile değil). Canlı iş - gücü olarak sadece üreticinin iş - gücü yoğun olarak kullanılmaktaydı; buna karşılık, kristalize emeğin (ölü iş - gücü) uygulanması, ancak mutlak olarak gerekli bir dizi unsurla sınırlı idi (tohum, saban, çekim hayvanları ve hatta Kerala devletinde olduğu gibi bazen bunlar bile söz konusu değildi). Üretici ile toprak sahibi arasındaki üretim araçları mülkiyeti bölüşümünde (bir tarafın yada diğer tarafın, ya hiç yada tam mülkiyeti), aynı rant alanındaki değişiklikler ne olursa olsun üretimde kişisel faktör, canlı emek ve tüketimi, yarıcılık çerçevesinde ortaya çıkan sistemin bütünüünün temeli olmaya devam etmekteydi.

Teknik temelin değiştirilemezliği sonucu, durgun durumda bulunan ilkel üretici sosyal iş - gücü; doğrudan üreticinin tüm yaşama vasıtaları fonuna toprak sahibi tarafından sistematik olarak el konuluşu ile vücut bulan barbarca sömürü; iş - gücünün sakatlanmış yeniden üretimi: işte aynı yükümlülüklerin her varyantına özgü tüm bu olgular, bu temel üzerinde ortaya çıkan ekonomik biçimler arasında derin bir içsel birlik yaratmıştır. Yarıcılara gelince, topraklarına el konuluş sürecinin hangi aşamasında olurlarsa olsunlar, kırların yoksullaşan nüfusunun sayısal olarak her zaman en önemli tabakalarını oluşturmuşlardır.

Böyle bir aynı rant sisteminin teknik ilerlemeye katı bir sınır gizeceği açıktır (örneğin bu olayın sonucu olarak Hindistan'da son 3 - 4 yıldır katma - sermaye yatırımlarının gerçekleştiği, fakat temel sorun olarak suni gübre kullanımını bekleyen, tecrit olmuş köylü işletmelerinin doğduğu görülmektedir).

Yukarıda belirtilen göstergelerin toplamı gözönüne alındığında, aynı olarak ödenebilen yükümlülüğün Doğu varyantı, Batı'dan farklı olarak, üretici için en acılı biçimlerde kapitalizmin gelişimi yararına toprağın temizlenmesini, köylülüğün topraksızlaştırılması fonksiyonunu yerine getirmektedir. Fakat bu biçimler, geleneksel toprak mülkiyetinin hakimiyet koşulları içinde kapitalist üretim ilişkilerini yaratmak için önemsiz bir kapasiteye sahiptirler. İşte özellik-

le bu niteliğiyle de, muhafazakar kapitalist evrim varyantlarının en kötüsünün desteği görevini görmektedirler.

Toprak reformu, tarımsal ekonomideki ara yapıların gelişimi üzerinde nasıl bir etki yapmıştır?

İlk önce, büyük toprak mülkiyetinin merkezsizleşme sürecinin gelişimine büyük bir itkide bulunmuş (kırlardaki son derece gergin durumun ilk nedeni ve belli başlı temeli bu olmuştur), mutlak değerlerini belli bir ölçüde azaltmıştır (özellikle pazar aracılığıyla toprakların yeniden paylaşımı olgusu ile).

İkinci olarak, ayrıcalıklı tarımın (zamindari sisteminin) ortadan kaldırılmasıyla ve bundan hareketle bir çok aracı feodal rantiyenin de tasfiyesiyle genel tip olarak serbest bir kiralama alışverişi, yani yarıcılık oranları değişmeyen (yasalara rağmen) bir kiralama oluşmaktadır.»

Üçüncü olarak, geçiş ekonomisi biçimlerine dönüşen yarıcılığın kalmasına müsaade edilirken, toprağın «sürekli yarıcılığı» yada «ikinci - elden yarıcılığı» nı yasaklayan ve diğer bunun gibi toprak reformu tedbirleri, bir yandan feodal yükümlülükler çerçevesi içinde yarıcılığın yoğun bir gelişimine yol açarken, diğer yandan, resmen kayıtlara geçirilen «açık» kiracılıktan, üreticinin mülk sahibini tanımadığı, «örtülü» kiracılığa doğru önemli bir kayışa yol açmıştır.

Dördüncü olarak, bütün bu durumlar, kiralama koşullarının bozulmasına yol açmış, yarıcılık fiyatlarında yükselmenin nedenlerinden biri olmuştur.

Bunun sonucu olarak ta, altmış yıllarının başlangıcında, her tipten «korunmayan - yarıcılık» (yarıcılığın geçiş biçimleri de dahil) Hindistan'ın bütün ekonomik alanının üçte birine yaygınlaşmıştır; yarıcılık, kiralamanın hakim biçimi ve yarıcı, temel kiracı tipi olmuştur.

Reform, küçük toprak sahiplerinin toprağına el konulması sürecini durdurmamıştır. Reformdan sonraki dönem boyunca bu süreç devam etmiştir. Yarıcılık sisteminin yaygınlaşması bunun doğal sonucudur. Resmi belgelerin birinde çok doğru olarak belirtildiği gibi: «kiracılık her zaman aynı sorunları ortaya çıkarmaktadır: bir biçimi ortadan kaldırıldığı zaman başka bir biçimde tekrar ortaya çıkmaktadır.» (3)

Asya'nın gelişmekte olan ülkelerinin deneylerinin gösterdiği gibi, üreticiler kitlesinin koşullarından ve araçlarından ayrılması sürecinin tamamlanması sonucu yaratılan kapitalist üretim biçiminin

temel öncülü, kapitalist üretimin eş - adımlı doğuşu içinde gerçekleşmemektedir.

Üreticinin toprağına el konulması ile beraber daha az iyi olunan koşullar (yarıcılık) birleşerek, bir yandan kapitalist ekonomik yapının işlerliği ile hiçbir ilişkisi olmamaksızın toprağına el konulan üreticinin iş - gücünün satın alma - satma ilişkileri, diğer yandan ise böyle bir üreticinin sömürülmesinde beylik - kulluk ilişkilerinin yaygınlaştığı görülmektedir.

Altmış yıllarının başlarında, Hintli köylülerin yarısından biraz fazlası, bir ücret karşılığı emeklerini şu yada bu ölçüde, şu yada bu koşul içinde üreticilerin ekonomilerinin ve kuruluşlarının hizmetine veriyorlardı.

Analiz göstermektedir ki, tarımsal üretimde kullanılan başkasının - emeği, ezici çoğunluğuyla doğal, yarı - feodal ve küçük üretim ekonomilerinde kullanılmakta ve hiç bir artı - değer (yada artı - ürün) yaratmamaktadır. Bunun sonucu olarak, sadece ufak bir kısmı artı - değere el koyan ekonomide kullanılmaktadır.

Toprak sahiplerini başkasının emeğini kullanmaya iteleyen faktörler çok çeşitlidir. Geleneksel sosyal kurumların etkisi ile, el - emeğine duyulan ekonomi - dış talep son derece canlıdır (yüksek kastların üyelerine, genel kural olarak, bedensel çalışmasının yasaklanmış olması, kır toplumunda sosyal prestij ile bedensel çalışma arasındaki tersine orantılı bağımlılık). Fakat tarımsal üretime başkasının - emeğinin katkısındaki temel faktör, küçük üretimin normal ekonomik ihtiyaçları ile koşullanmaktadır; bu, başka yerlerde yaşama kaynakları arayışı mücadelesinin sonucu olmaktadır. (*)

Bunun nedeni ise, sadece toprağı bütünüyle elinden alınmış nüfusta değil, fakat bizzat işveren - köylülerin bir çok tabakalarında da aşırı tarımsal nüfus yığılışının çalışma sürecinde eksik istihdamaya yol açmasıdır. Bu konuda yapılan anketin verilerine göre, Hindistan'ın farklı bölgelerinde tarımsal ekonominin ortalama ihtiyacı, bir ailenin gerçek çalışan bireylerinin yıllık çalışma zamanının 1/5 ilâ 2/5'ini oluşturmaktadır, yani bu durum ailenin çalışmaya elverişli tüm üyelerinin toprakta çalışmasını gereksiz kılmaktadır. Ve ekonomik zorunlulukları en keskin biçimde duyan küçük üretim, fazlalık el - emeğinden enerjik şekilde kurtulmakta, fakat kısa süreli acil çalışmalarda bu fazlalık el - emeğine ihtiyaç duymaktadır. İşte bu boşluk, başkasının - emeği ile doldurulmaktadır. Böylece küçük üretim, emek mübadelesi için doğrudan doğruya pazar aracılığına başvurmaktadır: daha uzun bir süre içinde aile dışındaki işlerden elde edilen gelir (aile - dışında, el - emeğinin satılması da dahil), kı-

sa bir süre içinde başkasının - emeğinden yararlanmanın yarattığı harcamaların toplamından fazla olmaktadır.

Bizzat bu işlerlik ile tarımsal nüfus yığılışı, bir kısmı «profesyonel» tarım işçilerine dönüşen topraksızlaşmış ve yoksullaşmış kitlesinin gelirlerinin eşitleme düzeyi mekanizmasını yaratmaktadır.

Basit yeniden - üretim temeli üzerinde işlerlikte olan tarımsal yapılarda, başkasının - emeğini kullanma teriminin, terimin marksist anlamında ücretlilik kategorisine sokulamıyacağı açıktır. Bu yapılar içinde iş - gücü kullanılan ücretliler, tarımsal bir «pre - proleter» tip oluşturmaktadırlar. Az - gelişmiş bir ekonomide bu kategori, iş - gücünü satanların hakim kitlesini oluşturur; bu kitlenin göreceli payı, kapitalist ekonomik yapının gelişim düzeyiyle tersine orantılı, göreceli nüfus yığılışı ile ise doğru orantılıdır.

Analizden ortaya çıktığına göre, başkasının - emeğinden yararlanma konusunda zıt eğilimler görülmektedir: örneğin, temsilcileri gitgide daha fazla bizzat kendi ailesinin emek kaynağına dayanan, pazar için küçük üretim yapısının oluşumunun etkisi altında, «feodal işe-alma» sisteminin ayağının kaydırılması ile başkasının - emeğinden yararlanma uygulanması ölçeğinin küçülmesi eğilimi; kapitalist ekonomik yapının gelişiminin sonucu olarak başkasının - emeğinden yararlanma düzeyinin artması eğilimi; artan bir göreceli nüfus yığılışının sonucu olarak pazar aracılığıyla emek mübadelesinin gelişme eğilimi.

«İki taraf arasında özgür mübadele ilişkisine», «beylik ve kuluk ilişkileri üzerine değil de değişim değerleri üzerine kurulu» (5) bir mübadeleye (K. Marx'a göre böyle bir mübadele, ücretlilik kategorisinin özüllü göstergelerinden biridir) karşı ağırlık çıkarmak için, emekçinin işveren karşısında çeşitli bağımlılık biçimleri Hindistan kırlarında, özellikle de en önemli işletmelerde yaygın bir gelişim göstermiştir. Bu biçimler, temelde, emekçinin hayati ihtiyaçlarının karşılanmasının en az ölçülere indirgenmesi ile ifadesini bulmaktadır.

Tarımsal ekonomide, değerler temeli üzerinde değişim üretimi yönünde gerçekleşen ilerlemeler, kulluğun ve başkasının - emeğinden ekonomi - dışı zorlamalarla yararlanmanın kendiliğinden bir kalkışı ile beraber olmamaktadır. Bu «orantısızlık» bütün üretim ilişkileri sisteminin evriminde sadece belli bir aşamayı yansıtmaktadır. Bu aşamada karakteristik olan şudur: artı - değer birikimi yapan üretimin oluşum genişliği ile bağımlı emekten özgür emeğe (belli bir üretimde artı - değer yaratan emek) kadar geniş evrim farklılaşması arasındaki derin ayrılık. Emekçinin bugünkü koşullar altında sömürü alanındaki kulluğu, işveren için ilkel birikim rolünü oynamakta

ve Hindistan kırlarında ara - ekonomik yapıları temsil eden en yaygın tip olarak vücut bulmaktadır.

Hindistan tarımında, kategoriye özgü göstergelerinin toplamı ile ücretliliğin oluşumu daha henüz başlangıç durumundadır. Aynı zamanda, eğer bu süreç, ülkenin farklı bölgelerinde ayrı olarak ele alınırsa, çok düzensiz bir biçimde gerçekleştiği ve farklı bölgelerdeki başlangıç noktalarının geçen yüzyılın farklı aşamalarından hareketle geliştiği görülmektedir. Yirminci yüzyılın altmış yıllarının ikinci yarısından sonra ise, «yeşil devrimin» farklı bölgelerde gelişimi ile ilişkili olarak bu sürecin hızı artmış ve birikim ekonomilerinin üretici temelini sonraki dönemde yeniden yapılandırılması, çağdaş tarım ücretlileri sınıfının oluşumuna kaçınılmaz olarak katkıda bulunmuştur. Böylelikle de iş - güçlerini; kulluk vasıtalarına ve koşullarına karşın, özgür pazar değişim koşulları içinde mübadele eden büyük emekçi kitlesi («profesyonel» tarım işçileri de dahil) tek bir sınıf değil, fakat ekonomik yapıların karakteri ile belirlenen bir sınıf ve tabakalar kümesi oluşturmaktadırlar.

Bu küme içinde hakim yerin, pre - kapitalist yapılara (geçiş ve ara yapılar da dahil) ait oluşu, sosyal psikoloji üzerinde, işçilerin sosyo - ekonomik taleplerinin karakteri üzerinde büyük bir etki yapmaktadır (işçilere toprak parçaları verilmesi, yani bağımsız üreticiler olma istekleri; sosyal eşitlik, yani ekonomik zorlama biçimlerinin, «dokunulmazlar» kurumunun, v.d. ortadan kaldırılması; herşeyden önce işçilerin sömürü biçimlerinde kulluk ilişkilerine son verilerek ücretlerin yükseltilmesi).

Kapitalist gelişimin iki eğilimi mücadelesinin analizinde, çağdaş büyük toprak sahipleri sınıfının gelişimi sorunu da, doğal olarak büyük bir dikkat gerektirmektedir.

Büyük toprak sahiplerinin göreceli olarak türdeş bir sınıf oluşturmaları, Hindistan kırlarının reformdan sonraki gelişiminin belli başlı sonuçlarından biri olmuştur. Bu türdeşlik, bugün de bütün ülkede yürürlükte olan bir toprak sahipliği hakları sistemi ile koşullanmıştır. Bununla beraber, genetiksel planda bu sınıf artık tek bir bütün oluşturmamaktadır. Bir çok tabakalara bölünmüş durumdadır.

Burada oluşan belli başlı değişiklikler şöyle özetlenebilir: büyük toprak sahiplerinin alt tabakaları, yani doğrudan doğruya kırlarda yerleşmiş olan toprak sahipleri tabakası, feodallerin ayrıcalıklı tabakasının gücünün göreceli ve mutlak olarak zayıflaması sonucu,

kırsal toplumun birinci sırasına geçmişler ve bu sınıfın çağdaş «seçkilerini» oluşturarak, en güçlü bölümü olarak ortaya çıkmışlardır.

Bunlar, mülklerini geniş biçimde merkezlesizleştirmeyi bilmekle beraber, altmış yıllarının ortalarında bile ellerindeki toprakların yüzölçümü, tüm toprakların dörtte birini bulmaktaydı. Bu aynı kişiler, kiralanılan toprakların büyük kitlesini de ellerinde biriktirmektedirler. Altmış yıllarının başlarına doğru, en fazla toprak mülkiyeti miktarını saptayan yasalar ile büyük toprak sahiplerinin topraklarının ancak % 1,5'u alınabilmektedir.

Büyük toprak sahiplerinin topraklarındaki ekonomik sistemde meydana gelen değişiklikler arasında, bunların değişim değeri olarak büyük rantlar peşinde koşmaları olgusu çerçevesinde, üretimdeki insan faktörü üzerinde aynen sömürgeci dönemdeki gibi baskılarını en fazlaya çıkartmaları olmuştur: bizzat sistemin temellerine ilismeksizin canlı emek üzerinde durmuşlardır. Aynı zamanda, genel kural olarak eski teknik temel üzerinde olmakla beraber, yarıcılık çerçevesi içinde üreticinin ve toprak sahibinin «ortak - katkısı» biçimlerinin yaygınlaşma eğilimi de güçlenmiştir. Sistem, böylece kapitalizme yer hazırlamak için bir adım daha atmış olmaktadır.

Değişiklikler de bir diğer yönleştire, köylünün topraktan doğru-
dan şiddet yolu ile atılarak toprağın radikal biçimde temizlenmesi eğilimi olmuştur: köylünün topraktan atılması büyük toprak sahibinin özel mülkiyet temelinin koşulu olmuştur (yoksa sadece toprakları, bu aynı köylülere ilerde daha sert koşullar içinde geri vermenin vasıtası olmamıştır). Belli hedef takip eden, toprakların radikal biçimde el konulması uygulaması, son yıllarda özellikle «yeşil devrimin» gelişmesi ile ilişkili olarak yoğunlaşmaktadır. Büyük toprak sahiplerinin ekonomilerinin yeni teknolojik temeller üzerinde yükselmeye başladığını da burada kaydetmemiz gerekir.

Küçük toprak sahiplerinin topraklarına el konulması, üretim araçları ile üreticinin birleşmesinin en kötü biçimlerinden biri olarak yarıcılığın gelişmesi, giderek geçiş tiplerine dönüşmesi; üretici üzerinde yeni bir şiddet uygulaması ve toprak sahibinin girişim ekonomisinin doğuşu — uzun süreli bir süreç (içsel gelişimi tamamlanmıştır) — çağdaş Hindistan'da temel kırsal yapının gebeliği aracılığı ile yapıların oluşturulmasının en kötü biçimlerinden biri olarak devam etmektedir. Bu sürecin karakteristik özelliği, her aşamasının düzensiz gelişiminde bulunmaktadır.

Bazı bölgelerde, özellikle başlangıç aşamalarının yaygınlaşması belirirken (örneğin yarıcılığın özel ağırlığının, 1940'da % 22 iken altmış yıllarında % 30'a çıktığı Uttar - Pradesht'e yada Batı - Bengal'de) bazılarında ise, son aşaması yoğun biçimde gelişmektedir

(Örneğin, küçük toprak sahibi köylülerin topraklarına el konulması her zaman devam etmekle beraber, yarıcılığın azalma eğilimi gösterdiği Pencap'ta olduğu gibi). Ve bu gelişimin yeni bir teknik temel üzerinde vücut bulduğu da unutulmamalıdır.

Bu gelişime paralel olarak, kırsal özel kredi alanında hakim durumu ellerine geçirmekte olan büyük toprak sahiplerinin, ellerinde yoğun bir tefeci sermayesi temerküzü süreci devam etmektedir. Tek bir on yıl içinde (1952 - 1962), büyük tefeciler («toprak») elinde temerküz eden kırsal borçlanma aktifleri (yani alacakları), bütün toprak sahiplerinin alacaklarının toplamından % 32'den % 56'ya ulaşmıştır; oysa, zengin toprak sahiplerinin kişiliğinde vücut bulan bu alacaklılar grubu, tüm köylü ailelerinin % 2'sini ancak oluşturmaktadır.

Büyük toprak sahipleri, birikimlerinin önemli bir kısmını aracı ticaret alanına yatırmakta (özellikle elli yıllarının ikinci yarısından itibaren başlayarak bu eğilim, altmış yıllarının ortasından itibaren ise kitlesel olarak hızlanmıştır) ve «profesyonel» büyük tüccarlarla birlikte kırsal pazarı pratikte tekelleştirmektedirler. Analiz göstermiştir ki, Hindistan büyük toprak sahiplerinin en güçlü grubu — ki bu özellikle altmış yıllarının ortasından itibaren son derece belirgin bir durum kazanmıştır — milyarlarca rupiyi bulan birikimlerinin büyük kısmını, üretici - olmıyan alanlara, fakat son derece kârlı olan ticaret ve tefeci sermayesi alanlarına yatırmışlardır.

Bu son 15 - 20 yılda, kırların sömürücü yüksek tabakaları ile kentlerin burjuvazisinin bir çok grubunun ticari, spekülatif ve tefeci çıkarlarını bütünleştirme yönünde beliren eğilimleri, bütünüyle ele alındığında, bu eğilimin sosyal yankısının karakterini de belirlemiştir. Büyük toprak sahiplerinin «temiz» paranın ve «başkasının» (yani kentten gelenin) parasının önemli bir kitlesini elinde biriktiren ve bu birikimi pre - kapitalist sömürü metodları vasıtasıyla artıran önemli bir güç olarak kendini kırsal - olmıyan çağdaş topluma «kabal ettirışı» nin, yerli burjuvazinin bünyesinde gerici eğilimleri güçlendirmesi, muhafazakâr tipte kapitalizmin hakim sınıf katmanları arasında sosyo - politik birleşmeyi hızlandırması da kaçınılmazdır.

Büyük toprak sahipleri devlet bütçesinin önemli bir kısmının mülkiyetine de el koymakta, bu da muhafazakâr tipte kapitalizmin sosyal bir tabakası olarak değişimlerinin doğrultusunu tayin etmektedir: «bürokratik burjuvazinin» bazı özelliklerini kazanmaya başlamaktadırlar.

Büyük toprak sahipleri, yaşamaya devam eden feodal sosyal kurumlardan, özellikle de kendileri için çifte bir rol oynayan toplumun kast yapısından etkin biçimde yararlanmaktadırlar. İlk önce,

kırlardaki durumun gittikçe büyüyen bir gerilim içinde bulunması- na neden olan kırsal nüfusun birbirinden tecrit olmuş kastlar halinde yaşaması, mülk sahipleri azınlığının, kırların seçkin tabakalarının ekonomik çıkarlarını, köylülüğe kast çıkarları gibi göstermelerini ve mülkiyetlerini — bugünü kadar genel kural olarak hiç te başarısız biçimde olmamakla beraber — korumayı sağlamaktadırlar. İkinci olarak, toplumun kast yapısı, büyük toprak sahiplerinin ekonomi- dışı zorlama metodları ile zenginleşmelerinin «yasal» temelini sağ- lamaktadır (tarım işçilerinin, «dokunulmazların» sömürüsünde bun- dan yoğun olarak yararlanmaktadırlar). Böylece de, «dokunulmaz- lar» kuralı üzerine olan her türlü yumuşatma girişimine neden bü- yük toprak sahiplerinin en şiddetli direnci gösterdikleri açıklığa ka- vuşmaktadır.

«İkinci katman» büyük toprak sahiplerinin, üst - yapı kurum- larına ve her şeyden önce de üst - yapının temel unsuru olan devlet iktidarı sistemine kitlesel nüfuz edişleri niteliksel olarak yeni bir süreçtir; bunu kolaylaştıran koşullar bağımsızlık döneminde ortaya çıkmıştır.

Hindistan'ın bağımsızlığa kavuşmasını takip eden on ilâ onbeş yıl içinde kırsal toplumun seçkinlerinin temsilcileri yeni bir bürok- rasi tabakası oluşturmuşlardır. Bu tabaka, devlet aygıtının bir dizi halkasını eline geçirmiştir (özellikle bölgeler ve federal devletler dü- zeyinde). Dallı - budaklı bir «akrabalık bağları» ve kast sistemi ara- cılığıyla toprak sahibi zengin ailelerin üyeleri orduda, poliste, hu- kuksal hiyerarside ve devletin diğer baskı organizmalarında çeşitli mevkileri ele geçirmişlerdir. Federal devletlerin siyasal yönelişlerin- de ağırlıklarını duyurmak için yasama meclislerine nüfuz etmekte- dirler. Elli yıllarının sonlarına doğru kırsal kendi - kendini yönetim organizmalarının kuruluşu için alınan tedbirler, siyasal iktidar için yeni ve geniş bir mücadele cephesi açmış ve özellikle büyük toprak sahiplerinin temsilcileri, hakim kast gruplarının yöneticileri bir çok durumda buralarda anahtar mevkileri ele geçirmişlerdir.

Kırlarda yaşayan büyük toprak sahiplerinin, Hindistan politika arenasında toprak sahipleri lehine mücadele eden partileri ve grup- ları destekleyen bağımsız bir siyasal güce dönüşmesi, reformun it- kisi ile hızlanan gelişimin önemli sonuçlarından birisidir.

Görüldüğü gibi kırsal toplumun seçkinlerinin oluşumu, ekono- mik alanda olduğu kadar toplumun sosyo - politik alanını da kapsa- yan karmaşık ve çok - biçimli bir süreçtir.

Bugünkü durumları ile kırsal toplumun seçkinleri göreceli ola- rak yeni bir olgu niteliğindedirler. Hindistan'da bunların oluşumu ve güçlenmesi, sömürgeci dönemi takip eden dönemde uygulanan yapı-

sal değışikliklerle koşullanmıştır (bu herşeyden önce emperyalizmin doğrudan siyasal hakimiyetinin, dolaylı siyasal hakimiyete dönüşmesi ve emperyalizmin doğrudan siyasal hakimiyetinin ülke içindeki desteği olan büyük toprak sahiplerinin üst tabakasının ayağının kaydırılması ile gerçekleşmiştir).

Kırsal toplumun seçkinlerinin ekonomik oluşumunun temeli, belli bir özgül kırsal sömürücü grubunun, gittikçe daha çok ekonomik fonksiyonu kişiliğinde toplamasıyla başlar (rantların alınması, girişim, tefecilik, aracı ticaret, v.d.); daha doğru söylemek gerekirse, karşılığı-ödenmemiş iş-gücünün ürünlerinden yararlanma ve başkasının mülkiyetine el koyma olarak ifadesini bulan bir çok ekonomik fonksiyonun, bir sömürücü elinde temerküzü, bu sömürücü-yü, kırsal toplum seçkinlerinin bugünkü durumunun bir temsilcisi yapar.

Üreticinin her sömürülme fonksiyonunun, özel bir tabakanın ayrıcalığı olmasını isteyen eski «iş-bölümü» nün (örneğin eski Hint toplumundaki «profesyonel» tefeciler ve tüccarların fonksiyonları bu olduğu için böyle oldukları kabul edilmekteydi, yani Hindistan kırlarında bunlar, nüfusun diğer bütün gruplarından ayrı bir kast oluşturuyorlardı) yıkılmasına paralel olarak, sömürücüler arasında da, aynı tip bir «merkezci süreç» gerçekleşmiştir. Bir çok ekonomik eylemi birleştirerek karşılık-ödemeksizin iş-gücünün ürünlerine el koymayı ve başkasının toprağına sahip olmayı amaçlayan eğilime, bağımsızlık öncesinde de kırsal toplumun varlıklı tabakasının temsilcileri arasında rastlandığı bir gerçektir. Fakat, burada yeni olan, bu sürecin bağımsızlık döneminde genel, evrensel bir karakter kazanması ve gelişim hızının da önemli ölçüde artmasıdır.

Kırların sömürücüleri kutubunda gerçekleşen değışiklikler, ilkel birikim dönemine özgüdür. Bu değışiklikler, kırsal toplumun seçkinlerini ilkel birikimi gerçekleştirmeye çalışan ve tarımda muhafazakar tipi canlandıran bir burjuvazi olarak genel ekonomik görünümünü belirlemektedir.

Geçiş tipinin bir sınıfsal oluşumu olarak beliren bu seçkinler sınıfı, aynı zamanda ilerki parçalanışının unsurlarını da içinde taşımakta olup, kapitalist gelişim süreci yoğunlaştığı ölçüde bu unsurların etkisi de o denli artacaktır: bu süreç, kapitalist sosyal iş-bölümü tarafından yaratılan, özel ekonomik eylemleri temsil eden farklı grupların temsilcilerinden hareket ederek, kırsal toplum seçkinlerini törpüleyecektir. Fakat ülkenin sosyo-politik durumunun, bu eğilimlerin doğal olarak ortaya çıkacağı aşamayı bekleyip beklemeceğini bilmek te ayrı bir sorundur.

Hindistan'ın uzun sosyo - ekonomik evriminin mantığı içinde, kırsal toplumun seçkinleri, (bugünkü durumları içinde) feodal toplumun «saf» durumdaki önceki sömürücü sınıflarının «olumsuzlaması» (inkarı) olmaktadır; aynı şekilde doğuş halindeki kapitalist sınıf ta — tamamiyle farklı alt - yapısal ilkeler üzerinde bütün alt - bölünmeleri ile — bugünkü kırsal seçkinlerin «olumsuzlamasıdır».

Kırsal seçkinlerin, üst - yapı ve diğer kurumlarla karşılıklı ilişkilerinin analizi, bunu bize bir sosyal güç olarak göstermektedir. Bu karşılıklı ilişkilerin özü, zenginliğin ve iktidarın doğrudan ve karşılıklı kişiselleşmesidir; bu kişiselleşme yukarı doğru çıkan bir yol izlemektedir: şu yada bu halka, piramidal yapıda yüksek olduğu ölçüde, zenginlik ve iktidar, orada o kadar yoğun ve gözle görünür bir biçimde temerküz etmiştir. Bağımsızlık döneminde, belli bir grubun elindeki özel zenginliği çoğaltmak için, siyasal iktidar ve ekonomik fonksiyonları birleştirme yönünde bu kadar gelişmiş olan bu eğilim, bu grupları, kırsal bölgelerin geri kalan tüm kitlelerinin karşısına çıkaracak ölçüde özel bir sosyal tip haline sokmuştur.

Fakat işte bizzat bu yapı ile siyasal iktidar yapısı oligarşik bir karakter kazanmıştır (yabancı literatürde, özellikle Hindistan literatüründe çok yaygın olarak kullanılan, «kırsal oligarşi» terimi, kırsalın seçkinlerinin çeşitli yönlerinden birini çok doğru olarak belirlemektedir).

İşte ancak böyle doğal yeniden - üretimin çok büyük bir yer işgal ettiği yapılarda, yani gerçekten tecrit olmuş ve birbirleriyle ve «dış dünya» ile zayıf ekonomik bağlantıları olan küçük ve mikroskopik (bireysel işletmeler) üretim hücreleri, kitlesi ile vücut bulan yapılarda böyle bir siyasal iktidar yapısı olabilir. Birbirini karşılıklı olarak iteleyeni, fakat aynı zamanda birbirlerine karşılıklı bağımlı sosyal gruplara (kastlara) bölünmüş bir toplum yapısı, kırsal bölgelerde oligarşik siyasal iktidar yapısını güçlendirir.

Genç Asya devletlerinin sosyal yapıları çerçevesinde, kırsal oligarşi, kendisine her zaman büyük bir hareket özgürlüğü sağlamıştır. Altmış yıllarında, çok ılımlı bir biçimde olan toprak reformunun gerçekleşmesini engelleyen sadece toprak sahiplerinin bireysel direnci değil, fakat sosyal güç olarak kırsal oligarşisinin direnci olmuştur. Karşısına ağırlık olarak biçim açısından demokratik iktidar kurumlarını çıkarmak ise, zenginlik ve siyasal iktidarın bütünleşmesine dayanan kırsal toplumun oligarşik yapısını kırmaya yeterli olmuştur: kırsal oligarşi, bu demokratik biçimlerin hangisi olursa olsun çıkarlarına cevap veren bir içerik bularak, «sindirmeye» yeteneklidir. Oligarşik yapı, ancak ve ancak onun temelini oluşturan en

önemli halkası kırlararak parçalanabilir: kırsal oligarşinin temel gücünün kaynaklandığı büyük toprak mülkiyeti.

Hindistan kırlarının farklı bölgelerindeki varlıklı tabakalar arasında olan aykırılıklar konusundaki veriler de özel bir yarar sağlamaktadır. Eğer sadece tarımsal işletmelerini değerlendiren, kırların yüksek tabakalarını gözönüne alırsak, en önemli zengin mülk sahibi üreticiler katmanının **rayatvari** bölgelerinde; yani bütün eski feodal toprak mülkiyeti sisteminin yeniden yapılandırılma döneminde, İngiliz sömürgecilerin, kırsal toplulukların haraçlı derebey topraklarını («rayatlar») özel mülk olarak verdikleri bölgelerde olduğu anlaşılabilir. Bu olguya zıt olarak, sömürgeci dönem öncesi toplumun topluluk - üstü yüksek feodal tabakalarının toprak sahibi oldukları (eskiden İngilizler tarafından el konulan) ve doğrudan üreticinin (ve çoğu kez kırların sömürücü mülk sahibi tabakasının da) toprağın özel mülkiyet haklarının oluşum süreci son derece uzun süren ve hatta bir çok defa görüldüğü gibi, bugün bile daha henüz tamamlanmamış olan (örneğin Uttar Pradesh'teki sirdar'lar) zamindari bölgelerinde genel kural olarak rayatvari bölgelerine benzer toprak sahipleri kategorisi zayıftır. Bütün Hindistan'da zengin üreticiler (yıllık gelirleri 3.000 rupi ve daha fazla) tüm köylü ailelerinin % 3,6'sını oluştururken, bu oran, rayatvari bölgelerinde (Maharashtra hariç) % 4 - 8'e ulaşmakta (Pencap'ta % 14) ve zamindari bölgelerinde ancak % 1 ilâ % 3'ü bulmaktadır.

Bunun sonucu olarak, bir yandan zengin üreticiler tabakasının göreceli büyüklüğü ile, diğer yandan kırsal topluluklar gerçevesi içinde özel toprak mülkiyetinin gelişim süresi ve derecesi arasında oldukça açık bir karşılıklı bağıntı gözlemlenmektedir. Böyle bir karşılıklı bağıntının sosyo - ekonomik temeli şu olmaktadır: rayatvari bölgelerinde özel toprak mülkiyetinin, doğrudan - üreticiler elinde daha erken kitlesel oluşması («karikatüral» bir biçimde olmakla beraber), kırların varlıklı sömürücü tabakaları tarafından bu topraklara daha kolaylıkla el konulması ve bunların bu sömürücü tabakalar elinde daha erken temerküzünü olanaklı kılmıştır. İşte bu nedenden, bağımsızlık döneminde, rayatvari bölgelerindeki kır sömürücüleri ve tefecileri, zamindari bölgelerindeki meslektaşlarına göre büyük tarımsal işletmeler oluşturma sürecine «daha iyi hazırlanmış» olarak başlamışlardır.

En nihayet, kırların farklı bölgelerindeki varlıklı yüksek tabakaların ekonomik eylemlerinin karakterindeki aykırılıkları da kısaca görmek, konuyu tamamlamak için gereklidir. Bu farklılıklar bütü-

nüyle ele alındığında, kapitalist olgunlaşma aşamalarının belli bir ölçü içinde birbirini takip etme sırasını yansıtmaktadır. Kırsal seçkinlerin ekonomik eylemlerinin en çok çeşitlilik kazandığı bütün federal devletlerde ve bazı bölgelerde (Pencap, kısmen Gujerat ve Mizor) kırların varlıklı tabakaları arasında ekonomik bir parçalanma, dağılma görülmektedir: ilkel birikim sürecini tamamlayan ve bu birikimden doğan kapitalist üretim temeli üzerinde birikime geçen tarımsal grupları.

Kapitalist üretime dönüşen pazar için küçük üretimin gelişmesine rağmen, kapitalizmin gebeliği aracılığıyla gerçekleşen ekonomik yapılar sisteminin oluşum süreci, Hindistan kırlarında varyantları içinde en kötü biçimde, hakim eğilim olarak sürmektedir. Kapitalizmin gelişmesi için kendine uygun doğal temeli oluşturan normal pazar bağlarının oluşumu, ekonominin en önemli halkasında, yani tarımda saptırılmış olduğundan, kapitalizm, kırlarda sistemler doğurucu bir yapı olarak müdahalede bulunabilmekte; kırlardaki tarım işletmeleri, ekonomik bir görünüm kazanmaktan çok, ekonomi - dışı bir karakter taşımakta, yani «zaman aşımına uğramış bir üst - yapı» gibi belirmektedir. (6) En keskin çelişkinin çözümü için bu temel üzerinde süren sınıf mücadelesi iki eğilim içermektedir: birincisi, bir çok ekonomik alanda özel sektör fonksiyonlarının devlet kurumları tarafından yerine getirilmesi; ikinci olarak ta, bu mülkiyetin demokratik hareketin etkisi ile yıkılması eğilimi. Bu açıdan bakıldığında, Hindistan'ın sosyal hayatında ortaya çıkan değişiklikler son derece anlamlı bir karakter taşımaktadır.

Askıda kalmış tarımsal sorunlar, bir yandan altmış yıllarının ortasından itibaren genel ücretler toplamında gerçek düşüş, diğer yandan «yeşil devrim» sürecinde gerçekleşen topraklara el konulma sonucu emekçi köylüğün ve tarım işçilerinin büyük kitlelerinin durumunun kötüleşmesi; yeni bir köylü hareketi için uygun bir ortam hazırlamaktadır. Eskiden göreceli olarak dar bölgelerde mevkiilenmiş tarımsal alandaki çatışma odakları, yavaş yavaş bütün ülkeye yayılmaktadır. Kırların yoksul kitleleri tarafından bir çok bölgelerde büyük toprak sahiplerinin topraklarının işgal edilmesi, bu hareketin yeni bir hız kazandığını gösteren niteliksel bir özelliktir. Kırlarda sosyal gerilimin yükselmesi, emekçi köylülük lehine bir toprak reformunun altmış yıllarında gerçekleşmesinin önlenmesi sonucu olup, Hindistan'ın sosyo - politik hayatında bu sorun yeniden bütün acil niteliğiyle gündeme girmiştir.

Eskimiş ekonomik yapıların ortadan kaldırılması için, toprak-

ları emekçi köylülük yararına dağıtılması için, doğrudan kitle mücadelelerinin güçlü demokratik kitle hareketi ile birleştirerek emekçi köylülüğün çıkarlarına cevap verecek ekonomik örgüt biçimlerinin gerçekleştirilmesi (toprak reformunun uygulanışında köylülüğün sömürülen gruplarının hakim oldukları bağımsız toprak reformu komiteleri oluşturulması, küçük üretimin üretim alanında kooperatifleşmesi için geniş programların hazırlanması, v.d.) : köylü hareketinin bugünkü aşamasında «acil sorun» işte budur.

DİPNOTLAR

- (1) Üçüncü Dünya ülkelerinde çok-yapılı ekonomi sorunu için A. Levkovski'nin Sociale Sciences dergisinin no: 2 (4), 1971 sayısına bakınız.
- (2) V. Lenin, «Bütün Eserleri», cilt: 19, b, 405.
- (3) «Implementation of Land Reforms», Planning Commission, New Delhi, August 1966, p: 129.
- (4) Böyle bir ekonominin temel çelişkisinin özü Lenin tarafından şöyle formüle edilmiştir: «Yeni ekonominin, burjuva ekonomisinin temelleri yaratılmadan, eski, doğal ve yarı-feodal ekonominin temelleri yıkılmaya çalışılmaktadır» (V. Lenin, «Bütün Eserleri», cilt: 19, s: 525).
- (5) K. Marx, F. Engels, «Bütün Eserleri», 2 nci Baskı, cilt: 46, 1 nci Bölüm, s: 452 (Rusça).
- (6) V. Lenin, «Bütün Eserleri», cilt: 16, s: 123.

TÜSTAV

V. İ. LENİN

•
**KİTLE İÇİNDE
PARTİ ÇALIŞMASI**

•
İKİNCİ BASKISI

ÇIKTI

•
SER YAYINEVİ

Genel Dağıtım : ANKARA DAĞITIM
Bayındır Sok. 38/3 Yenışehir-ANKARA

ankara

**▶ kitap
▶ dergi
▶ afiş
▶ Yayın**

dağıtım

BAYINDIR SOK. 38/3

YENİŞEHİR ANKARA

ÜRÜN
DERGİSİNİN

ve Bütün
Devrimci
yayınların
Ankara
Dağıtım
Merkezi

G. DIMITROV

FAŞİZMİN YARGILANMASI (Leipzig 1933)

- Çağdaş tarihin en büyük siyasi duruşması
- Faşizme karşı birleşik cephenin özü
- Uluslararası proleter dayanışmanın zaferi
- Mahkeme tutanakları
- Hapisane günlüğü
- Yazılar, belgeler, mektuplar
(280 sayfa, 20 Lira)

ROSA LUXSEMBURG

SOSYAL REFORM YA DA DEVİRİM

- Reformizm ve revizyonizme karşı bilimsel sosyalizme dayanan temel kitap.
- Almanca aslından tam çeviri
(15 Lira)

**ma
ya** yayınları

Yönetim yeri: Ankara Cad. Konak Han 43/4
Çağaloğlu-Ankara

Dağıtım
İstanbul : GE-DA
Ankara : ANKARA DAĞITIM
İzmir : DATIÇ
Erzurum : KİTAP SARAYI

AŞAMA

SOSYALİST ÇEVİRİ DERGİSİ

ocak 1975'de ilk sayısı çıktı

BU SAYIDA

- **LENİN'İN DEVLET MAKALESİ;**
- **ŞİLİ DEVRİMCİ SOLUN HAREKETİ MİR'İN DÜNYA DEVRİMCİLERİNE ÇAĞRISI;**
- **BULGARİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ GENEL SEKRETERİ TODOR JIVKOV'UN KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİNİN ULUSLARARASI MOSKOVA KONFERANSI'NDAKİ KONUŞMASI;**
- **KORE DEMOKRATİK HALK CUMHURİYETİ DEVLET BAŞKANI KIM IL SUNG'UN KONUŞMASI;**
- **FRELIMO İKİNCİ BAŞKANI İLE GÖRÜŞME;**
- **PETROL TEKELLERİNİN YALANI;**
- **KARL LIEBKNECHT'İN SINIF DEVLETİ VE SINIF ADALETİ ÜZERİNE YAZISI;**
- **CIA BAŞKANI İLE GÖRÜŞME;**

10.—Lira

Toplu istekler % 25 indirimli gönderilir. Tek isteklerde posta pulu gönderilmesi gereklidir.

Genel Dağıtım : AŞAMA KİTAP, YAYIN, DAĞITIM
Necatibey Cad. 47/9 ANKARA

İstanbul-İzmir Dağıtım : DER-DA

GEORGI DİMİTROF

SEÇME

ESERLER

I

TEMEL

yayınlar

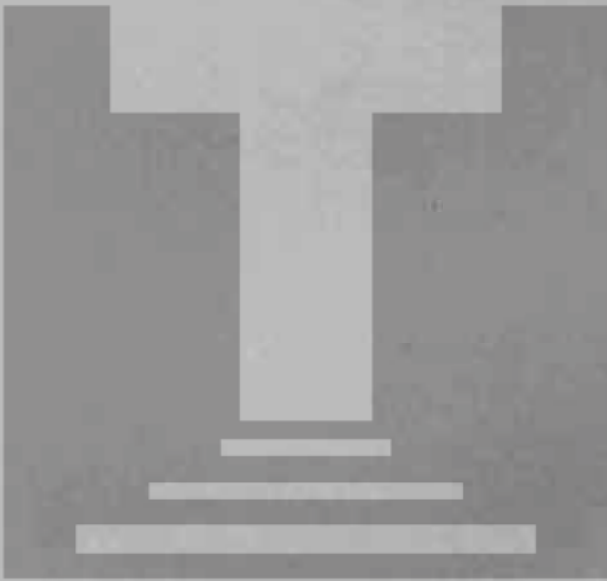
25 LİRA

**TAMAMI ÜÇ CİLT OLAN, G. DİMİTROF'UN
SEÇME ESERLERİNİN BU BASKISI, 1957
«SOFİA PRESS» BASKISI ESAS ALINARAK VE
1968 «SOFİA PRESS» BASKISI İLE
KARŞILAŞTIRILARAK HAZIRLANMIŞTIR.**

TEMEL YAYINLAR : Necatibey cad. Bilecik Pasajı, 27/26
Kızılay-ANKARA

ANKARA DAĞITIM : ANKARA DAĞITIM, Bayındır
sokak, 38/3 Kızılay-ANKARA

İSTANBUL DAĞITIM: DER-DA, Cağaloğlu-İSTANBUL

TÜSTAV

ürün

SOSYALİST DERGİ

10 Lira